

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

**PANDEMİ DÖNEMİ EĞİTİM SÜRECİNDE VELİ
DENEYİMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA (AVCILAR ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Elif ALTIN EMECEN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Elif ALTIN EMECEN

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Pandemi Dönemi Eğitim Sürecinde Veli Deneyimleri Üzerine
Sosyolojik Bir Araştırma (Avcılar Örneği)

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Sosyoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 21.07.2023

Sayfa Sayısı : 173

Tez : Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL

Danışmanları

Dizin Terimleri : Uzaktan Eğitim, Pandemide Eğitim, Veli Deneyimleri, İşlevsel Kuram.

Türkçe Özet : Pandemi Dönemi Eğitim Sürecinde Avcılar Bölgesinde Veli Deneyimleri Üzerine Gerçekleştirilen Nitel Bir Araştırma

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Elif ALTIN EMECEN

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

**PANDEMİ DÖNEMİ EĞİTİM SÜRECİNDE VELİ
DENEYİMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA (AVCILAR ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans

Elif ALTIN EMECEN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Elif ALTIN EMECEN

.../.../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Elif Altın Emecen'in "*Pandemi Dönemi Eğitim Sürecinde Veli Deneyimleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Avcılar Örneği)*" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Sosyoloji anabilim dalı, Sosyoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS / DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza
Başkan
Prof. Dr. Kamil KAYA

İmza
Üye
Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL
(Danışman)

İmza
Üye
Doç. Dr. Melih ÇOBAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20..

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Covid-19 pandemisinde etkilenen toplumsal yapılardan biri de eğitimidir. Bu çalışmanın amacı Covid-19 virüs salgını sonrasında toplumda yaşanan değişikliklerin eğitim sistemine yansımalarına ilişkin veli deneyimlerinin incelenmesidir. Niteliksel araştırma yöntemlerinden temellendirilmiş kuram kullanılan bu çalışma, 2020-2022 yılı eğitim öğretim yılları içerisinde gerçekleştirilmiştir. İstanbul Avcılar bölgesinde ilköğretim kurumlarında öğrencisi olan yedi veli ile Mayıs 2021 ve Aralık 2022 tarihlerinde karşılaştırmalı soru formlarıyla görüşme sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yüz yüze ve online olarak veriler toplanarak, içerik analizi yöntemi ile deşifre edilmiştir. Temellendirilmiş kuram aşamaları olan açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici kodlama aşamalarından geçirilerek işlevselcilik kuramı bağlamında işlenmiştir. Toplanan veriler, uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim temalarının altında incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda pandemiye eğitim sürecinde eski düzenin işlevselliğini kaybetmesiyle yerine uzaktan eğitim sistemi getirilmiştir. Katılımcı görüşlerine göre uzaktan eğitim sisteminin eğitimin işlevlerini yerine getirememesinden kaynaklı olarak hane içinde ve öğrenci hayatında görülen düzensizlikler zincirine ulaşılmıştır.

Araştırmada, pandemi döneminde eğitim sistemi, altyapı, uygulama, elektronik aletlere ulaşım, öğrencilerin uzaktan eğitim sistemindeki konumu, eğitim sistemindeki değişikliklere öğrencilerin adaptasyon durumları, yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimler gibi birçok alanda görüşler aktarılmıştır. Araştırmada katılımcı görüşleri ile “düzensizlik” çekirdek kodu elde edilmiştir. Eksenel kodlama aşamasında veriler bu çekirdek kod bağlamında incelenmiştir. Çalışma sonunda uzaktan eğitimde yaşanan problemlerin çözümlenmesi için velilerin önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Yüz Yüze Eğitim, Pandemiye Eğitim, Veli Deneyimleri, İşlevselcilik Kuramı.

SUMMARY

One of the social structures affected by the Covid-19 pandemic is education. The aim of this study is to examine the parents' experiences regarding the reflection of the changes in the society after the Covid-19 virus epidemic on the education system. This study, which used grounded theory as qualitative research method, was carried out in the academic year of 2020-2022. In-depth interviews were held in May 2021 and December 2022 with 7 parents who were students in primary schools in the Avcılar region of Istanbul. Data were collected face-to-face and online with the semi-structured interview technique and deciphered by the descriptive analysis method. The collected data was repeatedly coded and categorized into different stages, and processed within the functional theory by passing through the stages of grounded theory, including open coding, axial coding, and selective coding. The collected data were analyzed under the themes of distance education and face-to-face education. As a result of these examinations, the old order experienced in education during the pandemic lost its functionality and the distance education system was replaced. According to the opinions of the participants, the chain of irregularities seen in the household and student life has been reached due to the fact that the distance education system cannot fulfill the functions of education.

In the research, opinions were conveyed in many areas such as the education system, infrastructure, application, access to electronic devices, the distance education system of the students, the adaptation status of the students to the changes in the education system, and their positive and negative experiences during the pandemic period. In the research, the “irregularity” core code was obtained with the opinions of the participants. In the axial coding phase, the data were analyzed in the context of this core code. At the end of the study, the suggestions of the parents to solve the problems experienced in distance education are given.

Keywords: Distance education, Face-to-face Education, Education in Pandemic, Parent Experiences, Functional Theory.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
ÖN SÖZ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

1.1. Araştırmanın Problemi.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Araştırmanın Varsayımları	10
1.5. Araştırma Kapsamı ve Sınırlılıkları:.....	10
1.6. Yöntem	12
1.6.1. Temellendirilmiş Kuram.....	14
1.6.2. Katılımcılar.....	15
1.6.3. Veri Toplama Araçları.....	16
1.6.4. Veri Toplama ve Analiz Süreçleri	17
1.6.5. Araştırma Etiği	19

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kavramsal Çerçeve.....	20
2.1.1. Eğitim Kavramı	20
2.1.2. Eğitimde Temel Amaç ve İşlevler	25
2.1.3. Toplumsallaştırma	27
2.1.3.1. Aile ve Eğitim.....	27
2.1.3.2. Okul ve Eğitim	31
2.1.3.3. Sınıf ve Eğitim.....	33
2.1.3.4. Öğretmen ve Eğitim	33
2.1.4. Bütünleştirme ve Uzmanlaştırma	38
2.1.5. Uzaktan Eğitim ve Teknoloji.....	39
2.1.6. Pandemi Başlangıcından Bugüne Eğitimde Yaşanan Gelişmeler	49
2.1.7. Eğitim Sosyolojisi	52
2.2. Kuramsal Çerçeve.....	56
2.2.1. Fonksiyonalist/İşlevselci Kuram	56
2.2.2. David Emile Durkheim.....	59
2.2.2.1. Anomi	61
2.2.2.2. Toplumsal Dayanışma ve İş Bölümü	61
2.2.2.3. Mekanik Dayanışma.....	62
2.2.2.4. Organik Dayanışma ve Toplum.....	62
2.2.3. Robert King Merton	64

2.2.4. Yapısal İşlevselci Kuram ve Talcott Parsons	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Demografik Bilgiler.....	70
3.2. Açık Kodlama	72
3.2.1. Uzaktan Eğitim	74
3.2.1.1. Uzaktan Eğitim Algısı	74
3.2.1.2. Uzaktan Eğitim Teknolojileri	79
3.2.1.3. Uzaktan Eğitim Adaptasyon Süreci.....	85
3.2.1.1. Uzaktan Eğitim Aile Deneyimleri	90
3.2.1.1. Uzaktan Eğitimde Öğretmen	100
3.2.1.1. Uzaktan Eğitimin İşlevleri.....	103
3.2.1.2. Uzaktan Eğitim Avantajları	107
3.2.1.3. Uzaktan Eğitimin Dezavantajları	109
3.2.2. Yüz Yüze Eğitim	114
3.2.2.1. Yüz Yüze Eğitim Algısı	114
3.2.2.2. Eğitimin İşlevleri	118
3.2.2.1. Yüz Yüze Eğitimde Aile Deneyimleri	123
3.2.2.1. Yüz Yüze Eğitimde Adaptasyon Süreçleri.....	126
3.2.2.2. Yüz Yüze Eğitimde Avantajlar	129
3.2.2.3. Yüz Yüze Eğitimde Dezavantajlar	132
3.3. Eksenel Kodlama	134
3.3.1. Eğitimde Dönüşüm	135
3.3.2. Evde Dönüşüm	139
3.3.3. Sosyal Ortamda Dönüşüm	142
3.4. Seçici Kodlama	146
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	149
KAYNAKÇA	154
EKLER.....	160
EK.1 Demografik ve Yarı Yapılandırılmış Soru Formu 2021	160
EK 2. Demografik ve Yarı Yapılandırılmış Soru Formu 2022	165

KISALTMALAR

MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
EBA	:	Eğitim Bilişim Ağı
TÜSİAD	:	Türkiye Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
YEĞİTEK	:	Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
UNESCO	:	Birleşmiş Milletler Teşkilatı Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Senkron ve Asenkron Eğitimin Avantajları Tablosu	47
Tablo 2. Senkron ve Asenkron Eğitimin Dezavantajları	47
Tablo 3. Salgın Sürecinde Eğitim Takvimi.....	50
Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş aralığı, Medeni Durum ve Çocuk sayısı Tablosu	70
Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumu, Meslek, 2021-2022 Gelir Aralığı Tablosu	71
Tablo 6. Temalar ve Alt Kategoriler Tablosu.....	73
Tablo 7. Velilerin Uzaktan Eğitim Algısı Açık Kodlama Tablosu.....	74
Tablo 8. Uzaktan Eğitim Teknolojileri Açık Kodlama Tablosu	79
Tablo 9. Eğitim Araç Gereçlerine Sahiplik Tablosu.....	82
Tablo 10. Eğitim Uygulamalarını Öğrenme ve Kullanma Durumu Tablosu.....	83
Tablo 11. Uzaktan Eğitim Adaptasyon Süreci Açık Kodlama Tablosu.....	85
Tablo 12. Uzaktan Eğitim Aile Deneyimleri Açık Kodlama Tablosu.....	90
Tablo 13. Uzaktan Eğitimde Öğretmen Açık Kodlama Tablosu.....	101
Tablo 14. Uzaktan Eğitim İşlevleri Açık Kodlama Tablosu	104
Tablo 15. Uzaktan Eğitim Avantajları Açık Kodlama Tablosu.....	107
Tablo 16. Uzaktan Eğitim Dezavantajları Açık Kodlama Tablosu.....	109
Tablo 17. Yüz Yüze Eğitim Algısı Açık Kodlama Tablosu.....	114
Tablo 18. Eğitimin İşlevleri Açık Kodlama Tablosu	119
Tablo 19. Yüz Yüze Eğitimde Aile Deneyimleri Açık Kodlama Tablosu.....	123
Tablo 20. Yüz Yüze Eğitimde Adaptasyon Süreçleri Açık Kodlama Tablosu.....	126
Tablo 21. Yüz Yüze Eğitimin Avantajları Açık Kodlama Tablosu.....	130
Tablo 22. Yüz Yüze Eğitimin Dezavantajları Açık Kodlama Tablosu	133
Tablo 23. Eğitimde Dönüşüm Karşılaştırma Tablosu.....	136
Tablo 24. Gerçek Eğitim-Yapay Eğitim Metaforu.....	147

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türk Eğitim Sisteminin Kademelendirilmesi.....	24
Şekil 3. Bireyin Çevresi	67
Şekil 4. Eksenel Kodlama Basamakları.....	135
Şekil 5. Öğrencide Dönüşüm-Düzensizlik.....	138
Şekil 6. Eğitimde Dönüşüm-Düzensizlik	139
Şekil 7. Evde Dönüşüm-Düzensizlik.....	140
Şekil 8. Sosyal Ortamda Dönüşüm-Düzensizlik.....	142
Şekil 9. Düzensizlik Zinciri	144
Şekil 10. Çekirdek Kod.....	145
Şekil 11. Eksenel Kodlama ve Çekirdek Kod.....	146

ÖN SÖZ

Bu araştırma Covid-19 pandemisinde Avcılar bölgesindeki ilköğretim öğrenci velilerinin deneyimlediği eğitim süreçlerini işlevselcilik kuramı bağlamında temellendirilmiş kuram yöntemi ile incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda pandemide uzaktan eğitime geçiş sürecinde velilerin olumsuz-olumsuz deneyimleri ve eğitimin işlevlerindeki dönüşümler ele alınmaktadır. Bu süreç toplumun önemli kurumlarından biri olan eğitimde gerçekleşen değişim ve dönüşümlerin toplumun diğer önemli bir kurumu olan aile üzerindeki etkilerini de gözler önüne sermektedir. Çalışmanın toplumun en önemli kurumlarındaki işlevsel aksaklıkları ve problemleri ortaya koyması ve çözüm aşamalarına fikir vermesi açısından önem arz etmektedir. Eğitim toplumun temel taşlarından biridir ve eğitim kalitesi toplumun bütün yapılarını etkilemektedir. Bunlar ışığında pandemi sürecinde görüldüğü gibi toplumun ani kriz dönemlerinde eğitimde yaşanabilecek aksaklıkların önüne geçmek ve bu süreçlere hazırlıklı olmak eğitimi sisteminde olası bir anomi ortamından kurtaracaktır.

Çalışmayı gerçekleştirirken bana yol gösteren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL'a teşekkürlerimi borç bilirim. Alandaki bilgi, tecrübe ve destekleriyle çalışmaya katkı sağlayan, bana vakit ayıran kıymetli hocalarım Prof. Dr. Kamil KAYA ve Doç. Dr. Melih ÇOBAN hocalarıma da sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Eğitim sürecimde yanımda olup desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Murat Can EMECEN'e, bana bu fırsatı sunan sevgili annem Gülay ALTIN'a ve emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

GİRİŞ

Eğitim, bireyin kişiliğini geliştirmesine ve toplumda ihtiyaç duyduğu bilgi ve beceriyi kazanmasına yardım eden kurumdur. Ailede başlayarak eğitim kurumlarında devam eden bu süreç bireyin meslek öğrenimini ve toplumsal kimliğini sağlar. Bu kapsamda eğitim hem bireysel hem de toplumsal bir kavramdır. Eğitim kurumları bireyleri eğitsel, sosyal ve kültürel yönlerden geliştiren kurumlardan biri olarak toplumun yapı taşlarından birini oluşturmaktadır (Coşkun, 2010, s. 18).

Dünyayı etkisi alan Koronavirüs (Covid-19) pandemisinin birçok alana olduğu gibi eğitim alanına da etkileri olmuştur. Hızla yayılan ve ciddi problemler yaratan Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sosyal mesafe kavramını tüm dünyada hayati bir boyuta taşımuştur. Enfeksiyon riskini azaltmak amacıyla eğitim kurumları kapanmuştur. Eğitim kurumlarının çoğu uzaktan eğitim olarak da adlandırılan online eğitim sistemine geçiş sağlamak zorunda kalmıştır.

Bu çalışmanın amacı Covid-19 pandemisinde ve sonrasında toplumda yaşanan değişikliklerin eğitim sistemine yansımalarına ilişkin veli görüşlerinin incelenmesi ve yaşadıkları problemlerin belirlenmesidir. Niteliksel araştırma yöntemlerinden temellendirilmiş kuram yöntemi ile yapılandırılan bu çalışma içerik analizi ile incelenmiş olup, “ne” ve “nasıl” sorularıyla derinleştirilen bir araştırmadır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın yöntem ve tekniklerini içeren araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları kapsam ve sınırlılıkları detaylı olarak ele alınmuştur. Ardından yöntem kısmı içerisinde temellendirilmiş kuram, katılımcı bilgileri, veri toplama araçları ve analiz süreçleri ile beraber araştırmanın etik erevesi belirtilmiştir. İkinci blmde ise kavramsal ve kuramsal ereve ayrı iki başlık altında belirtilmiştir. Kavramsal çerçevede eğitim kavramı, eğitimde temel amaç ve işlevler, toplumsallaştırma, bütünleştirme ve uzmanlaştırma, uzaktan eğitim ve teknoloji kavramları başlıklar halinde detaylandırılmıştır. Bununla beraber pandemi başından bugüne eğitimde olan değişimler süreç halinde belirtilerek eğitim sosyolojisi ile kavramsal ereve kısmı açıklanmıştır. Kuramsal çerçevede ise araştırmada kullanılan işlevselcilik, yapısal işlevselcilik kuramları ve bu kuramlar bağlamında D. Emile Durkheim, R. King Merton ve Talcott Parsons kavramları ile bütünleştirilmiştir. nc blmde araştırma verilerinin değerlendirildiği bulgular ve tartışma kısmına yer verilmiştir. Demografik veriler, açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici kodlama

başlıkları altında veriler analiz edilerek sunulmuştur. Dördüncü bölümde ise araştırmanın sonuç ve öneriler kısmı yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Araştırma 2021-2022 ve 2022-2023 eğitim öğretim yıllarında gerçekleştirilmiş olup İstanbul Avcılar bölgesinde ilköğretim kurumlarında öğrencisi olan yedi veli ile Mayıs 2021 ve Aralık 2022 tarihlerinde süreci karşılıklı değerlendirmek adına karşılaştırmalı soru formlarıyla iki kez olacak şekilde toplam 13 görüşme sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler koşulların uygunluğuna bağlı olarak yüz yüze ve online platformda toplanarak, içerik analizi yöntemi ile deşifre edilmiştir. Toplanan veriler kodlanarak kategorilere ayrılmış ve temalarına göre işlenmiştir. Çalışmada, uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim temalarına ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim temasının alt kategorileri; uzaktan eğitim algısı, uzaktan eğitim teknolojileri, uzaktan eğitimde adaptasyon süreçleri, uzaktan eğitimde aile deneyimleri, uzaktan eğitimin işlevleri, uzaktan eğitimin avantajları ve uzaktan eğitimin dezavantajları olarak belirlenmiştir. Yüz yüze eğitim temasının alt kategorileri ise yüz yüze eğitim algısı, eğitimin işlevleri, yüz yüze eğitimde aile deneyimleri, yüz yüze eğitimde adaptasyon süreçleri, yüz yüze eğitimde avantajlar ve dezavantajlar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın eksenel kodlama kısmında ise bu kategoriler ilişkilendirilerek süreç anlatılmış ve veli görüşlerine yer verilerek desteklenmiştir. Eğitimde eski düzenin yıkılması ve yerine getirilen uzaktan eğitimin işlevsel açıdan ihtiyacı karşılamamasının yanında farklı olumsuz deneyimler getirdiği tespit edilmiştir. Eksenel kodlamada birbiriyle ilişkilendirilen veriler ve kategoriler eğitimde dönüşüm, evde dönüşüm ve sosyal hayatta dönüşüm olarak belirlenmiştir. Tüm bu dönüşümlerin eğitimde yaşanan düzensizlik zinciri ile ilk adımı atılmış ardından hane içine ve öğrencilerin sosyal ortamlarına yansıdığı belirlenmiştir. Eksenel kodlama aşamasında ortaya çıkan kategorilerle ulaşılan düzensizlik çekirdek kodu, seçici kodlama kısmında yapay eğitim metaforu ile işlevsel perspektifle ele alınıp hikayeleştirilmiştir.

Araştırmada bulgularında uzaktan eğitim sisteminde internet, altyapı, ders için gerekli araç gereçlere ulaşım, araçlar ve uygulamalar için gerekli teknik bilgi, öğrencilerin öğretmenlerle yaşadıkları iletişim sorunları, derslerde söz hakkının olmayışı, sosyalleşememeleri, uzun süre kapalı ortamda kalmalarından kaynaklı tembellik, konsantrasyon problemleri, gerginlik ve asabiyet, ev içi iletişimin azalması, ekran ve internet bağımlılığı, velilere yüklenen öğretmen rolü, velinin kendini yetersiz

hissetmesi gibi bir çok alanda yaşanan sorunlar aktarılmıştır. Tüm sorunların yanında bazı öğrencilerin uzaktan eğitime katılabilecek elektronik cihazlara sahip olmadığı ve pandemi sürecinde derslere düzenli olarak katılamadıkları tespit etmiştir. Çalışma sonunda uzaktan eğitimde yaşanan problemlerin çözümlenmesi için velilerin önerilerine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Küreselleşme ile birlikte ülkeler arasındaki sınırlar ortadan kalmaya başlamış, farklı alanlardaki geçişkenlik artmıştır. Daha çok ulaşım, iletişim, ticaret ve kültürel etkilerini gördüğümüz küresellik, ülkelerde yaşanan pozitif gelişmelerin hızlı aktarılmasının yanı sıra bulaşıcı bir enfeksiyonun da yayılması kolaylaşmıştır.

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Hubei bölgesi başkenti olan Wuhan'da ortaya çıkan Koronavirüs (Covid-19), bilinen tedavilere yanıt vermeyen bir zatürre çeşidi olarak kısa bir süre içinde farklı ülkelere ve ardından dünyaya yayılım göstermiştir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde bu yayılım süreci pandemi olarak ilan edilmiştir. Kısa süre içerisinde tüm dünyadaki hasta sayıları artmış ve virüse bağlı ciddi ölüm sayıları görülmüştür. Bu durum tüm dünyada ciddi önlemler alınmasına, birçok yapının yeniden düzenlenmesine neden olmuştur (Aslan, 2020).

11 Mart 2020 tarihiyle de Türkiye'de ilk vaka görülmesinin ardında toplumdaki tüm yapı ve kurumlar pandeminin önlenmesi amacıyla yapı ve işleyişlerinde değişikliğe gitmek durumunda kalmış, 16 Mart 2020 tarihi ile eğitime ara verilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020).

Damlacık ve temas yoluyla bulaştığı ve çelik, plastik gibi belli maddeler üzerinde tutunarak yayılımının hızlandığı tespit edilen virüsün yol açtığı pandemi sürecini yönetmenin yollarından biri olan pandemi eğrisini yassılma yoluna gidilmiştir. Sağlık sistemine aşırı yüklenmenin önüne geçilmesi adına maske, dezenfektan kullanımı, karantina yöntemleriyle mikro tedbirler alınmıştır. İnsanların fazla temasta bulunduğu okul, kafe, restoran, alışveriş mağazaları ve merkezleri, marketler, ulaşım araçlarının saatleri ve yolcu kapasitesi gibi hem çalışan hem tüketici olarak işlerlik gösteren bütün kurum ve kuruluşlar İç İşleri Bakanlığı'nın yayınladığı genelgelere göre kademeli şekilde süreç içerisinde farklı değişikliğe gitmek zorunda kalmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020). Toplu aktiviteler iptal edilmiştir. Dönemsel

olarak tam kapanmalar, hafta sonu yasakları, hafta içi saat kısıtlamaları ve yaş sınırına göre yasaklar uygulanmıştır. Bu süreçlerde toplumsal önlemler pandemi zirvesini erteleyerek virüse tedavi bulunması adına makro çaplı zaman kazandırmıştır (Aslan, 2020).

Pandemi sonrası sürece uygun araç gereçleri sağlayarak işleyişlerine devam edebilen kurumlar, ekonomik gücü seviyesine göre piyasada varlığını sürdürürken, tam kapanmak zorunda kalan birçok iş yeri mevcuttur. Sürece uyum sağlamak amacıyla kurumların bir kısmı uzaktan bağlantılı sistemlere geçiş sağlayarak evden çalışma, dönüşümlü olarak çalışma gibi çözümler üretmişlerdir.

Eğitim kurumu, pandemi sürecinden etkilenen önemli alanlardan biri olarak bu çalışmanın inceleme alanıdır. Sosyal mesafe kavramının Covid-19 sürecinde son derece önemli hale gelmesiyle eğitim kurumların yüz yüze eğitime ara verilerek bulaşıcılığın önüne geçilmesi ve toplumun korunması amaçlanmıştır. Bu durumda eğitimde devamlılığın sağlanması amacıyla eğitim faaliyetlerine acil olarak geçiş online eğitim olarak da adlandırılan uzaktan eğitim kararı ile yapılmıştır. Tam kapanma ve kısmi kapanmalar gerçekleştirilerek, Eba ve Zoom alt yapıları ile internet üzerinden uzaktan eğitime geçiş ve sürdürülebilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak da televizyon yayınlarıyla devlet kanallarında desteklenmeye çalışılmıştır.

Coşkun'a (2010) göre uzaktan eğitim, öğrenen ile öğretmenin fiziksel olarak birbirinden uzak olduğu eğitim tipidir. Buradaki fiziki uzaklık ve ortam durumu kullanılan teknolojik araçlara göre değişiklik göstermektedir. Öğretmenler, teknolojik aygıtlar (bilgisayar, telefon, tablet, televizyon vs.), internet, uygulamalar ve televizyon yayınları aracılığıyla ders vermeye başlamış, bu derslere erişebilecek kaynaklara (internet, bilgisayar, telefon, tablet, televizyon, elektrik vs.) sahip olabilen öğrenciler ise bu derslere ev ortamından katılım sağlamışlardır. Bu geçiş süreci eğitim veren öğretmenlere ve eğitim alan öğrencilere etki ettiği gibi öğrencilerin ebeveynlerine ve ev içi yaşamına da etkileri bulunmuştur. Sürecin devamında dönemsel olarak hibrit eğitim modeli (uzaktan ve yüz yüze) uygulanmış ve günümüzde yüz yüze eğitime modeline tekrar dönüş sağlanmıştır. 2022 Ekim tarihinde toplanan veri, yüz yüze eğitime modeline dönüş yapıldığındaki dönemi kapsamaktadır.

Pandemi sürecinde eğitim üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, çalışmaların genel olarak eğitim kavramı, öğretmen deneyimleri ve eğitimde yaşanan eşitsizlik

üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. 2020 yılında yayınlanan Covid-19 ve Eğitim adlı inceleme makalesinde genel olarak eğitim kavramı ele alınarak Covid-19 salgın sürecinin eğitimi olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Çalışmada öğrencilerin Covid-19'dan etkilenme durumlarının %37,5 üzerinde olduğu ölçülmüştür. Araştırmaya göre bu süreçte öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin arttığı, depresyon, stres, endişe gibi olumsuz duygular yaşadıkları saptanmıştır (Çiçek, Tanhan ve Tanrıverdi, 2020). Bu sonuç araştırma bulgularımızla örtüşür niteliktedir.

Alper (2020) tarafından yapılan durum çalışmasında ise süreç öğretmenlerin gözünden ele alınmıştır. Çalışmada, öğretmenlerin sürekli ekran başında olma gibi olumsuzlukların yanında uzaktan eğitim sürecine uyum sağlayarak teknolojiyi benimsedikleri, öğretmenlerin daha hızlı ders anlatabildikleri ve öğrencilerin daha dikkatli dinlediği bulgularına ulaşılmıştır (Alper, 2020). Araştırmanın bulguları öğretmenlerin ekranın diğer tarafından süreci nasıl değerlendirdiği ve aynı sisteme velilerin perspektifi ile karşılaştırmalı bakılabilmesi açısından önemlidir.

Türk Tabipler Birliği Covid-19 Altıncı Ay Değerlendirme raporuna baktığımızda, uzaktan eğitim için yeterli araç gereçleri olmayan ekonomik olarak dar gelirli öğrencilerin uzaktan eğitimden yeterince yararlanamadığı belirtilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin bakımıyla ilgilenen kişilerin eğitim düzeyi farklılıkları öğrenciler arasında eşitsizlik yaratmaktadır. Dezavantajlı gruplar olarak tanımlanan göçmenler, sığınmacılar, anadili Türkçe olmayanlar, kronik hastalığı olan, engel ya da yetersizliğe sahip olan öğrencilerin de eğitimden yararlanamadığı belirtilmiştir (Türk Tabipler Birliği, 2020). Türk Tabipler Birliğinin yaptığı bu çalışma da yapılan araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Covid-19 Salgını ile Acil ve Zorunlu Uzaktan Eğitime Geçiş: Genel Bir Değerlendirme adlı araştırma makalesinde genel tarama yöntemi ile Covid-19 salgınının Türkiye'de ve dünyada eğitim sürecine etkileri ve uzaktan eğitim süreçleri genel olarak ele alınmıştır. Çalışmada, öğrencilerin bir kısmının kendi öğrenme organizasyonunu ve zaman yönetimini sağlayamaması, kendilerine ait çalışma alanlarının olmaması, kalabalık ev ortamları, ebeveynlerin çalışmak zorunda olması, öğrencilerin yalnız kalması, uzaktan eğitim deneyimi olmayan öğretmenler, internet bağlantısı veya derse katılabilecek teknolojik cihazlarının olmaması pandemi sürecinde yaşanan önemli sorunlar olarak vurgulanmıştır. Farklı ülkelerin uzaktan eğitim için farklı uygulamalara başvurduğu fakat uzaktan eğitim sistemi için hazırlıklı

olan ülkelerin süreci daha kolay atlattığı belirtilirken ekonomik olarak daha güçsüz ve ani gelişen durumlara karşı hazırlıksız olan ülkelerin zorlandığı belirtilmiştir (Eken, Tosun ve Eken, 2020).

Yapılan çalışmalara bakıldığında bu alanda eğitim hayatının ilköğretim kademesindeki öğrencilere ve velilere yönelik belirli zaman aralığı ile karşılaştırmalı şekilde gerçekleştirilen yeterince araştırma olmadığı, yapılmış olan çalışmalara da destek ve karşılaştırma olanağı sunacağı görülmüştür. Veli deneyimlerinin belirli aralıklarla toplanarak incelenmesi pandemi sürecinde yaşanan eğitim deneyimlerinin değişimi hakkında bizlere perspektif kazandıracaktır. Yapılan çalışma bu açılarından önemlidir.

Pandemi sürecinin beraberinde eğitim alanına getirdiği değişimler henüz çok yeni yaşanan bir durumdur. Pandemi sürecinde eğitim üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, çalışmaların genel olarak eğitim kavramı, öğretmen deneyimleri ve eğitimde yaşanan eşitsizlik üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Yapılan literatür taramalarında ilköğretim kurumlarında veli deneyimlerini karşılaştırmalı olarak ele alan yeterince çalışma olmadığı görülmüş ve yapılan çalışmalara ise katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Bu doğrultuda bu çalışmanın problemini, “Pandemi sürecinde Avcılar bölgesinde devlet okullarındaki ilköğretim kademesi velilerinin eğitimde yaşadıkları olumlu-olumsuz tecrübeler nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan niteliksel çalışmanın amacı Avcılar bölgesinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilköğretimde kademelerinde okuyan öğrenci velilerinin pandemi döneminde uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimde karşılaştığı süreçleri ve zorlukları ortaya koymak ve bu alanla ilgili isteklerine ve ihtiyaçlarına yönelik geliştirme önerilerini belirlemektir.

Velilerin deneyimlediği eğitim sürecinin işleyişi, sınırlılıkları, pozitif ve negatif tarafları ortaya konmak istenmiştir. Böylece uzaktan ve yüz yüze eğitim sisteminde yaşanan problemler ortaya çıkarılarak bunlara çözüm sunulabilecek, olumlu tarafları

ise daha da geliştirilebilecektir. Makro düzeyde ise toplumun içinde bulunduğu pandemi sürecinde, temel yapılarından biri olan eğitimin sosyal gerçekliğini ortaya koyarak problemlerine çözüm sağlamak ve eğitimi daha kaliteli hale getirerek toplumun gelişmesini sağlamak amaçlanmıştır.

Bu amaç etrafında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Velilere göre eğitimin anlamı ve işlevi nedir?
2. Pandemide uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim süreçlerinde velilere göre eğitimin anlam ve işlevinde bir değişim yaşandı mı?
3. Pandemiyle birlikte değişim gösteren eğitim sisteminde velilerin deneyimlediği olumlu-olumsuz değişimler var mı?
4. Pandemi sürecinde eğitimde veli perspektifinde yaşanan sorunlar var mı? (Uyum sorunları, araç eksiklikleri, ekonomik problemler vs.)
5. Pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin farkları var mı?
6. Eğitimin daha kaliteli ve işlevsel hale getirilmesi için neler yapılabilir?

Alt amaç olarak, 2020-2021 eğitim öğretim yılında gerçekleşen uzaktan eğitimde veli deneyimleri ile 2021-2022 eğitim öğretim yılında gerçekleşen yüz yüze eğitim sürecinde veli deneyimlerinin karşılaştırılarak yaşanan değişim ortaya koymak amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Koronavirüs (Covid-19) pandemisinin etkilediği önemli toplumsal kurumlardan biri olan eğitim sisteminin uzaktan sisteme geçiş yapması ile büyük bir değişim yaşanmıştır. Araştırma esnasında pandemi devam etmektedir. Eğitimin işlevlerinin ve devamlılığının kriz dönemlerinde de sağlanabilmesi, eğitim araçlarının ve yöntemlerinin değiştirilmesi, eğitimin teknoloji ile bütünleştirilerek sürdürülebilmesi, eğitimin baş özneleri olan öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin

bu değişim ve gelişim süreçlerine uyum sağlayabilmesi, bu süreçlerde ailelerin yaşadığı durumlara çözüm üretilebilmesi açısından araştırma önemlidir.

Yapılan araştırma, pandemi sürecinde değişen eğitim sisteminde velilerin yaşadıkları deneyimleri ve zorlukları ortaya koymak bunun yanında geliştirme ve çözüm önerileri sunabilmek adına gerçekleştirilmiştir. Yaşanılan pandemi süreci henüz çok yeni bir süreç olduğu için literatürde bu alanda yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bunun yanında bu sürecin merkezindeki aktörlerden bir tanesi olmasına rağmen veliler deneyimleri açısından pandemide eğitime dair yapılan çalışma çok azdır. Bu açıdan bakıldığında literatüre katkı sağlaması adına önem arz etmektedir. Bunların yanında pandemi dönemde tekrar yüz yüze eğitime geçilmesi ile ilgili deneyimleri de alınarak karşılaştırmalı bir perspektif ortaya koyulması açısından da oldukça mühim bir veri sunmaktadır.

Çalışmada eğitim sürecinde büyük bir değişim ile karşılaştıldığında yaşanabilecek alt yapı sorununu ve önemini ortaya koymak ve sonraki yaşanabilecek ani değişimler ve durumlar için de hazırlanmak açısından fikir sağlayabilir. Aynı zamanda teknolojinin eğitim hayatındaki rolü ve önemi hakkında veri sağlamak açısından da önemlidir.

Ayrıca bu çalışma, velilerin perspektifinden pandemi sürecindeki eğitim sisteminin mevcut durumu betimleyecek, eksik ve ihtiyaçlarının belirlenmesini sağlamaktadır. Böylece bu çalışma ile ihtiyaç duyulan çözümlerin eğitim kurumlarına ulaştırılarak çözüm üretilmesine katkı sağlayabilir. Eğitim alanında yapılan bütün çalışmalar eğitimin daha kaliteli boyutlara ulaşmasına ve karşımıza çıkacak ekstrem durumlarda hızlıca çözüme ulaşmasında fikir sağlamak adına yardımcı olmaktadır. Eğitimin kaliteli olduğu bir toplumda birçok alanda gelişme sağlanacaktır.

Çalışmada katılımcıların ortaya koyduğu bilgiler ışığında bilgisayar, tablet, internet, kırtasiye malzemeleri gibi eğitim sürecine katılmak için ihtiyaç duyulan temel ihtiyaçlar eksikliklerin belirtilmesi halinde ilgili belediyeler ile iletişime geçilerek sorunlara çözüm aranması konusunda da önem arz etmektedir.

Kısaca velilerin pandemide eğitim deneyimini ortaya koyarak yaşanan problemlerin saptanması, ihtiyaç ve eksiklerinin belirlenmesi, eğitimin işlevlerinin devam ettirilebilmesi adına önerdikleri çözümlerin betimlenmesi amacıyla yapılan bu

çalışmanın pandemide eğitimin eksiklerin giderilmesine ve pozitif taraflarının da daha çok geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Tüm bunların yanında toplumun temeli ve geleceği olan eğitimin hangi şartlarda olursa olsun daha nitelikli hale gelmesi toplumun gelişmesini ve ilerlemesini sağlayacaktır. Yapılan araştırma bu açılardan önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada pandemide eğitim sürecinde bulunan ilköğretim velilerinin olumlu olumsuz deneyimleri incelenmiştir. Araştırma verileri aynı örneklem üzerinden bir yıl arayla geliştirilmiş soru formlarıyla tekrar toplanarak yorumlanmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış soru formlarıyla derinlemesine görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Katılımcılardan alınan verilerin içten ve dürüst olduğu kabul edilerek araştırma verileri analiz edilmiştir. Araştırmada tüm katılımcılarla belirli aralıkta yapılan ikişer görüşme sonucunda verinin doyuma ulaştığı varsayılmıştır.

Araştırmada zorunlu eğitime dahil olan ilkokul ve ortaokul kademeleri incelendiğinden lise kademeleri araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Katılımcıların yaş, eğitim ve cinsiyet etkilerinin araştırmaya etkisinin sabit olduğu varsayılmıştır. Fakat farklı çalışmalara destek olabilmesi adına bu bilgiler bulgular kısmında yer verilmiştir. Katılımcıların farklı kültürel kökenlere sahip olması araştırma kapsamı dışında tutulacaktır.

Yapılan çalışmada araştırmacının bireysel deneyimlerinin, kültürel özelliklerinin araştırma verileri ve analizine etki etmediği varsayılacaktır.

1.5. Araştırma Kapsamı ve Sınırlılıkları:

Bu araştırmada toplanılan veriler ve elde edilen bulgular, araştırma alanı olan Avcılar bölgesinde devlet okulunda ilköğretim öğrencisi olan velileri kapsamaktadır. Araştırmanın 2020 Eylül- 2023 Mayıs zaman dilimi içerisinde ve seçilen örneklem ile gerçekleşmesi planlanmıştır. Araştırma 16 Mart 2020 pandemi ilanından araştırmanın yapıldığı Mayıs 2023 tarihine kadar olan eğitim sürecini kapsamaktadır.

Yapılan çalışmada pandemide eğitim sistemi sadece velilerin deneyimleri üzerinden ele alınmış olup eğitim sistemi içerisindeki öğretmenler, kurum yöneticileri gibi diğer aktörlerin deneyimleri, araştırmanın süresi ve maliyeti gereği araştırma kapsamı dışındadır.

Yapılan çalışmanın ilk aşaması pandemi sürecinin en yoğun olduğu sokağa çıkma yasakları esnasında gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple yüz yüze olarak planlanan görüşmeler ani kapanma, virüse karşı önlem almak ve veli talebi sebepleriyle uzaktan görüşme uygulaması üzerinden yapılmıştır.

Görüşmeyi tamamlayan bir katılımcının sonrasında eş izni olmaması gerekçesiyle görüşme kayıtları imha edilmiştir.

Araştırmanın ilk veri toplama aşamasında pandemi krizi sebebiyle hastalık tehlikesi, görüşmeler esnasındaki aile içi hastalık durumları, toplumdaki kapanmalar, eş izni olmaması, dışarı çıkma yasakları sebebiyle katılımcılarla elektronik cihazlar üzerinden görüşme yapılması gerekliliği araştırmaya katılımı etkileyen bir durumdur.

Veli talepleri doğrultusunda görüşme için uygun elektronik cihazı olmayan ve online sistem dışında görüşmek istemeyen veliler ile planlanan görüşmeler sağlanamamıştır. Bu durum örneklem kotasının belirli bir ekonomik düzey üzerinde olmasına neden olabilecek bir durumdur.

Belirlenen örnekleme öğrencilerin babalarının çalışması, anne ile babanın ayrı olması sebebiyle çocuğun annede olması ve okul hayatlarıyla doğrudan annelerinin ilgilenmeleri sebebiyle sadece bir erkek katılımcıya ulaşılmıştır. Bu katılımcı ile ikinci görüşmeler esnasında aile içi vefat durumu sebebiyle tekrar görüşme sağlanamamıştır. Fakat tek erkek katılımcı olarak elde edilen veriler önem arz etmektedir. Bu durum bizlere bölgedeki toplumsal aile yapısı ile ilgili bilgi vermektedir.

Araştırmamız maliyet ve zaman açısından da sınırlılıklara sahiptir. Eğitim kavramının geniş bir kapsama sahip olması, çok farklı etkenlerle ilişkili olması ve bu çalışmada bizim ele aldığımız kavramların kapsamı gereği sınırlılığa sahiptir. Eğitim sosyolojisi alanında araştırma yapmak birçok kavramı ve etkeni göz önünde bulundurmayı gerektirmektedir. Bu çalışmada bu sınırlılığı aşabilmek adına kavramsal çerçeve geniş tutulmakla birlikte ele alınan bütün kavramların başka çalışmalara destek olması açısından sınırlılık olarak değil kapsama katkı olarak sunulmaktadır.

Tüm bunlarla birlikte araştırmanın niteliksel yöntemle sürdürülebilmesi, soruların yeniden sorulabilmesi, değişen şartlara uygun şekilde araştırma araçları ve yöntemlerinin revize edilebilmesi araştırmaya esneklik kazandırırken sınırlılıkların üstesinden gelinmesini sağlayacaktır. Araştırmada karşılaştırmalı niteliksel yöntemin kullanılması araştırmadaki sınırlılıkların farklı yönlerden veriye dönüştürülmesine olanak sağlamaktadır.

1.6. Yöntem

Bu araştırmada 2020-2023 yılları arasında Covid-19 pandemisinde velilerin deneyimlediği eğitim süreçlerini, veli perspektifinden pandemideki eğitim süreçlerinin işlevselliğini ve olumlu-olumsuz taraflarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Niteliksel yöntem seçilmesinin nedeni, yaşanan deneyimlerin ortaya konularak derinlemesine analiz edilmesinin amaçlanmasıdır. Demografik veriler araştırmada yaş ortalaması, gelir seviyesi, eğitimde kullanılan araç gereç sayısı gibi istatistiksel veriler sağlamaktadır. Araştırmada niteliksel yöntem benimsenmesi, uzaktan eğitim algısını, yaşanan deneyimlerin katılımcıların hayatlarına etkisini, olumlu ve olumsuz yanları, yaşanan problemleri, bunların nasıl çözümlenebileceğini direkt katılımcıların anlatımıyla elde etmek veriyi derinlemesine bir şekilde ortaya koyarak çözümlemeyi sağlamaktadır. Burada amaç, derinlemesine betimlemek, yorumlamak ve aktörlerin bakış açısını anlamaktır. Bu amaçlar çerçevesinde araştırma, gerçekliği hiçbir şekilde değiştirme veya etkileme çabası gösterilmeden, anlamak ve tanımlamak için ne, nasıl, kim, nasıl oluşturuldu soruları ekseninde geliştirilmektedir (Kümbetoğlu,2015).

Niteliksel yöntemin niceliksel yöntemden farklı olarak bazı zorlayıcı tarafları da mevcuttur. Örneğin, niceliksel bir kimya araştırmasında laboratuvar deneyinden elde edilen sonuçlar, belli yöntemler ve araçlarla kullanılarak analiz edilirken, niteliksel araştırmada araştırmacı kendisi bir laboratuvar görevi görmektedir. Araştırma verilerini inceler, analiz eder ve yorumlar. Niteliksel yöntem ile araştırmasını sürdüren bir araştırmacı, araştırmayı yapan, yöneten, veriyi toplayan, çözümleyen, işleyen ve raporlayan kişi olarak, niceliksel araştırmalarda kullanılan araç ve gereç görevi de görmektedir. Burada araştırmacının analizleri ve yorumu mikroskop metaforu ile açıklanabilir. Bu durum niteliksel araştırmanın zorlayıcı kısımlarından biridir fakat aynı zamanda araştırmaya esneklik de kazandırır. Anlık değişen koşullara uygunluk

gösterebilmesi, soruların geliştirilebilmesi, sıralarının değiştirilebilmesi, bilgilerin derinlemesine alınabilmesi, yöntemlerin araştırma süreci içerisinde gelişebilmesi bu esnekliklerden bazılarıdır. Araştırılan konu çok farklı yönler ve yöntemlerle ele alınabilir. Araştırmacının seçtiği yöntemler ve yaklaşımları araştırma süreci ile değişebilir ve güncellenebilir.

Niteliksel yöntem seçilmesinin nedeni yaşanan deneyimlerin ortaya konularak derinlemesine analiz edilmesinin amaçlanmasıdır. Soru formunda yer alan demografik sorular bölümü, yaş ortalaması ve gelir seviyesi gibi istatistiksel veriler sağlarken niteliksel olarak uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim algısını, yaşanan deneyimlerin katılımcıların hayatlarını nasıl etkilediğini, eğitimin işlevselliği, olumlu ve olumsuz yanları, yaşanan problemleri, bunların nasıl çözümlenebileceğini direkt katılımcıların anlatımıyla elde etmek, veriyi derinlemesine bir şekilde incelemeye olanak sağlamaktadır.

Hüseyin Bal (2017), Sosyolojide Yöntem ve Araştırma Teknikleri adlı çalışmasında nitel araştırmanın özelliklerini aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

- *“Toplumsal gerçeklik, kültürel anlam anlama ve yorumlamaya çalışır.*
- *Etkileşim içindeki süreçlere, olaylara odaklanır.*
- *Araştırmacının önsel değerleri vardır gerekirse, paranteze alınır.*
- *Kuram ve veriler kaynaşmıştır, verilerin içinden kurama ulaşılır.*
- *Çalışma sahası ve olayla sınırlıdır, genelleme amaçlanmaz.*
- *Az sayıda özne araştırma konusudur.*
- *Tema analizi gerektirir.*
- *Araştırmacı tarihsel-toplumsal bağlamla ilişki kurar (Bal, 2017, s.179).”*

2021 Mayıs ve 2022 Ekim görüşmelerinde aynı velilerle süreç deneyimlerine yönelik çalışma yapılarak aradaki zamanda değişen deneyimleri ile ilgili karşılaştırma yapılması araştırmaya katkı sağlamaktadır. Araştırmaları demografik sorular ile desteklemek de çalışmalara farklı yönlerden katkı sağlamakta ve verimini arttırmaktadır.

Burada amaç, elde edilen verileri derinlemesine betimlemek, yorumlamak ve aktörlerin bakış açısını anlamaktır ve aynı katılımcılar üzerinde zamansal karşılaştırma yaparak derinlemesine incelemektir. Araştırmacı bu çalışmada olabildiğince değer

yargılarından ve özünden arınmış olarak, olay ve olgulara empatik yaklaşan kişi konumdadır. Çalışmada araştırmacının rolü, incelenen konu bağlamında verinin yönlendirilmeden, etkilenmeden, derinlemesine şekilde toplanması, verilerin işlenmesi ve bulguların yorumlanmasıdır. Araştırmayı sadece süreç olarak yöneterek verinin toplanması ve işlenmesinde olabildiğince objektif yaklaşmasıdır. Bütüncül bir perspektif ile konuya yaklaşarak, örüntüleri ortaya koyarak araştırmadaki gerçekliği oluşturmak amaçlanmaktadır. Elde edilen sonuçlar tümüyle evrene genellenememekle birlikte araştırma konusu ile ilgili bakış açısı sağlamaktadır.

Nitel araştırma yöntemi araştırmaya esneklik kazandırması yönüyle de tercih edilmiştir. Anlık değişen koşullara uygunluk gösterebilmesi, soruların geliştirilebilmesi, sıralarının değiştirilebilmesi, bilgilerin derinlemesine alınabilmesi, yöntemlerin araştırma süreci içerisinde gelişebilmesi, süreci takip eden dönemde karşılaştırma yapabilmek adına tekrar veri toplanabilmesi bu esnekliklerden bazılarıdır. Pandemi sürecinde bu esneklikler araştırmaya fayda sağlayacak önemli özelliklerdir.

Araştırmanın her aşamasında eğitim, eğitimin işlevleri, pandemide eğitim, uzaktan eğitim, uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar, yüz yüze eğitim gibi anahtar kavramlar ve konular ile literatür taraması yapılmıştır. Araştırma niteliksel yöntemlerden temellendirilmiş kuram çalışması olarak tasarlanmıştır.

1.6.1. Temellendirilmiş Kuram

Temellendirilmiş Kuram ya da diğer adıyla Gömülü Teori, 1967 yılında Barney Glaser ve Anselm Strauss tarafından geliştirilmiştir (Creswell, 2013). Strauss ve Corbin (1998)'a göre temellendirilmiş kuram çalışmasının temel amacı, kullanıma hazır kaynaktan değil süreci yaşayan katılımcılardan elde edilen verilerin tekrarlı olarak karşılaştırılması ve analiz edilmesiyle sürecin betimlenerek kavramların ve kuramların temellendirilerek ortaya koyulmasıdır.

Adından da anlaşılacağı üzere veri içerisinde gömülü şekilde bulunan kavram ve kuramların verilerin tekrarlı şekilde kodlanması ve karşılaştırılmasıyla tekrar tekrar analiz etmek suretiyle temellendirilerek ortaya çıkarılmasıdır. Bal (2017), temellendirilmiş kuramın temel stratejisinin sürekli karşılaştırmalar yapmak olduğunu belirtirken, izlenen yolu şu şekilde aktarmaktadır:

1. *“Analizci verilerini katılımcı olarak toplar, kodlar, analiz eder, teorileri ortaya çıkarır, bu teoriyle tekrar verileri toplar.*
2. *Sürekli olarak, benzerlik ve farklılıkları bulmak için, karşılaştırmalı metodu kullanarak verinin bölümleri analiz edilir.*
3. *Diğer bütün kategorilerin ve özelliklerin bağlandığı “çekirdek kategori” belirlenir. Çekirdek kategori merkezde, diğerleriyle olabildiği kadar ilişki içinde olur (Bal, 2017, s.93-94).”*

Creswell (2013), temellendirilmiş kuramda verinin kademeli ve karşılaştırmalı olarak sürekli analiz edildiğini belirtmektedir. Temellendirilmiş kuram aşamaları açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici kodlamadır.

Açık kodlama aşamasında toplanan veri ilk olarak parçalara ayrılarak benzerliklerine ve farklılıklarına göre açık kodlara ulaşılır ve bu açık kodlarla kategoriler oluşturulur. Bu kategoriler içerisinde verinin özellikleri ve alt kategorileri ortaya çıkarılır.

Eksenel kodlamada ise açık kodlamada ortaya çıkarılan kategoriler farklı bakış açılarıyla bir üst kategoride süreci anlatan ve birbiriyle ilişkili şekilde üst başlıklarda farklı bir kategoriye taşınır. Bu aşamada ortaya çıkan kodlar, yaratılan alt kategoriler ve ulaşılan üst kategoriler şemalaştırılarak sunulur. Burada olguyu etkileyen nedensel koşullar, bağlam ve müdahil koşullar ortaya konularak olgu sonuçları detaylandırılır.

Seçici kodlama aşamasında ana hikaye çatısı altında belirlenen metaforlarla kategoriler birbirine bağlanmaktadır (Creswell, 2013, s.90-91).

1.6.2. Katılımcılar

Yapılan çalışmada araştırma evreni, İstanbul Avcılar bölgesinde devlet okullarında ilköğretimdeki öğrenci velileridir. Araştırmada yedi katılımcı ile toplamda 13 görüşme sağlanmış ve veri doygunluğu açısından yeterli bulunmuştur. Katılımcılar olasılığa dayalı olmayan örneklem yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemiyle tespit edilmiştir. Bu örneklem ulaşılan bir katılımcının farklı bir katılımcıya yönlendirmesiyle elde edilen örneklem tekniğidir. Örnekleme aranan nitelik, ilköğretimde öğrenci velisi olmasıdır.

Cinsiyet anlamında kotalama yapılmaya çalışıldıysa da farklı cinsiyet olarak yalnız bir katılımcıya ulaşılabildiği. Erkek katılımcıya ulaşma zorluk sebepleri pandemi anında da erkek katılımcıların çalışma hayatına resmi izinlerle devam etmesi, kadınların çocukların eğitim hayatında daha etkin deneyimlere sahip olması ve boşanmış katılımcılarda ise çocukların annelerle birlikte olmasıdır. Örneklemin tamamının en az 2 çocuğa sahip olduğu ve bazılarının ise ilkokulda ve lise kademelerinde öğrencilerinin olduğu görülmüştür. Bu bilgilere bulgular kısmında ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

1.6.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın ilk aşamasında ve veri toplama sonrasında pandemide eğitim, uzaktan eğitim, uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar üzerinden literatür taraması yapılarak veri toplanmıştır.

Araştırmada derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Demografik soruların da dahil olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış formunun tercih edilme nedeni katılımcıların belirtmek istedikleri verileri elde ederek araştırmayı tamamen kısıtlamayı kendi yönünü belirlemesini sağlamaktır. 2021 Mayıs tarihli soru formunda velilere 12 demografik sorunun ardından, eğitim ve uzaktan eğitim deneyimleri hakkında ilk aşamada toplam 19 soru sorulmuş fakat pilot görüşme sonrasında soru sayısı 25'e yükseltilerek çalışma alt sorularla desteklenmiştir. Pandemi ve sokağa çıkma yasakları sebepleriyle yüz yüze planlanan görüşmeler zoom uygulaması aracılığıyla kaydedilmiştir.

2022 Ekim tarihli soru formunda ise 9 demografik soru ve yarı yapılandırılmış 33 soru ile sahaya gidilmiş ve pilot görüşmenin ardından yarı yapılandırılmış form 59 soruya yükseltilmiştir. Görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. V2 kodlu görüşme, çocuğun hastalık durumları sebebiyle yarıda kesilerek verileri tekrar alınmak üzere ikinci kez görüşülmüştür.

Yarı yapılandırılmış form ile ilgili uzman danışman tarafından, görüşme formundaki soruların açık, anlaşılır, kapsayıcı ve araştırmaya faydalı olması açısından kontrol sağlanmış, ilgili form yeterli ve geçerli görülmüştür.

Soru formları hazırlanırken, sade açık ve anlaşılır bir dil tercih edilmiştir. İlgili konu odaklı, konuyu kapsayacak şekilde çok boyutlu olmasına, karşılaştırma sağlamasına ve yönlendirilmeden kaçılmasına özellikle dikkat edilmiştir. Sorular konu akışına ve mantığa uygun şekilde sıralanmıştır.

Bal (2017)'a göre derinlemesine görüşme tekniği katılımcılarla birebir veya grup halinde yüz yüze veya iletişim araçları ile katılımcıların duygu ve görüşlerini ortaya çıkararak bir veri toplama tekniğidir. Kullanılan sorular açık uçlu yarı yapılandırılmış şekilde soru formu halindedir. Yarı yapılandırılmış sorularla yapılan görüşmelerde görüşme esnasında gerekli görüşülürse yeni sorular sorulabilir, işlevini sağlayamayan sorular çıkartılabilir. Açık uçlu soru formları araştırmacıya soruları derinleştirme ve bilgiyi farklı yollarla derinlemesine elde etme olanağı vermektedir (Bal, 2017).

Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel'in ortak çalışması olan Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri adlı eserde yarı yapılandırılmış görüşmelerin hem sabit olması hem de derinlemesine sorular eklemleyebilmek açısından esneklik sağlaması yönünden avantajlı olduğunu belirtilirken, belirli bir standart olmadığından kontrolün kaybedilmesi önemsiz soruların üzerinde fazla durulması gibi dezavantajlı durumlar yaratabildiği belirtilmektedir (Büyüköztürk vd, 2020).

Burada dezavantajlı olarak belirtilen durumlar araştırmacının alandaki tecrübesi, konuya hakimiyeti, görüşmelerin ve veri analizlerinin titizlikle yapılması ve iletişim becerileri sayesinde avantaja çevrilebilir durumlardır.

1.6.4. Veri Toplama ve Analiz Süreçleri

Katılımcılara araştırmanın içeriği ve amacı hakkında bilgilendirme yapılarak onayları alınmış, kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilerek ve araştırma etiğine uygun bir şekilde araştırma verileri toplanarak analiz edilmiştir. Ayrıca çalışmada kullanılan isimler değiştirilerek, kodlanarak kullanılmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında 2021 Mayıs soru formu olarak adlandırdığımız bu formu, araştırmanın yapıldığı yoğun pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecine dair veri toplamayı sağlayacak şekilde uzaktan eğitim sürecine odaklanarak hazırlanmıştır. Görüşmeler esnasında zoom programı ile ses veya görüntü kaydı

alınarak deşifre işlemi gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında gözlemlenen durumlar görüşme formlarına not edilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında 2022 Ekim tarihli soru formuyla hem alandaki yeni gelişmeleri irdelemek hem de toplanan ilk veriler ile karşılaştırma yapmak amaçlanmıştır. İkinci verinin toplandığı dönemde yürürlükte olan pandemi sonrası yüz yüze eğitim ve daha önce tecrübe etmiş oldukları uzaktan eğitim verilerine odaklanılmıştır. Görüşmeler esnasında gerekli izinler doğrultusunda ses kaydı alınarak deşifre işlemi gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler bulgular kısmında tablo şeklinde sunulmuştur. Görüşme sırasında gözlemlenen durumlar görüşme formlarına not edilmiştir. Yapılan gözlemler verilerin kodlanması esnasında kullanılmıştır.

Yedi veli ile farklı tarihlerde toplam 13 görüşme sağlanmıştır. İkinci görüşmeler esnasında çalışmadaki V7 kodlu erkek katılımcıdan aile içi vefat sebebiyle ikinci görüşmelere dahil edilememiştir. İlk görüşmedeki verileri araştırmaya dahil edilmiştir. Bu durum araştırmanın sınırlılıkları içerisinde belirtilmiştir.

Görüşmeler içerik analizi yöntemi ile deşifre edilmiştir. İçerik analizi deşifre içeriklerini sistemli şekilde ortaya koymaktır. İlk kodlama sisteminden geçen verilerin kategorilendirilerek sistemli olarak alt kategorilerde birleştirilebilmesini veriyi organize etmeyi ve ileri analize ulaşabilmeyi sağlamaktadır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010).

Ortaya çıkan açık kodlamalar kategorize edilerek belli temalar altında işlenmiştir. Lincoln ve Guba (1985), verilerin yorumlanmasını verilerin mantık çerçevesinde kodlara ve temalara ayrılarak verinin bu temaların ötesinde soyutlanmalarına dayandığını belirtmektedir. Yorumlama süreci, veriden elde edilen kodların geliştirilerek temalaştırılması ve verilerin mantıklı dizilimlerle soyutlanması halinde düzenlendiği süreçtir (Lincoln ve Guba, 1985).

Kümbetoğlu (2020), içerik analizini metni keşfetmek olarak nitelemiştir. Araştırmacının amacı, metni derinlemesine inceleyerek metnin altındaki okunarak veya gözlemlenerek ortaya koyulması zor metinleri ortaya çıkarmaktır. Kümbetoğlunun aktarımı ile Flick ve Schreier(2014) içerik analizinin adımlarını aşağıdaki şekilde belirtmektedir:

- *“Araştırma sorusunu açık olarak belirlemek*
- *İncelenecek metni seçmek*
- *Bir kodlama çerçevesi belirlemek*
- *Metni bölümlere ayırmak*
- *Kodlamayı metne uygulamak*
- *Kodlama çerçevesini değerlendirmek ve yeniden oluşturmak*
- *Temel analizi tamamlamak*
- *Bulguları sunmak ve yorumlamak (aktaran Kümbeoğlu, 2020, s.119).”*

Veri analizinde bütün görüşmeler içerik analizi yöntemi ile deşifre edilerek açık kodlama, eksensel kodlama, seçici kodlama şeklinde tekrar tekrar karşılaştırmalı analiz edilerek, kategoriler oluşturulmuştur. Eksensel kodlamada kategorilerin birbiriyle bağlantısı ortaya konulmuştur. Seçici kodlamada ise tüm kategorilerin ana kategori etrafında toplanarak çekirdek kavram sunulmuştur.

1.6.5. Araştırma Etiği

Katılımcılar araştırmaya katılmadan öncesinde konu ile ilgili bilgilendirilmiş olup ses kaydı veya görüntü kaydı için izinleri alınmıştır. Araştırmadan istedikleri zaman ayrılabilceği, istemedikleri sorulara cevap vermek zorunda olmadıkları, kullanılmasını istemedikleri bilgilerin çıkarılacağı açıkça beyan edilmiştir. Katılımcıların kişisel verileri çalışmada kullanılmamış, her veli için sayı değışecek şekilde V1, V2 şeklinde kodlama yapılmıştır. Çalışmanın ve formların uygunluğu için İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu'na başvurularak gerekli izinler alınmıştır.

Araştırma etiği gereği, bir numaralı veri toplama aşamasından sonra bir velinin eşi izin vermediği gerekçesiyle verileri imha edilmiş ve araştırmaya dahil edilmemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kavramsal Çerçeve

2.1.1. Eğitim Kavramı

Yapılan çalışmada kullanılan ve incelenen kavramların tanım ve açıklamalara yer vermek konuyu kavramsallaştırarak ilgili çerçeveyi sunmak açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple bölümler oluşturulurken kavramlar, farklı bilim insanları ve farklı kaynaklar tarafından desteklenmektedir. Çalışmada kullanılan en önemli kavramlardan biri olan eğitim ile ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır.

Eğitim kelimesi *Eğmek* fiilinden türetilerek 1950'li yıllardan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Kelime anlamı olarak, bükmek, geliştirmek, yetiştirmek, alıştırmak, kırmak, yönlendirmek anlamlarına da gelmektedir. Eğitim kelimesi öncesinde Arapça kökenli *Terbiye* kelimesi kullanılmaktadır (Şişman, 2014).

Eğitim, bireyler üzerinde büyük etkilere sahip önemli toplumsal kurumlardan biridir. Birey içine doğduğu aile ve toplum yapılarında bu kavramla karşılaşmakta ve sonrasında kurumlar ile bu süreci devam ettirmektedir. Öğretim ise kişinin bilgiyi edinme sürecidir (Coşkun, 2010).

Eğitim alanındaki araştırmalarda temel kavramların net şekilde tanımlanması konunun açıklığı ve netliği açısından oldukça önemlidir. Blumer, bilimde kavramların önemini vurgulayarak, kavramsız bir bilimde neyi arayıp nereye bakacağımızı ve bulduğumuz şeyin aradığımız şey olup olmadığını anlayamayacağımızı öne sürmüştür (Blumer, 1969).

Enver Özkalp ise *Sosyolojiye Giriş* adlı eserinde bilimsel bilgi üretmede kavramların açık ve seçik şekillerde tanımlanmasının önemini vurgulamıştır (Özkalp, 1995).

Bu bağlamda literatürdeki çeşitli eğitim tanımlarına yer verilmiştir.

Mahmut Tezcan, “*Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır (Tezcan, 2021, s.3).*” şeklinde tanımlamıştır.

Enver Özkalp, eğitimi “*insanın bütün yaşamını organize eden bir süreç (Özkalp, 1995, s.153)*” olarak ele almaktadır.

Immanuel Kant’ın “*Eğitim Üzerine*” adlı kitabında insan eğitime ihtiyacı duyan tek varlık olarak nitelenmiştir. Eğitim burada toplum değerlerinin öğrenilmesi, kullanılması ve gelecek nesillere aktarılması olarak tanımlanmış ve ahlaki kültür bilinci, kendini yönetme becerisi, talim ve terbiye işlevleri yüklenmiştir. Ayrıca eğitimi nesiller üzerinden kusursuza ulaşılması gereken bir sanat ve uzmanlık olarak tanımlayarak insanlığın nesiller boyu kapasitesini geliştirerek yeni eğitim ve öğretim yöntemleri geliştirilebileceğini savunmuştur. Eğitimi sanat olarak tanımlama sebebi, bireydeki bir yeteneğin kendi kendine değil eğitim yöntemi ile gelişmesidir (Kant, 1904, çev. 2020).

Durkheim , *Eğitim ve Sosyoloji* adlı kitabında eğitimi şu şekilde tanımlamıştır:

“Eğitim, yetişkin kuşakların, toplumsal yaşam için henüz olgunlaşmış olmayan kuşaklar üzerinde uyguladığı eylemdir. Amacı, çocukta hem bütünüyle siyasal toplumun hem de özellikle yönelik olduğu özel toplumsal ortamın ondan istediği bir takım fiziksel, zihinsel ve ahlaki durumlar uyandırıp geliştirmektir (Durkheim, çev. 2020, s. 49).”

Emile Durkheim (2016), eğitimi toplumsal bir kurum olarak tanımlamaktadır. Toplumun varlığı ve devamlılığı için en önemli araçlardan biridir. Bu yönüyle eğitim, toplumsal hayatın gerektirdiği ortaklaşmayı dolayısıyla da sistematik toplumsallaşmayı sağlamaktadır. Eğitimin amacı, bireysel varlığın yanı sıra toplumsal varlığı inşa etmektir.

Coşkun, 20. yüzyılda eğitimden işlevsel olarak beklentilerini şu şekilde belirtmektedir:

“Toplumsal adalet ve eşitliği sağlama, yoksulluğu ve işsizliği azaltma, toplumsal ve ekonomik kalkınma gibi modern toplumların önemli sorunlarının çözümünde eğitim kurumunun rol alması toplumların beklentileri arasındadır. Bu tür toplumsal sorunların eğitim yoluyla nasıl çözülebileceği Eğitim Sosyolojisinin soruları arasındadır.

... Eğitimden beklenen diğer bir işlev, toplum tarafından istenilen bazı inanç ve davranış biçimlerinin korunması ve devam ettirilmesidir (Coşkun, 2010, s.33).”

Tanımlara baktığımızda eğitim kavramına, toplum ve insana yönelik amaç ve işlevler yüklendiğini söyleyebiliriz. Eğitim kavramının farklı alanlarda bireysel açılardan da ele alınmasının yanında Emile Durkheim, eğitimi toplumsal açıdan ele alarak eğitim kavramına toplumsal bir içerik katmıştır. Durkheim, topluma bütüncül ve işlevsel bakışı ile eğitimi toplumsal bir kurum olarak incelemiştir. Bu sebeple de “Eğitim Sosyolojisi” olarak ayrı bir uzmanlık dalı şeklinde ele almıştır (Tezcan, 2021).

Tezcan (2021), eğitimi planlı veya doğal olması, belli bir dönemde olması ya da dönem fark etmeksizin var olması gibi kıstaslarla eğitimi kendi içinde çeşitlere ayırmaktadır. Eğitim çeşitlerini şu şekilde açıklamaktadır:

1. *“Örgün Eğitim – Okulda yapılan eğitimidir. Planlı programlı ve düzenlidir. Belli yöntemlere göre verilen eğitimidir.*
2. *Yaygın Eğitim – Yine örgün eğitim gibi planlı ve programlıdır. Yegâne fark, her yaş kademesine bu öğretimin açık olmasıdır. Oysaki örgün eğitim yaş ile sınırlandırılmıştır. Daha çok, örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanmamış durumda olanlara, okuldan erken ayrılanlara, meslek dallarında daha yeterli olmak isteyenlere yöneliktir.*
3. *Doğal Eğitim (Örgün olmayan eğitim) – Örgün eğitimin tam tersi olan eğitimidir. Planlı ve programlı, biçimsel değildir. Yaşamın akışı içerisinde, kendiliğinden ve rastlantısal olarak gerçekleşen eğitimidir. Kişinin ailesinden, arkadaş grubundan, çevresinden öğrenmesi gibi.*
4. *Öğretim – Tek taraflı olarak belli konuda kişilere bilgi verme, bilgi aktarma işidir.*
5. *Hizmet – İçi Eğitim – Kurumlarda çalışan görevli kişilere, kısa süreli olarak, uğraştıkları alan ile ilgili bilgi vermek için yapılan eğitimidir. Kişilerin hizmetteki verimlilik ve etkinliklerinin arttırılmasına, gelişmeye yol açan bilgi, beceri ve anlayışlarının zenginleştirilmesine yöneliktir.*
6. *İş Başında Eğitim – Kurumlarda çalışan görevlilere, günlük çalışma saatleri içinde, görev yerinde, bazen bireysel, bazen de gruplar halinde uygulanan eğitimidir. Daha çok fabrikalarda işçilere uygulanan eğitim türüdür (Tezcan, 2021, s.4).”*

Tezcan'ın çeşitlendirmesinden de anlayabileceğimiz gibi eğitim, plansız doğal bir şekilde var olurken aynı zamanda planlı şekilde de hayatımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada özellikle örgün eğitim, yaygın eğitim üzerinde durulmaktadır. Doğal eğitimde kendiliğinden gerçekleşen eğitim türü dışındaki eğitim türleri, belli amaçlar ve işlevler çerçevesinde planlanmış eğitim çeşitleridir.

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan, Ercan Türk (2015) editörlüğünde hazırlanan *Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim* adlı çalışmada, Türk Milli Eğitim Sisteminin temel yapısı örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak iki ayrı şekilde ele alınmaktadır.

“Örgün eğitim; belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla, okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir” (MEB,2015).

Örgün eğitimde öğrenciler, yaş ve seviyelerine göre kademelere ayrılmaktadır. Bunlar:

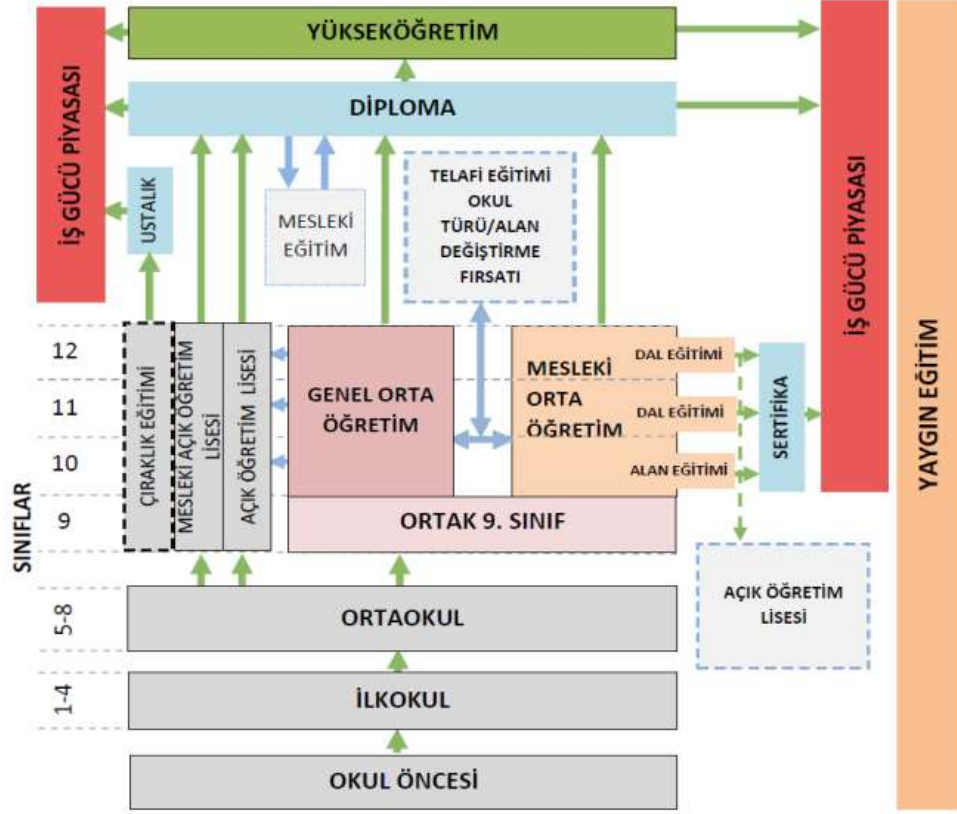
Okul öncesi Eğitim: 3-5 yaş grubu çocukların eğitimidir, zorunlu değildir. Çocukların bedensel ve zihinsel gelişimlerini sağlamak amacıyla.

İlköğretim Kurumları: 4+4+4 zorunlu eğitim sisteminin ilk 8 yılını kapsamaktadır. 6-13 yaş grubu çocukların ilk 8 yıllık eğitimidir. Birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar olan eğitim kademelerini kapsamaktadır. Zorunlu okul çağının başlangıcı olmakla beraber, çocukların temel bilgi ve becerilerini geliştirmeyi ve topluma uygun iyi birer vatandaş olmasını amaçlamaktadır.

1, 2, 3 ve 4. sınıf kademeleri ilkokul, 5,6,7 ve 8. sınıf kademeleri ortaokul olarak adlandırılmaktadır.

Ortaöğretim: 4+4+4 zorunlu eğitim sisteminin son 4 yıllık aşamasıdır. 9, 10, 11 ve 12. sınıf lise kademelerini kapsamaktadır. Ortaöğretimin amaç ve görevleri, öğrencilere temel düzeyde bir genel kültür öğrenimi sağlamak, öğrencilerin bireysel ve toplumsal bilinçlenme ve güçlenmesini sağlamak, öğrencileri yükseköğretime, hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır. Ortaöğretim, Genel Ortaöğretim, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim, Din Öğretimi, Özel Eğitim ve Rehberlik okul türlerini kapsamaktadır.

Yükseköğretim ise en az 2 yıllık eğitim veren üniversiteler, fakülteler, Enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksek okulları, uygulama ve araştırma merkezleridir (MEB, 2015).

Şekil 1. Türk Eğitim Sisteminin Kademelendirilmesi

(MEB, 2015, s.18)

Yaygın eğitim, örgün eğitim dışındaki tüm eğitim faaliyetleridir. Örgün eğitim dışında kalmış yahut herhangi bir kademesinde bulunan kişilere, örgün eğitimin haricinde eğitimsel faaliyet vermektedir.

Yaygın eğitimin amaçları çalışmada şu şekilde belirtilmektedir:

1. “Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim olanağı hazırlamak,
2. Bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere uyumlarını kolaylaştırıcı eğitim olanağı sağlamak,

3. *Millî kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı ve benimsetici nitelikte eğitim yapmak,*
4. *Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,*
5. *Ekonominin gelişimi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslek edinmelerini sağlayıcı olanaklar hazırlamak,*
6. *Beslenme ve sağlıklı yaşam tarzını benimsetmek,*
7. *Çeşitli mesleklerde çalışanlara, gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak,*
8. *Boş zamanlarını yararlı bir biçimde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmaktır (MEB,2015, s.16).”*

Yukarıdaki çalışmada üzere yaygın eğitim, örgün eğitim sistemi dışında veya gerisinde kalan bireylerin hem kişisel hem mesleki gelişimi, topluma ve ekonomiye katılmaları, boş zamanlarını değerlendirmeleri, kültürel, bilimsel, teknolojik ve toplumsal gelişmelere uyum sağlamaları açısından fayda sağlamaktadır. Açık Öğretim Ortaokulları, Açık öğretim Liseleri ve Mesleki Açık Öğretim Liseleri yaygın eğitimin kollarıdır (MEB, 2015).

2.1.2. Eğitimde Temel Amaç ve İşlevler

Genel olarak eğitim, birey ve toplum üzerindeki farklı işlevlerine göre tanımlanmaktadır. Yapılan tanımlarda bireysel açıdan eğitim kavramı, bilgi edinme, yeteneğini geliştirme, ahlaki, kültürel ve sosyal anlamda topluma uyum sağlama, bireylerin sosyalleşmesi gibi bireylerin tüm hayatını etkileyen, organize eden ve geliştiren bir süreç olarak ele alınmaktadır.

Eğitim, belirli amaçlara ulaşmak ve belirli işlevlerin sağlanması için gerçekleştirilen faaliyet olarak görülmüştür. Eğitimin amaçları ve işlevleri, farklı özelliklere sahip farklı toplumların içinde, buldukları döneme göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak dönemleri incelediğimizde eğitimin topluma, toplumun kültürel, siyasi, ekonomik ve sosyal özelliklerine, gelişimine ve değişimine bağlı olarak amaç ve işlevlere sahip olduğu görülmektedir.

Eğitim, lke çapında kendine ait amaç ve işlevlere sahip olduğu gibi evrensel düzeyde de amaç ve işlevlere sahiptir. Daha geniş çaplı bakıldığında eğitimin, insani değerlerin geliştirilerek kültürel anlamda uyumlu bireyler yetiştirmesi önemli evrensel amaç ve işlevlerinden biridir.

Eğitimin amaç ve işlevleri felsefi ve kuramsal çerçevelere göre farklı perspektiflerle ele alınmaktadır. Bireysel açıdan eğitimin amaç ve işlevleri değiştiği gibi, sosyal, kültürel, siyasi perspektiflerden de eğitimin amaç ve işlevleri değişiklik göstermektedir (Şişman, 2014).

Mehmet Şişman, eğitimin çeşitli tanımlarıyla birlikte eğitime yüklenen amaç ve işlevleri aşağıdaki Şekilde sıralamıştır;

- *“Edebiyat, tarih, doğa bilimleri, matematik gibi geleneksel alanlara ilişkin bilgi sahibi olma,*
- *Zihinsel ve fiziksel yönlerden sağlıklı olma ve bazı beceriler geliştirme*
- *Bilgiyi değerlendirme ve geleceğe ilişkin kestirimlerde bulunabilme*
- *Bir soruna ilişkin alternatif çözüm yolları arayabilme*
- *Farklı bakış açılarını tanıma ve değerlendirebilme*
- *Toplumda geçerli olan ahlaki normlara ilişkin bilgi sahibi olma*
- *Kültür içinde sosyalleştirme ve iyi bir vatandaş olabilme*
- *İnsanlar arasında sağlıklı ilişkiler kurabilme*
- *Bir meslek sahibi olarak hayatını kazanabilme*
- *Yaratıcı düşünebilme*
- *Kültürel yönlerden takdir etme duygusuna sahip olma*
- *Yaşanan çevreyle ilgili ve bireysel değerleri tanıma*
- *Kendini, yeteneklerini ve amaçlarını tanıma*
- *Olumlu bir benlik algısına sahip olma (Şişman, 2014, s.31).”*

20. yüzyılda eğitimin modern toplumsal kurumlardan biri olması eğitimden beklenen işlevleri de Şekillendirmektedir. Toplumlar eğitimden, toplumsal eşitlik ve kalkınma sağlaması, ekonomik ilerlemede yol alması, toplumdaki yoksulluğu azaltılması gibi dönemin toplumsal sorunlarına üzümünde yer almasını beklemektedir. Bir diğer önemli işlevsel beklenti ise toplumda var olan ve devam ettirilmesi istenen değer, inanç ve davranış sistemleri gibi toplumun ahlak yapısını

koruması ve sürdürülmesini sağlamasıdır. Bu kapsamda Coşkun (2010), eğitimin temel işlevlerini 3 ana başlıkta toplamıştır. Bunlar: toplumsallaştırma, bütünleştirme ve uzmanlaştırma kavramlarıdır.

2.1.3. Toplumsallaştırma

Birey ve toplumun devamlılığı için önemli olmakla beraber toplumun devamlılığının sağlanabilmesi için kültürün yeni nesillere aktarılmasıdır. Bireyin toplumsal kuralları, maddi ve maddi olmayan kültürü öğrenerek topluma uygun olmasını sağlamaktadır. Birey, bulunduğu toplumda nasıl giyineceği, nasıl davranacağı gibi en temel bilgileri toplumsallaşma ile öğrenmektedir. Toplumsallaşma süreci bireye öğrettiği temel bilgilerle bireyin toplumun bir parçası haline gelmesini sağlamaktadır. Başta bireyin içine doğduğu aile olmak üzere, arkadaş, akran grupları, resmî kurumlar ve gelişen kitle iletişim araçları bireylerin toplumsallaşmasını sağlayan bu kurumlar ve araçlardır (Coşkun, 2010, s.34).

Toplumsal açıdan eğitim, toplumsal hayatın devamlılığı, maddi manevi kültür aktarımları, toplumun ahlak yapısının korunması, toplumsal uyumluluğun ve düzenin korunarak devam edilmesi açılarından ele alınmaktadır. Bireyin öğrenme ve gelişme süreci içine doğduğu aile ile başlamaktadır. Bu sebeple aile ile eğitim kavramlarının ilişkisi önem arz etmektedir.

2.1.3.1. Aile ve Eğitim

Aile, kan bağıyla bağlı olunan, anne, baba, çocuklar ve diğer akrabalarından oluşan en küçük toplumsal grup olarak tanımlanmaktadır. Aile kavramı ilkel toplumlardan modern toplumlara kadar yapı ve işlev yönlerinden değişime uğramışsa da en eski ve en küçük toplumsal grup olarak kabul edilmektedir (Şişman, 2014).

İsmail Doğan, *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar* adlı çalışmasında, aileyi, “*insani beraberlikleri anlatan evrensel bir kurum*” olarak geniş bir biçimde ele almaktadır (Doğan, 2012, s. 160). Buna karşın Önal Sayın (1990), *Aile Sosyolojisi* adlı çalışmasında aileyi birçok yönden kapsayıcı şekilde tanımlamaktadır:

“Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı; o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi (özdeksel) ve manevi (tinsel) zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal ve benzeri yönleri bulunan toplumsal bir kurumdur (Önal,1990, s.177).”

Tezcan’a göre aile, toplumdaki birincil gruptur ve yüz yüze içten ilişkileri barındırmaktadır. Bireyin toplumsal tutum ve değerlerini oluşturmasında ilk etkileşime girdiği temel kurumdur. Bireyin kişisel, toplumsal ve kültürel gelişimi aile içinde başlamaktadır. Birey ailede toplum değerlerini, kültürü, normları öğrenir ve ilk toplumsallaşma dönemini aile içinde gerçekleştirir (Tezcan, 2021).

Esgin, Sosyalleşme, adlı eserinde toplumsallaşma kavramını *“insanın gerek toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek gerekse toplumsal rolleri yerine getirmeyi öğrenerek topluma uyum sağlama yeteneği kazandığı bir öğrenme sürecidir.”* şeklinde tanımlamaktadır (Esgin, 2014, s.69).

Aile, bireylerin biyolojik ihtiyaçları sağlamanın yanı sıra sosyal, ekonomik ve eğitsel anlamda da farklı işlevlere sahiptir. Aileler işlevsel olarak çocukların, gündelik yaşantısını geçirdiği, yeme içme, dinlenme gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı ve ilk eğitim aldıkları yerdir. Ayrıca sevgi, saygı ve yardımlaşma gibi değerlerin bulunduğu bu temel gereksinimlerin yanında sosyalleşme, boş zamanları değerlendirme ve eğitim işlevlerine de sahiptir. Okul yaşamına girdiklerinde ise aile çocuğa yol göstermek, yardımcı olmak, yönlendirmek gibi işlevlere sahiptir (Şişman, 2014).

Teknoloji ile birlikte kitle iletişim araçlarının gelişmesi hem çocukları hem aileleri etkilemektedir. Okulun işlevleri sadece öğrencileri değil aileleri de eğitmeyi kapsadığından kitle iletişim araçlarındaki gelişim ile birlikte ailelere dönük eğitimler de önemlidir (Şişman, 2014).

Genel olarak ailenin tanımı ve çocuğun eğitim hayatındaki yerini ve işlevlerini irdelediğimizde aile birçok açıdan bireyin ihtiyacını karşılayan maddi ve manevi bir kurum olarak ele alınmaktadır. Aile çocuğun ilk eğitim aldığı yer olmakla birlikte belirli yaş sonrasında okul kavramı çocukların eğitiminde ön plana çıkmaktadır.

Toplumsallaşma süreci Tezcan (2021) tarafından, bireyi topluma hazırlama olarak ele alınan, çocuğun eğitim ile grup ve toplumla bütünleşmesi, toplumun bir üyesi haline gelmesidir. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar bu süreç ile karşılandığından toplumsallaşma sürecini gerekli kılar. Çocuğun doğumu ile başlayarak tüm hayatını kapsamaktadır. Toplumsallaşma çocuğun ilk dahil olduğu grup olan ailede başlar ve farklı gruplara dahil oldukça bulunduğu toplumsal yaşam gereklerini öğrenir (Tezcan, 2021).

Durkheim'in yaptığı eğitim tanımı toplumsallaşma perspektifi taşımaktadır.

“Eğitim, yetişkin kuşakların, toplumsal yaşam için henüz olgunlaşmış olmayan kuşaklar üzerinde uyguladığı eylemdir. Amacı, çocukta hem bütünüyle siyasal toplumun hem de özellikle yönelik olduğu özel toplumsal ortamın ondan istediği bir takım fiziksel, zihinsel ve ahlaki durumlar uyandırıp geliştirmektir (Durkheim, çev. 2020, s. 49).”

Çalışmanın sonraki aşamalarında görüleceği gibi Durkheim eğitime toplumsal düzenin sağlanması ve korunması açısından işlevsel bir bakış açısı ile yaklaşmıştır. Bu sebeple bireyin eğitim, aile ve sosyalleşme ortamları ve buradaki dönüşümler vurgulanarak toplumsallaşma kavramının üzerinde durulmaktadır.

Toplumsallaşmanın özellikleri, kavramın anlamının ve derinliğinin anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Selznick Broom (1963), *Sociology* adlı eserinde toplumsallaşmanın özellikleri aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

1. *“Toplumsallaşma, daima belirli bir toplum için söz konusudur. Yoksa soyut bir toplum ya da bireyin içinde bulunmadığı, bütün toplumlara göre toplumsallaşma olamaz. Toplumların kültür farklılığı, mutlaka belli bir yerde, belli bir zamanda yaşamakta olan belli bir topluma göre*

toplumsallaşmayı gerekli kılmaktadır. Yoksa evrensel bir vatandaş olarak toplumsallaşma olanaksızdır. Her birey, ancak içinde yaşadığı, içinde doğduğu somut bir toplum tarafından toplumsallaştırılır.

2. *Toplumun ya da toplumsal grubun nasıl başladığını, başlangıcını açıklamak, toplumsallaşmanın sorunu değildir. Çocuk doğmadan önce toplumun yaşam biçimi sürmektedir. Toplumsallaşma, her bireyin doğduğu andan itibaren gerçekleşen bir süreçtir.*
3. *Toplumsallaşma, gruba ya da topluma yeni giren üyelerin etkisiyle ilgilenmez. Toplumsallaşma, kesinlikle tek yönlü bir süreç değildir.*
4. *Bireylerin yegâneliğini açıklamak, toplumsallaşmanın sorunu değildir. Her birey kendine özgü bir kişilik gelişimine, ayırt edici deneyimlere, özel bir soydan gelime sahiptir. Toplumsallaşma bu özelliklerin niteliklerin üzerinde durmaz. Fakat kişilik gelişmesinin topluma ve kültüre uyarlanması ve öğrenilmesi gibi süreçlerin benzerlikleri ile ilgilidir.*
5. *Bireyin temel dürtü ve ihtiyaçlarının nasıl geliştiğini açıklamak da toplumsallaşmanın sorunu değildir. Fakat bireyi, çevresindeki modellerin, simgelerin, beklentilerin ve duyguların öğrenilmesine yetenekliliği yönünden ele alır (aktaran Tezcan, 2021, s.85).”*

Tezcan'ın burada belirttiği üzere toplumsallaşma, bireyin toplumsal süreçlere dahil olma sürecini ele almaktadır. Buradan bireyin karakteri tamamen toplumsallaşma üzerinden kurguladığını söylemek doğru bir çıkarım değildir. Nitekim Tezcan (2021), bireylerin kendi toplumsal süreçlerini ve deneyimlerini kendi karakteri doğrultusunda bireyselleştirdiğini, her bireyin yegâne ve tek olduğunu ve bunun toplumsallaşma karşıtı bir durum olmadığını belirtmektedir. Sonuç olarak bireyler hem biricik hem toplumsaldır.

Durkheim'a göre ise birey, tutkuları ve sınırsız arzuları olan aynı zamanda toplumsal bir varlıktır. Durkheim'in sosyolojik yaklaşımını, benimsediği yöntemi ve eserlerini anlayabilmenin temelinde bireye bakış açısı önemli bir yere sahiptir. Bu sınırsızlık bireyin kendisi ve toplum için tehlikeli görünmektedir. Toplumsal düzen içerisinde bireyin kendi tutkularının kölesi olmaksızın özgürleşebilmesinin yolu, bu

arzuların toplumsal denetim tarafından kontrol edilmesinden geçmektedir. Yani özgürlük içsel değil dışsal bir kavramdır. İnsanların arzuları toplumsal denetimler tarafından sınırlandırıldığında birey ve toplum düzenli bir özgürlüğe sahip olabilmektedir. Bu dışsal güç, kolektif (ortak) ahlaktır. Buradaki özgürlük kavramı Durkheim tarafından bireye değil topluma özgü olarak görülmektedir. Ahlaki eylem ve ahlaki disiplin, bireysel tutkuların, işlevsel fonksiyona sahip olan toplumun hizmetine feda edilirse oluşabilir ve ancak o zaman toplumda işlevsellik ve iş bölümü tabanında bir özgürlük sağlanabilir. Ahlaki disiplin kolektif düzenin sürekliliğini sağlayabilmek için bazı kurallara sahiptir. Bu kurallar bireyleri kontrol altında tutmakta, sınırlarını çizmekte ve ilişkilerin nasıl kurulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Böylece toplumdaki bireyler kendi bireysel ve toplumsal sorumluluklarının farkına varacak, davranışlarını şekillendirecek ve toplumun ve bireylerin varlığı ve devamlılığı sağlanabilecektir (aktaran Güneş, 2012).

Bireylerin toplumdaki temel bilgi ve kalıpları benimseyerek başarılı toplumsallaşması, bireyler üzerinde sınırlayıcı bir tarafa sahip olmakla beraber toplumdaki her bireye özgür alan sağlama, gelişme, istek uyandırma, motive etme gibi yapıcı yönleri vardır. Burada bireylerin temel düzeyde toplum için sınırlandırılması, bireysel ve toplumsal yaşamın devamlılığı ve her bireyin toplumsal alan ve yaşamda temel düzeyde özgürlüğe sahip olması için önem arz etmektedir.

Diğer yandan bazı bireylerin bu toplumsal kalıplardan sapması ve uyumsuzluk yaşayarak toplumla kendi arasında çelişki yaşamaması başarısız bir toplumsallaşma örneğidir. Bu durum toplumda patolojik seviyede uyumsuz ve sapıcı eylemlere sebep olmaktadır (Tezcan,2021, s.87).

2.1.3.2. Okul ve Eğitim

Coşkun (2010)'a göre okul, “eğiten-öğreten ve eğitilen-öğrenen rollerinin bilinçli bir şekilde yapılandırıldığı toplumsal bir kurumdur (Coşkun,2010, s.25).”

Okul, bireylerin toplumsallaşması işlevini yerine getirmektedir. Bununla birlikte toplumsal düzeni sağlama ve ekonomik ilerlemeler açısından da işlevlere sahiptir.

Mehmet Şişman (2014) ise okulu hizmet üreten örgütler olarak ele almıştır. Toplumun temel ihtiyaçlarından biri olan eğitim ihtiyacı okullar ve eğitim sistemi ile sağlanmaktadır. Bulunduğu yer açısından, kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan belirli bir çevrede yer almakta ve bulunduğu çevrenin ve toplumun değerlerinden etkilenmektedir. Temel amacı ise eğitim ve öğrenmeyi sağlamaktır (Şişman, 2014).

Şişman (2014), etkili bir okulun özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- *“Okul yöneticileri iyi bir öğretim lideridir.*
- *Okulun amaç, misyon, vizyon ve felsefesi açıkça ortaya konmuştur.*
- *Akademik başarı konusunda herkes yüksek beklentilere sahiptir.*
- *Öğrencilerin gelişim ve performansı sürekli izlenir.*
- *Güvenli ve düzenli bir okul iklimi vardır.*
- *Aile ve toplumun okula destek ve katılımı sağlanır.*
- *Okuldaki zamanın çoğu öğrenme etkinliklerine ayrılır.*
- *Ortaklaşa planlamaya ve amaca dönük etkinliklere önem verilir.*
- *Disiplin ve davranışlarla ilgili açık ve net politikalar vardır.*
- *Okul kadrosunun geliştirilmesine dönük etkinliklere yer verilir.*
- *Öğrenci katılımına ve sorumluluk üstlenmesine önem verilir.*
- *Çalışanların iş birliğine, kararlara katılmasına ve ortak değerlendirmeye önem verilir.*
- *Okul programı, öğrenciye temel becerilerin kazandırılması üzerine yoğunlaşır.*
- *Okulda bireylerden çok grupların yarışmasına önem verilir.*
- *Öğretmen ve öğrenciler, üst düzeyde sorumluluk duygusuna sahiptir.*
- *Her öğrencinin eğitimle bütünleşmesi sağlanır.*
- *Öğrencilerin bireysel gelişimlerini sağlamaya dönük ekstra etkinliklere yer verilir.*
- *Ezberden çok eleştirel düşünmeye önem verilir.*
- *Örnek davranışlar ve başarılar anında ödüllendirilir.*

- *Okulda çalışanlar arasında bir topluluk duygusu egemendir.*
- *Okulda mükemmellik ve eşitliğe aynı oranda önem verilir (Şişman, 2014, s.35).”*

2.1.3.3. Sınıf ve Eğitim

Eğitimin icra edildiği yer olarak okullarda, benzer ilgi ve becerilere sahip aynı yaş gruplarındaki öğrenciler bir arada sınıf adı verilen aynı oda içerisinde eğitim görmektedir. Sınıf ortamı, sınıfta bulunan öğrencilerin kendi ailelerinden gelen kültürleri, kişilik özellikleri, eğitime ve derslere yönelik tutumları, öğretmenlerle ve arkadaşlarıyla kurdukları ilişkiler ve sınıfın fiziksel koşulları dahilinde bir oluşum ve ortaklaşma içerisinde. Bu bütünlük öğrencilerden etkilendiği gibi öğrenciler tarafından da etkilenmektedir. Sınıftaki ortam öğrencilerin akademik başarıları açısından etkilidir. Sınıfların fiziksel ve sosyal olarak öğrenciye ve eğitime uygun koşullarda olması gerekmektedir. Zamanının büyük çoğunu sınıf ortamında geçiren öğrenciler ve öğretmenler için sınıf ortamı öğrenci sayısı, ortam sıcaklık, ışık, gürültü seviyesi, tahtanın görünebilirliği, sınıfta bulunan eşyaların renkleri eğitim ortamının rahat ve çekici olması açısından önemlidir. Tüm bunların yanında sınıf ortamında öğrencilerin öğrencilerle ve öğretmenlerle etkileşimi de son derece önemlidir ve her sınıfın kendine ait gelişen sınıf içi etkileşimi de sınıf ortamını ve öğrenmeyi etkilemektedir. Çünkü öğrenciler sınıf ortamında, doğal liderlik pozisyonunu sağlayan öğretmenin ve kendi aralarında oluşturdukları grubun kültürüne ve normlarına uyum sağlamaya eğilimlidir (Şişman, 2014).

2.1.3.4. Öğretmen ve Eğitim

Şişman'a göre ise öğretmen, “*insan mimarı ve insanın kişiliğini biçimlendiren sanatçıdır*” (Şişman, 2014, s. 219).

Aristoteles'e göre öğretmen çocuğun deneyimlerinin düzenlenmesine, farklı etmenlerin tasnif edilmesine öncülük eder (aktaran Coşkun, 2010).

Öğretmenlik, uzmanlık bilgisi ve yeterlilik gerektiren bir meslek olmasına rağmen Osmanlı Devlet'inden bugüne çok farklı alanlardan insanlara açılmıştır. 1980

ve 1990'lı yıllarda alan dışından 40.000 kişi eğitim sistemine dahil edilmiştir. Eğitim sistemi içerisindeki en temel öğelerden biri olarak öğretmenler eğitimin niteliğini belirlemektedir. Bu sebeple kendilerini sürekli geliştirmeleri ve öğrenmeye devam etmeleri önemlidir (Şişman, 2014).

Öğretmenlerin icra ettikleri meslek gereği birtakım özelliklere sahip olması beklenmektedir. Şişman (2014), ilgili yayınların taranmasıyla ideal bir öğretmenin sahip olması beklenen özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

- *“Ana dilini iyi kullanan, güçlü iletişim becerilerine sahip,*
- *İnsanları ve mesleğini seven, topluma hizmet arzusunda olan,*
- *Öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü, sevecen ve iyimser,*
- *Öğrencilerine karşı güvenilir, dürüst bir dost ve sırdaş,*
- *Öğrencilerine karşı açık görüşlü, objektif, tarafsız, adil,*
- *Öğrencileri takdir eden, öven, yüreklendiren, ödüllendiren,*
- *Öğrencilerin beklenti ve gereksinimlerini dikkate alarak görevini icra eden,*
- *İçinde yaşadığı toplumun kültürünü oluşturan değerleri ve evrensel değerleri tanıyan,*
- *Eğitim bilimin temel kavramlarını tanıyan,*
- *Eğitimle ilgili sorunları bilimsel yöntemle araştırabilen,*
- *Yaratıcı, esnek ve sorun çözücü,*
- *Entelektüel yönü gelişmiş (okuyan, araştıran, düşünen),*
- *Çocuk ve ergenin fizyolojik, duygusal, sosyal özelliklerini ve sorunlarını tanıyan,*
- *Çocuk ve ergenin toplumsal ve ailesel çevresini tanıyan,*
- *Sabırlı ve duygularını kontrol altında tutabilen,*
- *Eğitimde bireysel farklılıkları dikkate alan,*
- *Öğrencileri motive eden ve öğrenmeyi kolaylaştıran,*
- *Öğretim ve öğrenmeyle ilgili süreç ve yöntemleri bilen,*
- *Değişme, yenilik ve gelişmeye açık, kendini sürekli yenileyen,*

- *Her türlü değişme ve yeniliklerden haberdar olan,*
- *Toplumsal değişmeleri anlayıp yorumlayabilen,*
- *Bilgi kaynaklarıyla sürekli iletişim halinde olan,*
- *Dünya ve toplum sorunlarına karşı duyarlı,*
- *Yaşadığı toplumu ve çağı anlayıp yorumlayabilen,*
- *Eğitim teknolojisindeki gelişmeleri yakından izleyen,*
- *Öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlayan,*
- *Demokrasiyi tüm kurum ve değerleriyle benimseyen,*
- *Farklı inanç, görüş ve grupları uzlaştıran,*
- *Çok kültürlü ortamlarda hizmet verebilen,*
- *Yeni değerler geliştirilmesine öncülük eden biri olması öngörülmektedir (Şişman, 2014, s.228-229).”*

Öğretmenin ilgili özellikleri taşıması ve beklenen davranış rollerini yerine getirmesi beklenmektedir. Rol, toplumda belli bir statüye sahip ve belli bir konumdaki bireylerden beklenen davranışlardır ve topluma, döneme, o dönemin koşullarına göre değişlik gösterebilir. Şişman (2014) toplumda öğretmenden beklenen rolleri şu şekilde sıralamıştır:

- ✓ *“Temsilcilik*
- ✓ *Liderlik*
- ✓ *Bilgi kaynaklığı*
- ✓ *Arabuluculuk*
- ✓ *Hakemlik*
- ✓ *Yargıçlık*
- ✓ *Eğitcilik/Disiplincilik*
- ✓ *Ana-babalık*

- ✓ *Rehberlik/Sırdaşlık*
- ✓ *Danışmanlık / Nasihatçılık (Şişman, 2014, s.230-231).”*

Öğretmenlerin kendilerinden beklenen bu rolleri yerine getirip işlevini devam ettirebilmesi için teknolojiye, eğitimde, toplumda yenilenen güncellenen konularda kendini geliştirmesi gerekmektedir. Bu durumda öğretmenler de hizmet verdiği süreç içerisinde öğrenme ve gelişme çabası içinde olması öğrenen okul kavramını ortaya koymaktadır. Bu kavram yalnızca öğretmenlerin değil herkesin sürekli olarak bir öğrenme çabası içinde olması halidir (Şişman, 2014).

Tezcan (2021), öğretmenin eğitimdeki davranış şekilleri öğrencilerin ortamlarını, gelişimlerini ve karakterlerini etkilediğini vurgulamaktadır. Tezcan’a göre öğretmenler sınıftaki davranış biçimleri bakımından üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar; otoriter öğretmen, demokratik öğretmen ve ilgisiz öğretmen (Tezcan, 2021, s.335).

Otokratik /Otoriter Öğretmen

Otoriter davranış sergileyen öğretmenler, öğrencilerin düşüncelerine ve eleştirilerine önem vermezler, serbest tartışma ortamına müsaade etmezler. Öğrenci öğretmen ilişkisi açısından sertlerdir. Sınıftaki değerlendirmelerinde tarafsız şekilde yaklaşmazlar. Bu davranış biçimindeki öğretmen dersin tek sorumlusu ve yöneticisidir. Öğrencilerden beklenti itaattir ve ders yönetiminde cezalar ve kırık not verme kullanarak sınıfta bir baskı ortamı oluşturur. Bu baskı ortamı ve davranış şekillerinin öğrencilere etkisi maddeler halinde aşağıda verilmiştir.

- *“Öğrenci gerçek disipline yöneltilemez. Dersteki zorlama kalkınca kendini bir disiplinsizlik içinde bulur.*
- *Öğrenci düşündüğü gibi davranamaz.*
- *Öğrencide sorumluluk duygusu gelişemez.*
- *Öğretmenin derste övme ve yermeleri bireysel olduğu için, öğrenciler arası ilişkiler kıskançlığa, çatışmaya dönüşür.*
- *‘Biz’ duygusundan çok ‘ben’ duygusu gelişir.*

- *Derste, anlamadan çok, ezbercilik egemen olur.*
- *Öğrencide derse karşı soğukluk gelişir, dersin bir an önce bitmesi istenir (Tezcan, 2021, s. 335-336).”*

Demokratik Öğretmen

Demokratik öğretmen öğrencilerin duygu, düşünce ve eleştirilerine önem verir. Dersin yönetimini, hazırlayıcı ve yürütücü olarak öğrencilere bırakarak kendisi yardımcı konumda kalır. Bu durum öğrencilerin grup halinde ve sorumluluk alarak ilerlemelerini sağlamaktadır. Bu davranış biçiminin öğrencilere etkisi aşağıda maddeler halinde verilmektedir.

- *“Öğrenci kendi başına araştırma ve karar verme alışkanlığı edinir.*
- *Anlayarak öğrenir. Öğrenilenler öğrencide kalıcı bir bilgi niteliği taşır.*
- *Öğrencide gerçek bir disiplin duygusu doğar.*
- *Öğrenciler arası ilişkilerde yardımlaşma duygusu gelişir.*
- *Öğrencide sorumluluk duygusu gelişir.*
- *Öğretmene güven duygusu gelişir.*

Öğrencide düşünme ile eylem arasında bir uyum gelişir (Tezcan, 2021, s. 335).”

İlgisiz Öğretmen

İlgisiz öğretmen öğrencilere rehberlik etmeyen, hareketsiz, kararsız ve ilgisiz öğretmen tipidir. Çalışmaları plansızdır. Öğrencilere karşı ilgisiz olduğundan değerlendirmeleri tutarsızdır. Bu kararsızlık sınıf ortamında da huzursuzluk yaratmaktadır. Bu davranış biçiminin öğrencilere etkisi aşağı maddeler halinde verilmektedir.

- *“Öğrenci derste serbest kalır.*

- *Derste belli bir amaca yöneltilmediğinden yaşamda da belli bir amaca yönelemez.*
- *Derste öğrenci disiplinli davranamaz ve bu disiplinsizlik yaşamı boyunca sürer.*
- *Sınıfta öğrenme ve çalışma atmosferi zayıftır.*
- *Öğrenciler, sınıfta istediklerini yaptıklarından bu isteklerin birbirinden farklı olması durumunda öğrenciler arası sık sık çatışma çıkar (Tezcan, 2021, s.336).”*

Milli Eğitim Bakanlığının 2001 yılında yaptığı 6003 katılımcılı araştırmada, çağdaş bir öğretmende bulunması gereken nitelikler şu şekilde tespit edilmiştir:

“... çağdaş öğretmen konu alanına hâkim olma, öğrenci gelişimi, öğretimi planlama, öğretim stratejileri, bilimsel işlem becerileri, sınıf yönetimi ve sınıf içi etkinlikler, mesleki gelişim, sosyal-çevresel boyut ve kişisel özellikler bakımından yeterli olmalıdır (aktaran MEB,2015, s.121).”

Eğitimin temel taşlarından olan öğretmenler, eğitimin işlerliği ve kalitesi açısından büyük önem arz etmektedir. Görüldüğü üzere yapılan bütün öğretmen nitelendirmeleri, öğretmenlerin çağın takipçisi, öğreticisi aynı zamanda öğrencisi olması beklenmektedir. Öğretmenin bilgi kaynağı rolünü devamlı olarak sağlayabilmesi için hayat boyu öğrenme sürecinde olması kaçınılmazdır. Dili iyi kullanabilmesi, iletişim becerisi, sınıf ve insan yönetimi yapabilmesi, lider statüsünde öğrencilere rehber olması büyük önem taşımaktadır.

2.1.4. Bütünleştirme ve Uzmanlaştırma

Kapitalizm ile beraber değişen toplumsal kurum ve yapılar, bireylerin toplumdaki konumlarının belirlenmesinde de ekonomik kökenli bir farklılık getirmiştir. Modern toplumlarda ortaya çıkan toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler toplumsal gruplar arasında sürtüşme ve bölünmelere sebep olabilmektedir. Durkheim,

sanayi öncesi mekanik, geleneksel yapıli toplumlarda din olgusunu toplumsal bütünleşmede önemli bir unsur olarak ele almaktadır. O dönemde din olgusu toplumsal ortaklık sağlaması açısından en uygun metafor olarak ele alınmaktadır. Sanayileşmeyle beraber modern toplumlarda din etkisinin zayıflamasıyla toplumda bütünleşme de zayıflamıştır. Durkheim, sanayileşmenin gerçekleştiği toplumlarda ortaya çıkan çözümlerin ve ayrışmaların toplumsal iş bölümü yapılarak tekrar bütünleşme sağlanabileceğini belirtmektedir. Gruplar ve bireyler arasında eğitimle sağlanacak mesleki açıdan uzmanlaşmayla, bireyler ve gruplar arasında dayanışmanın ve toplumsal bütünleşmenin yeniden sağlanacağını belirtmektedir (Coşkun, 2010).

Durkheim'in toplumsal iş bölümü ve dayanışma tiplerine ile toplumsal bütünleşme kavramını nasıl ele aldığını anlamak açısından önemlidir. Çalışmanın kuramsal çerçeve kısmında derinlemesine detaylandırılacaktır.

2.1.5. Uzaktan Eğitim ve Teknoloji

Teknoloji kavramı oldukça geniş bir anlamı ve alanı kapsamaktadır. Araştırma ekseninde teknoloji kavramı içerisinde öğrencilerin kullandığı internet ve eğitime ulaşabildikleri iletişim aygıtları çerçevesinde ele alınmaktadır.

Teknolojinin gelişimiyle yaşanan değişimler eğitim alanına da yansımaktadır. Her bilginin geniş çapta hızla yayılmasına zaman ve mekân ayrımı olmaksızın olanak tanımaktadır. Eğitimde teknolojinin gelişmesi, geleneksel eğitim özellikleri, yöntemleri ve rolleri açısından farklı etkilere sahiptir. Teknolojinin gelişmesi ve değişmesiyle ortaya çıkan ekonomik evreler eğitim alanında da etkilere sahiptir. Coşkun (2010) bu durumu şu şekilde kronolojik olarak aktarmaktadır:

“Eğitimin birinci evresinde; sanayileşme süreci yeni başlamış ve tarım toplumunun özellikleri daha baskındır. Tarım toplumunda eğitim-öğretim öğretmenden öğrenciye bilginin kavramlar vasıtasıyla aktarılması şeklinde gerçekleşir.

Eğitimin ikinci evresinde; sanayileşmenin ihtiyacı olarak yeni teknolojilerin gelişmesini amaçlayan ve sanayinin insan kaynağını yetiştiren eğitim anlayışı

hakim olmaya başlamıştır. Ulusal çapta ekonomik kalkınma için bütün toplumun eğitilmesi fikri ağırlık kazanmış ve halk/kitle eğitimi uygulamaya geçirilmiştir. Üretim için gerekli teknik bilginin öğretimi, eğitimin önüne geçiş ve okullar birer sanayi ünitesi gibi algılanmıştır.

Eğitimin üçüncü evresinde; bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle eğitimde öğrenci merkezli ve “kendi kendine öğrenme” yöntemi hâkim olmaya başladı. Öğrenciler bilgi aktarılan ‘nesne’ler değil, bilgiyi üreten öznelere kabul edildi. Bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması bu teknolojilerinin eğitim-öğretim faaliyetinin araçları olarak devreye girmesini sağladı.

Eğitimin dördüncü evresinde; yeni teknolojilere doğru ve yeni teknolojilerle yenilik anlayışı hâkim olmaya başlamıştır: eğitim müfredatı yeni teknolojilerinin üretilmesini sağlayacak bilgi içeriğiyle yeniden düzenlenirken eğitim ortamları öğretim faaliyetinde dijital teknolojilerden yararlanılması yönünde düzenlenir. Endüstriyel ve teknolojik gelişmeye cevap verebilecek bir eğitim-öğretim anlayışının ve faaliyetinin gelişmesi amaçlanır. Bu eğitim anlayışının geleceğin eğitim sistemini şekillendireceği beklenmektedir (Coşkun, 2010, s.286-287).”

İnternet, Tezcan (2021) tarafından, dünyanın farklı bölgelerinden birbirlerine ağ sistemleri ile bağlanabilen bilgisayarların oluşturduğu bilgisayar ağı olarak tanımlansa da artık bilgisayar dışındaki elektronik aygıtların da dahil olabildiği dünya çapında bir veri paylaşım sistemi haline dönüşmüştür.

İnternetin kuruluş amacı 1960’lı yıllarda ABD Savunma Bakanlığının acil durum ve felaket anlarında da kullanılabilecek bir iletişim sisteminin yaratılmasıdır. Askeri bir iletişim projesi olarak başlayan bu sistem ilk zamanlar sadece bilim insanları ve kütüphaneciler gibi kısıtlı kullanım durumundayken 1970’lerden sonra ilerlemeye ve farklı arayüzlerle kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye’de ise ilk internet bağlantısı 12 Nisan 1993 tarihinde gerçekleşmiştir. İlk zamanlarda belli kurumların ve üniversitelerin kullanımına açık olan internet sistemi günümüzde çok kişi, kurum

tarafından farklı amaç ve işlevlerle kullanılmaktadır (Yüksel, Demir ve Uçkun, 2016, s.112-113).

İnternetin eğitim sisteminde bir araç olarak kullanılması, bilgi yayımı ve paylaşımını arttırmaktadır. Dünya çapında bilgi, düşünce ve deneyimlerin paylaşılmasını sağlamaktadır (Tezcan, 2021).

Teknolojinin toplumun her alanında kullanımıyla eğitimde teknolojik bilgi ve becerinin kazandırılması açısından önemlidir. Eğitimin farklı görsel ve içeriklerle zenginleştirilmesi ve etkin öğrenmenin sağlanması amacıyla akıllı tahtaların kullanımı yaygınlaşmaktadır. Teknolojinin eğitime girmesiyle birlikte fikir ayrılıkları mevcuttur. Teknolojinin etkilerinin okulda olumlu ve olumsuz sonuçlar yarattığı hususunda fikirler mevcuttur.

Cuban (2001), yeni teknolojilerin eğitimde kullanılmasının bazı düşünürler tarafından olumlu ya da olumsuz karşılandığını belirtmektedir. Olumlu karşılayanlar açısından teknolojinin eğitime katkıları:

- *“Okullar şu anda olduğundan daha verimli ve üretken olacaktır.*
- *Öğretme ve öğrenmeyi gerçek hayatla ilişkilendirerek ilgi çekici ve etkin bir sürece dönüştürür.*
- *Öğrenciler gelecekteki meslekleri için hazırlanır. Okullara daha fazla bilgisayar alma çabasının arkasındaki itici güç, değişen iş piyasasıdır (aktaran Coşkun, 2010, s.288).”*

Selwyn, (2011) ve Bowers, (2013) eğitimde teknolojiyi olumlu karşılayanlar, okulları teknoloji ile birlikte idareci, yönetici ve öğretmenler açısından daha düzenli ve hızlı iletişime sahip kurumlar olarak ele almaktadır. Ayrıca öğretmenlerin teknoloji kullanımı ile birlikte üretkenliklerinin arttığını, daha hızlı ve daha fazla bilgi ve beceri aktarabileceğini savunmaktadır. Yeni teknoloji öğretmenleri “eğitmen” konumundan “yol gösterici” konumuna taşımaktadır. Tüm bunların yanında mesleki alanlarda yaşanan teknolojik değişimler eğitimdeki değişikliği getirmektedir.

Teknolojinin eğitimde kullanılmasına olumsuz yaklaşımlar ise şu şekildedir:

- *“Yeni teknolojiler öğretmenini yerini alıyor.*
- *Yeni teknolojiler öğrencinin derse odaklanmasını zorlaştırıyor.*
- *Yeni teknolojiler bilginin kaynağıyla iletişimi koparır.*
- *Zaman algısını değiştirerek kadim bilgiyi itibarsızlaştırır.*
- *Yeni teknolojiler bireyci bir kültürü destekler (aktaran Coşkun, 2010, s.289-290).”*

Coşkun’un (2010) çalışmasında eğitimde teknolojiyi olumsuz karşılayanlar ise eğitimde teknolojiyi, kitapları ve öğretmenleri bilgi kaynağı olmaktan çıkararak sadece yol gösterici konumuna getirdiği için eleştirmektedir. Eğitimde teknoloji, eğitim kültüründen ve değerlerinden uzaklaşarak bilgiyi sadece bilimsel ve teknik statüye indirgemektedir. Burada eğitim, makine ile insan arasına taşındığı için bireylerin ekran başında fiziki bir izolasyonla eğitim aldığı toplumsallaşma süreçlerini olumsuz etkilediği savunulmaktadır.

Eğitim sistemine teknolojik gelişmelerin dahil olmasıyla uzaktan eğitim kavramı ortaya çıkmış ve dönemin teknolojik gelişmeleri ile icra edilmiştir. Uzaktan eğitim ile ilgili birçok tanım mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Demir (2014), *Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış* adlı çalışmasında, Salih Uşun’un (2006) uzaktan eğitim tanımına yer vermiştir:

“Uzaktan eğitim; kaynak ve alıcıların öğrenme-öğretme süreçlerinin büyük bir bölümünde birbirlerinden ayrı (uzak) ortamlarda bulunduğu, alıcılarına “öğretim yaşı, amaçları, zamanı, yeri ve yönetimi” vb. konusunda “bireysellik”, “esneklik” ve “bağımsızlık” olanağı tanıyan, öğrenme-öğretme süreçlerinde yazılı ve basılı materyaller, işitsel araçlar (telefon, radyo), görsel-işitsel teknolojiler (televizyon, video) ve yüz yüze eğitim (akademik danışmanlık) gibi materyal, araç, teknoloji ve yöntemlerin kullanıldığı, kaynak ile alıcılar arasındaki iletişim ve etkileşimin ise televizyona ve bilgisayara

dayalı etkileşimli/tümleşik teknolojilerle sağlandığı planlı ve sistematik bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır” (aktaran Demir,2014, s.204).

Bozkurt ise uzaktan eğitimde teknolojinin, öğretene ve öğrenene arasında köprü kurarak eğitimde taraflar arasındaki sınırları teknolojik araçlarla kaldırmaya çalıştığını aşağıdaki tanımıyla belirtmiştir:

“Uzaktan eğitim öğrenen, öğretene ve öğrenme kaynakları arasındaki sınırlılıkları ortadan kaldırmaya çalışan, bunu gerçekleştirebilmek için mevcut teknolojileri pragmatist bir yaklaşımla kullanan disiplinler arası bir alandır (Bozkurt, 2017, s. 87).”

Yukarıdaki tanımlara baktığımızda uzaktan eğitimin öğrenen ve öğretene zaman ve mekân olarak uzak olduğu, farklı yazılı, basılı ve dijital kaynakların olduğu ve dönemin teknolojik araçlarının kullanıldığı bir sistem olması noktalarında ortaklaşma mevcuttur. Uzaktan eğitimin gelişimi, ortaya çıktığı dönemden bugüne kadar teknolojinin gelişimiyle yakından ilişkilidir.

Coşkun (2010), çalışmasında uzaktan eğitim gelişmelerini, evrelerini ve gelişen teknolojiyle ilişkisini 19. yüzyıl itibarıyla Merve Ergüney’in (2015), *Uzaktan Eğitimin Altı Evresi* adlı çalışmasından şu şekilde aktarmaktadır:

1. *“Mektup yoluyla basılı materyal*
2. *Radyo ve televizyon*
3. *Sesli telekonferans*
4. *Web kaynaklarına internet ile erişim*
5. *Etkileşimli çevrimiçi erişim*
6. *Sosyal yazılım ve mobil öğrenme yolu (aktaran Coşkun, 2010, s.291).”*

Ergüney'in çalışmasında uzaktan eğitim araçlarının dönemin teknolojik gelişmesine paralel şekilde geliştiği açıkça görülmektedir.

Bozkurt ise, uzaktan eğitimin tarihçesini ve kronolojik olarak gelişimini incelediği *Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını* adlı çalışmasında Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişimsel kronolojisini farklı dönem ve evrelere ayırarak irdelemektedir. Çalışmada, uzaktan eğitimin farklı toplumsal, ekonomik, hukuki, siyasi ve teknolojik süreçlerden etkilenecek şekilde geliştiğini zamansal bir haritalandırmayla işlemektedir. Bu kronolojik gelişmelerden aktarılan bir bölüm aşağıdaki gibidir:

- *“1941: İlk eğitsel radyo programı ‘Ziraat Takvimi’*
- *1951: Öğretici Filmler Merkezi (ÖFM)*
- *1952: İstanbul Radyosu eğitici programları*
- *1953: FONO Açıköğretim Kurumu*
- *1954: Eğitsel radyo programı ‘Köyün Saati’*
- *1962: Radyo ile Eğitim Ünitesi'nin kurulması*
- *1964: TRT ile planlı bir şekilde yapılan eğitsel radyo yayınları*
- *1966: Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün kurulması 1973: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde (EİTİA) Televizyon ve Eğitim Enstitüsü'nün kurulması*
- *1974: Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YAYKUR) kurulması*
- *1980: Okul Radyosu*
- *1981: Türk Yükseköğretimine 2547 sayılı Kanun'un 5 ve 12. maddeleri ile ‘sürekli ve açıköğretim yapma’ hakkının tanınması*
- *1986: Anadolu Üniversitesi, Batı Avrupa Açıköğretim Programları'nın başlaması*
- *1991: Fırat Üniversitesi'nin e-posta yoluyla uzaktan eğitim yapması*
- *1992: Açıköğretim Lisesi'nin kurulması*
- *1995: Fırat Üniversitesi uzaktan sertifika programları*

- 1996: *Bilkent Üniversitesi'nin video konferans sistemi ile ABD'den ders vermeye başlaması*
- 1996: *İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Uzaktan Öğretim Merkezi'nin (UZEM) kurulması*
- 1997: *Açık İlköğretim Okulu'nun kurulması*
- 2005: *YÖK Uzaktan Eğitim Komisyonu'nun kurulması*
- 2010: *Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi (ATAAOF) kurulması*
- 2011: *Yükseköğretimde 25.02.2011 tarihli torba yasadaki 44. ve 46. Maddeler ile uzaktan eğitimin yasal olarak meşrulaşması*
- 2016: *Uzaktan eğitim sözlüğünün oluşturulması ve çevrimiçi olarak erişime açılması (Bozkurt, 2017, s. 88-90)."*

Alparslan Turan'ın (2015) *Kitle İletişim Teknolojilerinin Gelişim Sürecinde ÖFM'den YEĞİTEK'e* adlı çalışmasından aktarımıyla Coşkun (2010), Türkiye'de gelişen teknolojinin eğitimde beraberinde getirdiği kurumları belirtmiştir. Yeni teknolojilerin eğitimde kullanılmasıyla her yaşa ve kademeye eğitim sunma amacıyla 1952 yılında Öğretici Filmler Merkezi kurulmuştur. Bu merkez eğitime ulaşımın zor olduğu köylerde toplumsal eğitim işlevi taşımaktadır. Ardından 1968 yılında televizyonun yayılımıyla Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi kurulmuştur. 1998 yılında teknolojinin daha da gelişmesiyle Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü kurularak 2011 yılında ismi Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEĞİTEK) olarak değiştirilmiştir. YEĞİTEK kurumu Eğitim Bilişim Ağı (EBA) gibi birçok proje geliştirmiştir (aktaran Coşkun, 2010, s. 288-289).

Tüm bu tarihsel süreçler göz önüne alındığında toplumda yaşanan teknolojik gelişmelerin eğitim alanına etkileri açıkça görülmektedir. Gelişen teknoloji, toplumsal sistemlere ve kurumlara girerek, radyo, televizyon ve internet gibi araçlarla bizlere bugün her yaşa ve her kademeye uygun, yaşam boyu öğrenme imkanları sağlayan uzaktan eğitim sistemleri halinde ulaştırmıştır. Uzaktan eğitimi daha iyi anlamak adına yüz yüze eğitimden ayrılan yönlerini de belirtmek daha açıklayıcı olacaktır.

Verduin ve Clarck (1994), uzaktan eğitimin geleneksel yüz yüze eğitimden farklarını şu şekilde belirtmektedir:

- *“Öğrenim süresi boyunca öğrenci ve öğretmenin birbirlerinden ara/sıra sürekli olarak ayrı oluşu.*
- *Öğrenme araç-gereçlerinin planlanması, hazırlanması, öğrenci destek hizmetlerinin sağlanması ve düzenlenmesi.*
- *Öğretmen ve öğrenciyi bir araya getirmede ve dersin içeriğini sunmada, iletişim araçlarından, bilgisayardan ve ses ile görüntü kasetlerinden yararlanma.*
- *Teknolojiden uzaktan eğitime özgü yararlanma.*
- *Öğrenme sürecinde ara/sıra ya da sürekli ayrı olma nedeniyle insanların genellikle bireysel olarak eğitilmesi (aktaran Kaya, 2022, s.13).”*

Demir (2014), çalışmasında uzaktan eğitimin üç ayrı modeli ile yürütüldüğünü belirtmektedir. Romiszowski'nin (2004) çalışmasından aktardığı eş zamanlı(senkron) eğitim modeli, eş zamanlı olmayan (asenkron) eğitim modeli ve Driscoll'un (2002) belirttiği karma/hibrit (hybrit) eğitim modelidir. Eş zamanlı (senkron) eğitimde öğrenciler gerçek zaman diliminde eğitime tabii olmaktadır. Canlı bir sistemdir ve öğretmenler ile öğrenciler aynı anda eğitim sistemi içindedir. Eş zamanlı olmayan (asenkron) şeklindeki uzaktan eğitim modelinde ise öğrenciler kendilerine uygun vakitlerde sistemlere yüklenmiş olan eğitimlere katılırlar. Canlı değildir öğretmen ile iletişim halinde bir sistem değildir. Gerçek zaman dilimi kullanılmamaktadır (aktaran Demir, 2014, s.205-206).

Özellikle koronavirüs pandemisinin yayılmasıyla küresel çapta yaşanan kapanmalar ve izolasyonlar, tüm alanları etkilediği gibi eğitimde de kapanmaya sebep olmuştur. Uzaktan eğitim sistemi zorunlu olarak yaygın eğitim sisteminin yerine geçerek eğitimin durmasının önüne geçmiştir. Fakat tüm avantajlarla birlikte, beraberinde birçok sorun getirmiştir. Senkron ve asenkron uzaktan eğitim modellerinin anında canlı olarak katılım sağlanması veya sonradan katılım gerçekleşmesi ile ilgili olarak farklı avantaj ve dezavantajlar mevcuttur.

Midkiff, Dasiva (2011) ve Taylor (2002), uzaktan eğitimin senkron ve asenkron olarak bazı avantaj ve dezavantajlara sahip olduğunu belirtmektedir.

Bunlar aşağıdaki 2 ve 3 numaralı tablolarda belirtilmiştir:

Tablo 1. Senkron ve Asenkron Eğitimin Avantajları Tablosu

	EŞ ZAMANLI UZAKTAN EĞİTİM (SENKRON)	EŞ ZAMANLI OLMAYAN UZAKTAN EĞİTİM (ASENKRON)
AVANTAJLARI	<i>Gerçek zamanlı tartışma ve beyin fırtınası ortamı oluşturur.</i>	<i>Yer ve zaman engeli ortadan kalkar.</i>
	<i>Herhangi bir problemle karşılaşıldığında anında geri bildirim alınabilir.</i>	<i>Herkesin eğitime katılım olanağı vardır.</i>
	<i>Öğrenci grup içinde olduğu için daha az izole olmuş olur.</i>	<i>Eğitim uluslararası kimliğe bürünür.</i>
	<i>Mekâna bağlı engelleri ortadan kaldırır.</i>	<i>Çekingen, iletişim yönü zayıf öğrencinin derse katılımı artar.</i>

Tablo 2. Senkron ve Asenkron Eğitimin Dezavantajları

	EŞ ZAMANLI UZAKTAN EĞİTİM (SENKRON)	EŞ ZAMANLI OLMAYAN UZAKTAN EĞİTİM (ASENKRON)
DEZAVANTAJLARI	<i>Ders zamanının ayarlanması, ders zaman aralıklarının öğrenciye uymaması gibi problemler yaşanır.</i>	<i>Sanal ve dağıtık bir öğrenim topluluğu yaratır.</i>
	<i>Sınav değerlendirmesinde gözetmenlik sorunu oluşur.</i>	<i>Uygulamalı dersler için uygun değildir.</i>
	<i>Farklı grup çalışmalarında ihtiyaç duyulan teknolojik araçların temini sağlanamaz.</i>	<i>Gözetmenli sınavlarda dışarıya bağımlıdır.</i>

	<i>Öğrenci tartışmalara istediği zaman katılamaz, kalabalık derslerde sadece dinleyen pozisyonuna düşer.</i>	<i>Öğrencilerde izole edilmiş etkisi yaratabilir.</i>
	<i>Teknolojiyle barışık olmayan öğrenciler pasif kalır.</i>	<i>Anında geri besleme alınmaz.</i>

(aktaran Demir, 2014, s.206).

Hibrit eğitim modeli ise aynı anda farklı araçları kullanarak uygulanan eğitim modeli şeklindedir. Hibrit eğitim modeli Driscoll (2002) tarafından dört şekilde açıklanmıştır:

- “*Web tabanlı teknoloji gereçlerinin farklı şekillerini karıştırarak ya da birleştirerek kullanmak (sanal sınıflar, kendi kendine öğrenme, birlikte öğrenme, ses, video ya da metin).*
- *Eğitim teknolojisi kullanarak ya da kullanmayarak farklı eğitim bilimsel yaklaşımları birleştirerek en iyi eğitim çıktısını elde etmek (yapısalcı, davranışsal ve bilişsel yaklaşım vb.).*
- *Farklı eğitim teknolojilerini yüz yüze eğitmen rehberliğindeki uygulamalarla birleştirmek (video teyp, CD-ROM, web tabanlı eğitim, film).*
- *Eğitim teknolojisini güncel bilgilerle ve gelişmelerle birleştirerek veya karıştırarak öğrenme ve çalışma arasında uyumlu bir etki yaratmaya çalışmak”* (aktaran Demir, 2014, s.206).

Toplumsal, kültürel ve teknolojik olarak gelişen ve değişen toplumlarda uzaktan eğitimin özellikleri, yöntemleri ve araçları da değişmektedir.

Tüm bu süreçler zorunlu olarak geçilen uzaktan eğitimin olumlu olumsuz taraflarını iki taraftan da görmemizi sağlamaktadır. Bunun yanında yapılan çalışmada velilerin evdeki uzaktan eğitim deneyimleriyle ilgili verileri, bizlere ekranın diğer

tarafında neler olduğuna dair bakış açısı sunması bakımından önemlidir. Bu veriler araştırmanın bulgular kısmında ayrıntılı olarak işlenecektir.

2.1.6. Pandemi Başlangıcından Bugüne Eğitimde Yaşanan Gelişmeler

Pandemi sırasında yaşanan izolasyon süreçleri, kapanmalar, yasaklar, geliştirilen alternatif eğitim modelleri, kullanılan araçlar, eğitimde yaşanan değişimin de anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

Türkiye’de 11 Mart 2020 tarihinde ilk *Koronavirüs* (Covid-19) vakasının görülmesiyle beraber ülke genelinde okullar kapatılarak eğitime bir hafta ara verilmiştir. 23 Mart 2020 tarihinde uzaktan eğitime geçiş sağlanmıştır. Revize edilen Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve 3 televizyon kanalı üzerinden eğitime başlanmıştır. Yayınlar TRT EBA kanalı ile başlayarak EBA TV İlkokul, EBA TV Ortaokul ve EBA TV Lise olarak farklı kademelere için farklı kanallarla 20-25 dakikalık dersler olacak şekilde sağlanmıştır. İnternet üzerinden de ulaşım imkânı olan EBA sistemi ile canlı ders sistemi geliştirilmiş ve canlı derslerde yaşanan sorunlar için EBA Kontrol Merkezi kurulmuştur (MEB,2020b).

Eğitim kanallarının uydu ayarlarını ve sistem bilgilerini de paylaşan Milli Eğitim Bakanlığı birden fazla ve farklı kademelerde öğrencisi olan veliler için yayınların 1-2 kere tekrar edileceğini, eba.gov.tr üzerinden de içeriklere ulaşabileceklerini belirtmiştir. Öğretmenlere soru sormak isteyen öğrencilerin aynı internet sitesinden öğretmenleriyle iletişime geçebileceğini ve her kademedeki öğrencilerin eksiklerinin telafisinin yapılacağını açıklamıştır (MEB,2020c).

Millî Eğitim Bakanlığı eğitime verilen ara bittiğinde hızlandırılmış telafi dersleriyle öğrencilerin destekleneceğini yaz paketleri de dahil olmak üzere her türlü desteğin yapılacağını belirtmiştir (MEB,2020b).

Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (Tüsiad), 2021 yılında yayınladığı *Covid-19 etkisinde Türkiye’de Eğitim* adlı eserinde belirttiği salgın sürecinde eğitim takviminde eğitimdeki süreçleri tarihleriyle belirterek pandemi sürecinde eğitimin kronolojik haritasını sunmuştur. Bu kronolojik sıralama bizlere birçok açıdan eğitimdeki değişim ve gelişmeleri göstermek adına önemlidir.

Tablo 3. Salgın Sürecinde Eğitim Takvimi

12 Mart 2020	Salgın nedeniyle 16 Mart 2020'den itibaren örgün eğitime bir hafta ara verileceği ve 23 Mart itibariyle bir hafta uzaktan eğitim yapılacağı açıklandı.
23 Mart 2020	Uzaktan eğitim kapsamında EBA TV yayına başladı. EBA platformu düzenlendi. Uzaktan eğitim süresi dönem sonuna kadar uzatıldı.
30 Mart 2020	EBA TV'de Suriyeli öğrenciler için hazırlanan "Uyum için Türkçe" dersleri başladı.
2 Nisan 2020	COVID-19'un olumsuz psikolojik etkilerini azaltmak amacıyla 81 ilde Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Bilgilendirme Hattı oluşturuldu.
16 Nisan 2020	Veliler için hazırlanan, günlük program ve etkinlik önerileri içeren "Uzaktan Eğitim Yakından İlgilendi" seti kamuoyu ile paylaşıldı.
17 Nisan 2020	Özel eğitim öğrencilerine yönelik hazırlanan ders anlatım videoları TRT EBA TV'de yer aldı.
25 Nisan 2020	Özel eğitim okullarına ve kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciler ve veliler için geliştirilen "Özel Eğitimdeyim" mobil uygulaması kullanıma sunuldu.
1 Mayıs 2020	11 ve 12. Sınıflar için geliştirilen EBA Akademik Destek programı açıklandı.
1 Haziran 2020	Kreş, gündüz bakımevleri ve özel okul öncesi kurumlar açıldı.
19 Haziran 2020	Yaz tatili başladı.
20 Haziran 2020	Liselere Geçiş sistemi (LGS) sınavı sağlık tedbirleri alınarak yüz yüze gerçekleştirildi. Sınavın 7 Haziran 2020'de yapılması planlanmıştı.
27 – 28 Haziran 2020	Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) tarih öne çekilerek gerçekleştirildi. 20 – 21 Haziran'da yapılması planlanan YKS ilk kararlar 25-26 Temmuz'a ertelenmişti.
30 Haziran 2020	Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan 7.000 okul için on yedi çalışma kitabı hazırlandı ve okullara dağıtıldı.
30 Haziran 2020	2020 – 2021 eğitim-öğretim yılının 31 Ağustos 2020'de uzaktan eğitimle başlayacağı, 21 Eylül 2020'den itibaren aşamalı ve seyreltilmiş şekilde yüz yüze eğitime geçileceği belirtildi. Özel okullara 17 Ağustos 2020'de telafi eğitimleri için uzaktan eğitime başlama esnekliği tanındı.
2 Eylül 2020	Uzaktan eğitime evlerinden katılma imkânı olmayan öğrencilerin EBA'dan faydalanmalarını sağlamak için bazı okullar ve devlete

	bağlı kurumlarda oluşturulan EBA destek noktaları kamuoyuna tanıtıldı.
21 Eylül 2020	Okulöncesi ve 1. Sınıflar için okullar kademeli olarak açıldı. Uyum haftası olarak planlanan 21-25 Eylül tarihleri arasında haftada bir gün yüz yüze eğitim gerçekleştirildi.
12 Ekim 2020	2, 3, 4 ve 8. Sınıflar haftada iki gün toplam 12 ders saati, 12. Sınıflar haftada iki gün toplam 16 ders saati olacak şekilde seyreltilmiş yüz yüze eğitime geçti. Köy okullarında, özel eğitim okul ve sınıflarında birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilkokulların tamamında yüz yüze eğitime başlanması kararlaştırıldı.
2 Kasım 2020	5. sınıflar haftada iki gün toplam 12 ders saati ve 9. Sınıflar haftada iki gün toplam 16 ders saati olacak şekilde seyreltilmiş yüz yüze eğitime geçti.
16 Kasım 2020	Ara tatil başladı.
23 Kasım 2020	Açılması beklenen okullar açılmadı, uzaktan eğitim 22 Ocak 2021'e kadar uzatıldı. İkinci dönemin 185 Şubat 2021'de başlayacağı açıklandı.
11 Aralık 2020	MEB'in yürüttüğü çalışmalara daha kolay ulaşılması için hazırlanan "covid19.meb.gov.tr" internet sitesi yayına açıldı.
24 Aralık 2020	TRT EBA Anaokulu hafta içi her gün 08:00 ve 19:30 saatlerinde yayına başladı.
25 Aralık 2020	İlkokul ve ortaokulda ilk dönem karne notlarına yüz yüze sınavların dahil edilmeyeceği açıklandı.
1 Şubat 2021	Resmi ve özel tüm anasınıfları, ilkokullar, 8. ve 12. sınıflar ile özel eğitim okul ve sınıflarında 1 Mart itibariyle yüz yüze eğitime başlanması kararlaştırıldı. Salgın koşullarındaki durumlarına bağlı olarak il bazlı kararların da alınabileceği açıklandı.
4 Şubat 2021	15 Şubat'ta "birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okulların tamamı, köy ve benzeri seyrek nüfuslu yerleşim yerlerinde il/ilçe hıfzısıhha kurumlarının il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri iş birliği içinde alacağı kararlar doğrultusunda tüm ilkokul ve ortaokullar ile tüm bağımsız anaokulu ve özel eğitim anaokullarında haftada 5 gün yüz yüze eğitime" geçileceği açıklandı.
12 Şubat 2021	Ortaöğretim kurumlarının tüm sınıf seviyelerinde birinci döneme ilişkin yapılamayan sınavların, 1 Mart 2021 tarihinden iki haftayı geçmeyecek şekilde planlanması COVID-19 salgını tedbirlerine uygun bir şekilde okullarda yüz yüze yapılması kararlaştırıldı.
15 Şubat 2021	Köy okulları tüm kademeler için yüz yüze ve tam zamanlı olarak açıldı.
1 Mart 2021	2 Mart itibariyle ülke genelinde tüm okul öncesi eğitim kurumlarında, ilkokullarda, 8. ve 12. sınıflarda yüz yüze eğitimin başlanacağı, düşük ve orta riskli olarak tanımlanan illerde buna ek

	olarak ortaokullarda ve liselerde yüz yüze eğitime geçileceği açıklandı.
9 Mart 2021	Okulların kapanma tarihi 2 Temmuz 2021 olarak yeniden düzenlendi. 2 Temmuz'dan 2021 – 22 eğitim öğretim yılının başladığı tarihe kadar okulların fiziksel imkanlarından faydalanmak isteyen öğrenciler için kurumların açık tutulacağı açıklandı.
29 Nisan 2021 17 Mayıs 2021	Bu tarihler arasında tüm eğitim kurumlarında eğitim uzaktan yapıldı.
17 Mayıs 2021	Okulöncesi eğitim kurumları, özel eğitim okul ve sınıfları ile 8. ve 12. sınıfların destekleme ve yetiştirme kurslarında yüz yüze eğitime geçildi. Diğer kademelerde 1 Haziran'a kadar uzaktan eğitime devam edilmesi kararlaştırıldı.
31 Mayıs 2021	1 Haziran'dan itibaren ilkokul ve anasınıflarında haftada iki gün, 7 Haziran'dan itibaren ise tüm ortaokul ve liselerde haftada iki gün yüz yüze eğitime geçileceği bildirildi.

(Gencer, E. Kesbiç, K. Arık, B. 2021, s.17-19).

Dönemin eğitim bakanı Mahmut Özer'in okullarda uyulması gereken tedbirlerle beraber 6 Eylül 2021 tarihinde yüz yüze eğitime geçileceğini belirtmesi üzerine okullar tam zamanlı olarak eğitime başlamıştır (MEB, 2021).

2.1.7. Eğitim Sosyolojisi

Eğitim kavramı üzerine yapılmış tanımları ve ilişkide olduğu kavramlar önceki bölümlerde irdelenmiştir. Eğitim kavramı, aile, ekonomi, siyaset gibi toplumun temel kurumlarıyla yakından ilişkilidir. Dolayısıyla eğitim toplumun temel taşlarından biri olarak önem arz etmektedir.

Coşkun (2010), *Eğitim Sosyolojisi* adlı çalışmasında, eğitim sosyolojisini “toplum ve toplumsal kurumlar ile eğitim ve eğitsel süreçler arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalı” olarak tanımlamaktadır (Coşkun, 2010, s. 25). Okul ile ailenin eğitimle doğrudan ilişkili olduğunu savunurken, çevre ve geleneksel- modern değerler gibi farklı etkilerin de olduğunu vurgulamaktadır.

Eğitim kavramının çok unsurlu olması, eğitim sosyolojisi araştırma alanını da genişletmiştir. Eğitimi ele alırken birçok kavramı açıklamaya ve anlamaya ihtiyaç

duyulması, eğitimin daha net anlaşılması ve ortaya konulması açısından elzemdir (Coşkun, 2010).

Eğitim sosyolojisinin kapsam olarak geniş bir alana sahip olması bu alanda çalışmak için bazı zorluklara sebep olmaktadır.

İsmail Doğan (2012), *Eğitim Sosyolojisi* adlı çalışmasında bu zorlukları şu şekilde belirtmektedir:

“a) Öncelikle eğitimin toplumsal bir kurum olduğu için ve içinde geliştiği toplumun yapısına ve kültürüne göre şekilleneceği için eğitim alanında gelişen her olay ve olgu çok nedenli olacaktır. Bu sebeple eğitim sosyolojisi çalışmaları olay ve olguları etkileyen birçok etmeni dikkate almak zorundadır.

b) Bir diğer zorluk eğitimin nesnesinin insan olmasıdır. İnsan duygu, düşünce ve davranışları bakımından incelenmesi zor bir araştırma nesnesidir. Karmaşık ve değişken yapısıyla insanı araştırmak (birçok sosyal bilim araştırmasında olduğu gibi) zordur.

c) Eğitim kurumunun siyaset ve ekonomi gibi toplumsal kurumlarla ilişkilenerak başat toplumsal kurumlardan biri olması modern toplumların özelliklerinden biridir. Bu çerçevede modern eğitim kurumunun anlaşılması ve yeni işlevlerinin tespit edilmesi için tarihte eğitim kurumlarının yapı ve işlevlerinin açığa çıkarılması önem kazanmaktadır. Ancak tarihi verilerin azlığı eğitimin tarihi veriler ışığında değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır (aktaran Coşkun, 2010, s.26-27).”

Eğitim sosyolojisi, eğitim ve toplum arasındaki ilişkileri inceleyerek bilimsel yöntemlerle kuramsal bilgiye ulaşmayı amaçlamaktadır. Araştırmacılar, öğrencileri, eğitimcileri, okulları ve diğer eğitim olgularını toplumsal ve kültürel çerçeveleri içerisinde incelemektedir. Eğitim ve toplumun, ekonomi, din, siyaset ve aile gibi diğer kurumsal yapılar ile ilişkilerini işlevsel açıdan ve karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Eğitim, bilimsel olarak incelendiği ilk dönemlerde pedagojik anlamda, psikolojik yaklaşımlarla tanımlanmıştır. Bu tanımlar daha çok bireyi merkez alan ruhsal tanımlardır (Tezcan, 2021).

Maria Montessori ve Jean-Jacques Rousseau bireyi merkez alan pedagojik yaklaşımlı eğitim sistemlerinin öncüleridir. Pedagog John Dewey ise okul kavramı üzerinde durarak okulun toplum kurallarını yansıtması gerektiğini belirtmiştir. Birey içinde yaşayacağı toplum kurallarını okulda öğrenmektedir. Çocuğun önce toplumsallaşarak ardından bireyselleştiğini vurgulayan bilim insanları da eğitim kavramının psikolojik alanın dışına çıkararak sosyolojik boyutunun önemini ortaya koymuştur (Coşkun, 2010).

19. yüzyıl klasik sosyologları eğitim ile ilgili kavramları ele alırken dönemin tarihsel arka planı dahil bütüncül bir perspektifi ile makro sosyolojik bir yaklaşımla ele alıp incelemiştir (Tezcan, 2021).

Makro eğitim sosyolojisi eğitimin diğer toplumsal kurumlarla olan ilişkisini incelemektedir. Mikro eğitim sosyolojisi ise öğretmen, öğrenci ve veli ilişkilerini ele almaktadır (Coşkun,2010).

Eğitim sosyolojisi ilk kez Lester Ward'ın 1883 yılında yayımlanan “Dinamik Sosyoloji” isimli eserinde literatüre girmiş ve toplumsal gelişmede önemi üzerine vurgu yapılmıştır. John Dewey ise 1899 yılında “Okul ve Toplum” adlı eseri ile eğitim sosyolojisinin gelişmesinde önemli aktörlerden biri haline gelmiştir. Dewey bu eseri ile eğitim sistemini doğrudan toplumsal değişimin en önemli aracı olarak vurgulamakta ve okullara reform toplumu olarak yaklaşmaktadır. Emile Durkheim, Max Weber, Karl Mannheim, William James ve Charles Sanders Peirce gibi bilim insanları da eğitim sosyolojisinin gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuştur (Tezcan, 2021).

20. yüzyıl eğitim sosyolojisinde dönemin perspektifi işlevselci ve çatışmacı yaklaşımlar hakim durumdadır. Bu yaklaşımlar dönemin içinde bulunduğu modernist ideolojilerin yani liberalizm ve sosyalizmin etkili olduğu toplum yapısında temellenmiştir. Günümüze baktığımızda ise eğitim sosyolojisinin perspektifinin değiştiği, farklı akımların etkili olduğu görülmektedir. Klasik sosyoloji döneminde ulus-devlet olarak temellenen toplumda farklılıkların ortaya konularak çözümlenmesi, toplumun bütünleşmesi ve birleşmesi üzerine gelişmektedir. Bu dönemde eğitim, toplumsal bütünleşmenin bir aracı olarak ele alınmaktadır. Günümüzde ise eğitim, küreselleşme, ekonomi ve kimlik politikaları gibi konularla farklılıklara, niteliklere odaklanan bağlamlarda ele alınmaktadır (Tezcan, 2021).

Emile Durkheim, sistemsel ve kuramsal boyutta eğitim sosyolojisinin kurucusudur. Toplumdaki norm ve düzenler bireyler tarafından toplumsallaşma süreci içerisinde öğrenilmektedir. Toplumsal norm ve düzenler bireylerden bağımsız olmakla birlikte bireyler üzerinde baskıya ve zorlayıcılığa sahiptir. Bireyler toplumsal düzen dışına çıktığında bu baskıyı hissetmektedir. Eğitim, toplum normlarını gelecek nesillere aktararak, bireylerin yeteneklerini toplumun ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirmektedir. Durkheim, yaşadığı dönemin koşullarında içinde bulunduğu toplumsal düzensizliklerin, eğitim sistemi ve okullar aracılığıyla düzeltilebileceğini savunarak eğitimi işlevsel bir perspektifle ele almaktadır (Coşkun, 2010).

Howards S. Becker, *Mesleğin İncelikleri* adlı eserinde bir olayı veya olguyu ele alırken onu çevreleyen koşulların önemini vurgulayarak, bu kavramları ilişkin her şeyin ve herkesin derinlemesine incelenmesinin analizi derinleştireceğini belirtmektedir (Becker, 2015).

Bu kapsamda sonraki bölümde öncelikle Fonksiyonalizm/İşlevselcilik kuramının irdelenmesi yapılacaktır. Çalışmada Durkheim, Merton ve Parsons kavramlarına yer verilmektedir. Bu kavramların işlevsel yaklaşım bağlamında katılımcı görüşleri ile entegre edilebilmesi ayrıca detaylandırılarak irdelenmesi ile mümkündür.

2.2. Kuramsal Çerçeve

2.2.1. Fonksiyonalist/İşlevselci Kuram

Fonksiyon kavramı Kızılcelik (1992b) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Fonksiyon, bir bütün olarak bir sistem için ya da bir sistemdeki diğer birimler (sosyal, kültürel, kişilik) için bir birimin (kurum vb.) işleyişi ya da varlığının sonuçlarıdır (Kızılcelik, 1992b, s. 60).”

Fonksiyonalizm/işlevselci kuram farklı bilim dallarında da başvurulan fonksiyonel analiz yönteminin sosyoloji alanında kullanılmaya başlanmasıyla meydana gelmiştir. İşlevselci kurama göre, toplumsal olgu ve olayları açıklayabilmek için bu olguların toplumdaki işlevlerini ve rollerini incelemek gerekmektedir. Fonksiyon kavramı farklı alanlarda farklı anlamlarla ele alınmaktadır. Bunlar:

1. Statü, meslek ve iş,
2. Matematik alanındaki iki ya da daha fazla değişkenin birbiriyle ilişkisi,
3. Biyoloji alanındaki organik analogidir (Dönmezler, 1990, s.172).

İşlevselci kuram, bireylerin ortaklıkları ve bu ortaklıkları aktararak toplumsallaşma sağlanması üzerinde dururken, yapı ve işlev, bütünleşme, istikrar (denge) ve oydaşlaşma (consensus) gibi temel kavramları ele almışlardır. Eğitim sosyolojisinin kurucularından sayılan Emile Durkheim başta olmak üzere, Talcott Parsons, Herbert Spencer ve Robert Merton gibi önemli isimler tarafından ele alınmıştır (Tezcan, 2021).

Fonksiyonalizmi daha derinlemesine açıklayabilmek için kuramda kullanılan temel kavramları açıklamak elzemdir. Kızılcelik (1992b), *Sosyoloji Teorileri 2* adlı eserinde fonksiyonalist yaklaşımın temel kavramlarını belirtmiştir. Bu kavramlar yapı ve fonksiyon, sosyal yapı ve kültürel yapı, sistem ve sosyal sistem, değer ve norm, yapısal farklılaşma, dinamik denge ve oydaşlaşmadır.

“Yapı ve Fonksiyon

Yapı, bireyler arasındaki sosyal ilişkiler bütünüdür. Sosyal ilişkilerin bir araya gelmesiyle de toplumsal yapıyı oluşturmaktadır. Fonksiyon kavramı ise bir yapıdaki ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan aktivitelerdir. Toplumdaki her yapının toplum içinde bir fonksiyonu mevcuttur ve bu fonksiyonların yerine getirilmesiyle gelişmekte ve devamlılığını sağlamaktadırlar.

Sosyal Yapı ve Kültürel Yapı

Sonraki bölümlerde daha da irdeleneceği gibi sosyal yapı Parson’a göre bireylerin etkileşim sistemidir. Kültürel yapı ise semboller, inanç ve ahlak sistemleri ve bunlara bağlı kültürel sistemin bireyler arasındaki ilişkiyi düzenlemesidir. Merton’a göre ise sosyal yapıyı grupların ya da toplumların sosyal ilişkileri olarak ele almaktadır. Kültürel yapı ise düzenlenmiş normlar, değerler ve törelerdir.

Sistem ve Sosyal Sistem

Parsons’a göre sistem, aynı eylem tipolojisindeki bireylerin ilişkide olduğu kümelerdir. Sistemlerin kendi alt sistemleri mevcuttur. Bu alt sistemler kendi aralarında ve sistemin bütünüyle ilişki içindedirler. Sosyal sistem ise bireylerin etkileşiminin bir sistemi yani toplumun kendisi olarak açıklanmaktadır.

Değer ve Norm

Değer, bir grubun ya da toplumun genel olarak kabul ettiği inançlardır. Normlar ise toplumdaki toplumsal, genel, ortak kurallardır. Toplumdaki bireylerin ilişkilerinin düzenlenmesini sağlamaktadır. Parsons’a göre toplum düzeni toplumdaki değerler ve normlarla devam ettirilmektedir. Değerler ve normların toplamı ise sosyal ve kültürel sistemleri birbirine entegre etmektedir.

Yapısal Farklılaşma

Fonksiyonalist kuramın yapı taşlarından biri olan yapısal farklılaşma kavramının anlaşılması bu kuramın temelini anlaşılması açısından önemlidir. Spencer’in organik analogisinden ve Durkheim’in katkılarında sonra Parsons tarafından geliştirilen yapısal farklılaşma kavramı sosyal değişimin temelidir. Durkheim’a göre toplumdaki nüfus ve karmaşıklık arttıkça toplumda farklı alanlara bölünme ve

mesleki uzmanlaşma ortaya çıkmaktadır. Farklı alanlarda uzmanlaşma hem bireyleri birbirinden farklılaştırarak rekabet durumunu ortadan kaldırır aynı zamanda da bireylerin birbirine ihtiyaç duymasını sağlayarak bütünleştirir. Kısaca toplumsal kurumlar gelişmeye ve büyümeye başladıkça fonksiyonları da büyümektedir. Bu durum alanlara ayrılmayı ve uzmanlaşmayı beraberinde getirmektedir. Böylece sistem içerisinde birbirine bağlı alt sistemler ve yeni yapılar oluşmaktadır.

Dinamik Denge

Toplum sistemleri dengeye ulaşma çabası içindedir. Toplumdaki yapılar ve fonksiyonlar birbirini tamamlama eğilimindedir. Toplumsal olarak ihtiyaç duyulan şeylerin yerine getirilmemesi halinde toplum dengesinde sorunlar ortaya çıkar ve toplum yeni bir denge durumu için düzenlemeye başlar.

Oydaşma/Consensus

Consensus kavramı bireylerin birbirine olan davranışları hususunda düzenleyici etkiye sahip ilkelerdir. Bir toplumsal yapı içerisindeki üyelerin, kendilerine ait sorumlulukları, ortak değerleri ve inançları ortaklaşa kabul etme halidir. Burada toplumsal davranışlar ve sorumluluklar hakkında toplumsallaşma ile sağlanan görüş birliği söz konusudur (Kızılcelik, 1992b, s. 70-77).”

1970’lerde egemen olan işlevselci yaklaşım, eğitimin belli yapılar arasındaki ilişkileri kurması ve düzenlemesi üzerine temellendirilmiştir. Aile, toplumsal sınıf, ekonomi ve siyasal düzenler gibi yapıların bireylerle ilişkisini kurmasını sağlayan eğitim, toplumsal sistemin varlığı ve devamlılığı açısından işlevsel olarak ele alınmaktadır. Burada temel nokta parça yapıların birbirine bağlantıları, ilişkiselliği ve bütüne olan katkısıdır. Organik analogi ile toplumu insan vücuduna benzeterek durumu açıklayan işlevsel yaklaşıma sahip bilim insanları, toplumdaki her yapının bir organ gibi kendine has işleve sahip olduğu ve bütüne katkı yaparak devamlılığı sürdürdüğünü savunmaktadır. İşlevselciliğin genel özelliği olguları bütünlüğün içinde işlevlerine göre inceleyerek yorumlamasıdır. Yapısal işlevselcilikten bu yönde ayrılmaktadır.

Herbert Spencer, fonksiyonalizmin kurucularındandır. Toplumu organizmaya benzettiği analogisinde toplumsal sistemin bütün parçalarının ayrı işlevler üstlenerek bir bütün oluşturduğunu ve birbirine bağlı olduğunu belirtmektedir. Bu işlevlerin tamamı toplumu oluşturmaktadır ve toplumu anlayabilmenin yolu bu işlevleri açıklamaktan geçmektedir. Durkheim, Spencer'in toplumu bir organizmaya benzetmesinden etkilenmiştir (aktaran Özkalp, 1995).

2.2.2. David Emile Durkheim

İnsan toplumsal bir varlıktır. Toplumu incelerken nasıl ki toplumsal olaylar tarihsel bağlamından koparılamaz ise bireyi incelerken de tarihsel bağlamı ele almak bireyi ve düşünce yapısını birçok açıdan kavramayı sağlar. Bir bireyin olaylara yaklaşımını, kuramlara bakış açısını ve çalışmalarını tam anlamıyla kavrayabilmek için bireyin hangi tarihsel koşullarda hangi toplumsal olaylarla karşılaştığını, hayat akışının nasıl ilerlediğini irdelemek önemlidir. Bu çalışma işlevsel açıdan ele alındığından Emile Durkheim'in kavramları ve topluma bakışındaki işlevsel perspektif bağlamını çalışmanın daha iyi detaylandırılmasına önemli role sahiptir.

Toplum kavramını gerçekten var olan ayrı bir olgu olarak ele alarak sosyolojiyi psikolojiden de ayırarak ayrı bir bilim olarak gelişimini sağlamıştır.

Sosyolojinin konusunu ve yöntemini açık ve anlaşılır bir şekilde analiz ederek çağdaş sosyolojiye temel olacak bir yöntem geliştirmiştir. Sosyolojinin temelleri bu noktalardan köklenerek ilerleyen sosyoloji gelişimi, kavramların nerelerden ve nasıl şekillendiğinin anlaşılması açısından büyük öneme sahiptir.

Durkheim'a göre toplumsal olguyu açıklayabilmenin temelinde farklı bir olgu yatmaktadır. Yani bir toplumsal olgunun meydana gelmesi başka bir toplumsal olgunun etkisiyle mevcuttur ve bu şekilde açıklanabilir.

Durkheim'in inorganik maddelerin bir araya gelerek canlı bir organizmayı oluşturması ve farklı işlevlere sahip olması analogisi bireylere ve toplumsal olgulara bakış açısını daha net gösterir niteliktedir (Sağlık, 2019, s. 456).

Durkheim'in bir diğer önemini vurguladığı nokta ele alınan fenomenlerin tanımlanmasıdır.

Bu perspektifle toplumsal olguları incelenirken iki yöntem geliştirmiştir;

- Toplumsal olguların nedensellik temelinde açıklanması; bir toplumsal olguyu açıklarken farklı bir toplumsal olguyu ortaya çıkarmaktan bahsedilmektedir. Bu toplumsal olguların açıklamaları ve ortaya çıkma nedenleri gene o toplumun içinde ve olguları arasındadır.
- Toplumsal olguların toplumdaki işlevleri temelinde açıklanması; bir toplumsal olgunun toplumdaki hangi ihtiyaçlara yönelik olduğunu ve o toplumdaki işlevlerini ortaya koymasıştır.

Durkheim, “Sosyolojik Metodun Kuralları” adlı kitabında “*bir toplumsal olgunun belirleyici nedenini, bireysel bilinç halleri arasında değil, ondan önceki toplumsal olgular arasında aramak gerekir.*” şeklinde belirterek bir olgunun ortaya çıkma sebebini başka bir olguya bağlamış ve kanıtlanabilir olması için ona neden olan diğer olguyla birlikte incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Toplumda tam bir deneysel yöntem kullanılmayacağından Durkheim, birlikte değişim yöntemi olan iki olgunun birlikte incelenmesi ve değişimlerinin analiz edilmesi yönteminin daha güvenilir olduğunu savunmuştur (Kızılcılık, 1992A, s.105).

Durkheim (1994) eserinde, olgular arasında karşılaştırma yapmanın nedensellik bağlamında kullanılması gereken bir metot olduğunu savunmuş ve şu şekilde açıklamıştır:

“Bir fenomenin diğer bir fenomenin nedeni olduğunu ortaya koymak için elimizde tek bir araç vardır ki, o da her iki fenomenin aynı anda var oldukları ya da var olmadıkları durumları karşılaştırmak ve hal ve şartların bu farklı kombinasyonlarında gösterdikleri değişikliklerin bu fenomenlerin birbirlerine bağımlılığına tanıklık edip etmediğini araştırmaktır. Eğer bu fenomenler, gözlemcinin isteğine göre, suni olarak meydana getirilebiliyorsa, bu durumda metot gerçek anlamda deneyseldir. Yok, eğer bunun tersine olarak, olguların meydana getirilmesi bizim elimizde değilse ve onları ancak meydana gelmiş oldukları biçimleriyle karşılaştırabiliyorsak, bu durumda, uygulanan metot dolaylı deneysel ya da karşılaştırmalı metottur.”

Toplum Durkheim’a göre içindeki bireylerin ötesinde, organik ve kolektif bir bütündür. Fransız toplumunun yaşadığı sorunlarla ve bunların analiz edilip

çözümlemesiyle yakından ilgilenmiştir. Dönemin sosyal bozulmalarından yola çıkarak “*anomi, toplumsal dayanışma ve iş bölümü*” kavramlarını geliştirmiştir.

2.2.2.1. *Anomi*

Anomi kavramı Fransızca kökenli olup düzensizlik anlamı taşımaktadır. Durkheim ise bu kavramı bir takım toplumsal işlevlerin kesintiye uğraması ve toplumsal dengenin ve düzenin bozulmasıyla ortaya çıkan dayanışmadan yoksunluk olarak ele almaktadır. Bu kavram toplumdaki normların etkisizleşmesi ya da yok olmasıyla toplumdaki denge ve uyumun bozulması ve kuralsız bir ortama dönüşme durumudur (Dönmezler, 1990, s.257).

Toplumlarda yaşanan geçiş süreçlerinde, eski kuralların, değerlerin ve normların işlevlerini yitirmeye başlaması yeni kuralların kabul edilmesinin zaman alması normsuzluk (kuralsızlık) yaratmaktadır.

Durkheim’in *Anomi* olarak kavramsallaştırdığı bu durumda bireylerin toplumsal olarak sınırlandırılıp denetlenmemesi, birey ile toplum arasındaki bağların zayıflamasına neden olacaktır. Bu kuralsızlık durumu özellikle toplumsal değişim süreçlerinde sıkça görülmektedir. Ekonomik krizler, refah süreçleri, küresel hastalıklar, savaş ve göç süreçleri gibi toplumdaki düzen ve dengenin bozulduğu değişim süreçleri bunlara örnek verilebilir. Mekanik dayanışmalı geleneksel yapıdaki bir toplumdaki organik dayanışmalı topluma geçiş süreçleri de anomiyeye sebep olabilmektedir.

2.2.2.2. *Toplumsal Dayanışma ve İş Bölümü*

Durkheim’a göre iş bölümü, toplumdaki düzeni ve istikrarı sağlar ve bireyler arasında dayanışma duygusu yaratma işlevine sahiptir. 1893 yılında “İş Bölümü” tezi ile Paris Üniversitesi’nden doktorasını almıştır. Bu çalışma Durkheim sosyolojisinde önemli bir yere sahiptir ve konusu bireyler ve toplum arasındaki ilişkilerdir. Bu ilişkileri ele alırken toplumların evrimi ve konsensüs kavramını iş bölümü fenomeni temelinde açıklamıştır. Toplumsal iş bölümü ile gelişen toplumsal dayanışmayı inceleyerek bu kavramları derinleştirmiştir. Dönemin koşullarında içinde bulunduğu toplumdaki yola çıkarak şekillendirdiği bu eserde toplumsal denge, düzen ve dayanışmanın toplumun işleyişi için ne kadar önemli olduğunu analiz etmiştir.

Durkheim, bireyler ve toplum arasında bir denge oluşturulup sürekliliğin, düzenin ve toplumsal bütünleşmenin sağlanması için toplumsal dayanışmanın olması gerektiğini savunmaktadır. Bu dayanışmanın temeli de iş bölümüdür. Durkheim, toplumların evrimsel süreçlerinin iş bölümüne bağlı olarak geliştiğini savunarak ve iki tür toplumsal yapıdan bahsetmiştir. Bunlar, mekanik ve organik dayanışmadır (Güneş, 2012).

2.2.2.3. *Mekanik Dayanışma*

Mekanik dayanışma, benzeşmeye dayalı toplumlarda görülmektedir. İş bölümünün sınırlı olduğu ve farklılaşmanın olmadığı sanayi öncesi geleneksel toplumlardır. Bu toplum yapıları, bireylerin her işi yapabildiği, aynı duygulara ve değerlere sahip olduğu, aynı dini inançları paylaşan, aynı etkinliklere katılan, benzer sorumluluklara sahip bireylerden oluşmaktadır (Özkalp, 1995, s.54-55).

Durkheim'a göre ortak inanç ve duygular kolektif bilinci yaratır. Dolayısıyla bu tip toplumsal yapılarda bireysel eylemler kolektif kimliğe sahiptir ve kolektif (ortak) bilinç egemendir. Ortak bilinci tehdit eden davranışlar toplum normlarının yaptırımları ile karşılaşmaktadır (Güneş, 2012).

2.2.2.4. *Organik Dayanışma ve Toplum*

Organik dayanışma, farklılaşmaya dayalı bir toplum yapısıdır. İş bölümü oldukça fazladır. Durkheim'a göre organik dayanışma, farklılaşmış ve uzmanlaşmış parçaların ve ilişkilerinin birleştiği bir sistemdir. Uzmanlaşmış her bir parça diğerine ihtiyaç duymaktadır. Modern toplumlarda görülen bu dayanışma tipi yüksek nüfuslu ve sanayileşmiş yapıdadır. Bireyler geleneksel yapının aksine birbirine benzer yapıda değildir. Farklı alanlarda iş bölümüne entegre olmuş ve uzmanlaşmış bireylerin, grupların ve kurumların olduğu toplumlarda kolektif (ortak) bilinç geleneksel toplumlara nazaran daha az önemlidir. Toplumdaki bütünlük ve fikir birliği (consensus), farklılıkların birbirine ihtiyaç duymasına ve birlikte bir bütünün parçası olmasına dayanmaktadır. Kolektif bilinçten uzaklaşan bireyler kişiliğini daha rahat ortaya koyarak geleneksel topluma göre daha özgür eylemlerde bulunabilmektedir. Durkheim'a göre mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya geçişi sağlayan faktör

dinamik yoğunluktur. Dinamik yoğunluk, bir toplumdaki insan sayısını ve etkileşim miktarını anlatan maddi bir toplumsal fenomendir. Geleneksel toplumlarda yaşanan nüfus artışları sebebiyle kaynaklar yetersiz kalmaya başlamaktadır. Bu durumda da toplumsal denge ve düzen bozularak ilişkilere yansımaktadır. İş bölümü, toplumdaki dengeyi sağlayarak ve çatışmayı önleyecek barışçıl bir işleve sahiptir (Güneş, 2012).

Toplumlar veya gruplar farklı alanlardaki uzmanlarına ihtiyaç duyacak ve karşı grubun da ihtiyacını karşılayacak bir uzmanlık alanına sahip olacaktır. Dolayısıyla organik dayanışma toplum içinde işlevsel bir hale gelerek bireylerin bütünleşmiş halde yaşamasını sağlarken aynı zamanda toplumsal yapının birbirine uyumlu parçaları olmasını sağlayacaktır. Uyumu sağlayacak bir diğer önemli faktör ise eğitimde ortak toplumsal değerlerin ve kuralların bireylere verilmesidir. Bu da ancak eğitim ve toplumsallaşma ile mümkündür. Toplumsallaşmanın sağlanacağı kültürel ortam da bütünleşmede önemli rol oynamaktadır (Coşkun, 2010).

Eğitim, toplumun değer ve normlarına göre öğrencilerin sosyalleşmesini sağlarken bireysel anlamda da yaratıcılıklarına katkıda bulunmaktadır. Eğitim ve okul, kültürel bütünleşme, kültürün aktarılması, kültürel değişim ve kültürün yeniden üretimi gibi işlevleri sağlayan sosyal bir kurumdur. Burada okul kültürü taşıyan ve aktaran yer olarak kabul edilmekle birlikte öğrenciler arasında ortak kültür yaratarak sosyal bütünleşmeyi ve birlik bilincini sağlaması açısından önemlidir (Şişman, 2014).

Geleneksel toplumdaki modern toplumlara geçiş ile eğitimin önemli işlevlerinden biri mesleki uzmanlaşma sağlamasıdır. Sanayileşen toplumda toplumun ihtiyaçları ve ekonomik alanlar değişim göstermiştir. Sanayileşmiş toplumlarda işlerin karmaşıklaşması, geleneksel yapının çözülmesi ve artık işlerin usta-çırak ilişkisi ile öğrenilememesi iş bölümüne ve eğitimde değişikliklere sebep olmuştur. Durkheim'a göre modern toplumlarda eğitim sistemindeki değişimler mesleki bilgi ve becerilerin değişmesine ve gelişmesine bağlıdır (Coşkun, 2010).

Tüm bunların ışığında Durkheim'in işlevselci (fonksiyonalist) bir toplum modeli olduğunu görmekteyiz. Yapısal işlevselciliğin gelişimi içinde önemli katkıları olmuştur (Sağlık, 2019, s.454), (Güneş, 2012, s.92).

2.2.3. Robert King Merton

Robert King Merton ise fonksiyonu “*belli bir sistemin adaptasyon (adaptation) ya da uyum (adjustment) problemlerine çözüm yolları sunan, gözlenen objektif sonuçlardır.*” şu şekilde tanımlamaktadır (aktaran Kızılcelik, 1992b, s.58).

Özkalp, Merton’un toplumu dengeye ulaşmaya çalışan bir sistem olarak ele aldığını belirtmektedir. Bu noktada fonksiyon kavramının yalnızca olumlu katkılarla tek yönlü olarak ele alınmasını eleştirerek uyumu ve bütünlüğü bozan fonksiyonları da ortaya koymaktadır. Bu noktada fonksiyonu türlerine ve niteliklerine göre ayırmaktadır.

Türlerine Göre,

- Fonksiyonel
- Disfonksiyonel (Fonksiyonel olmayan)

Niteliklerine göre,

- Açık Fonksiyon
- Gizli Fonksiyon (aktaran Özkalp, 1995, s.64)

Disfonksiyonel olan fonksiyonlar, toplumdaki uyumu ve bütünlüğü bozan etkiye sahip, olumsuz yönde etki eden fonksiyonlardır (aktaran Özkalp, 1995).

Bu kavramlara örnek vermek gerekirse, pandemi döneminde kullanılan uzaktan eğitim sistemi, eğitimin sürekliliği açısından fonksiyonel olmakla birlikte çocukların yüz yüze sosyalleşmesi açısından uyum bozucu, disfonksiyonel işleve sahiptir.

Açık ve gizli fonksiyon da ise buradaki fonksiyonların bireyler tarafından bilinip bilinmediği üzerinden kavramsallaştırılmaktadır. Açık fonksiyon, toplum tarafından bilinen ve kabul edilen, toplumda uyuma yardımcı olan sonuçlarken, gizli fonksiyon, toplum tarafından bilinmeyen sonuçlardır. Dolayısıyla Merton, fonksiyon kavramına farklı bir boyut getirerek, kavramı toplumsal uyum durumuna ve bireyler tarafından bilinip bilinmediğine göre sınıflamaktadır (Kızılcelik, 1992b).

Tezcan’a göre eğitim hem bireysel hem toplumsal açıdan bir bütün olarak bireyin gelişmesidir. Bu bağlamda eğitimin belirli amaçlara yönelik işlevleri mevcuttur. Eğitimin amacı doğrultusunda işlevleri belirlenmektedir. Bu işlevler açık ve kapalı işlev olarak ayrılmaktadır. Eğitimin açık işlevlerini şu şekilde belirtmektedir:

“Eğitimin açık işlevleri, toplumun kültür mirasının birikimi ve aktarılması, yenilikçi ve değişme sağlayıcı elemanlar yetiştirmek, siyasal, toplumsal, seçme ve ekonomik gibi noktalarda toplanmaktadır (Tezcan, 2021, s.73).”

Eğitimin kapalı işlevleri ise, eş seçme, tanıdık sağlama, konum kazandırma, çocuk bakıcılığı, işsizliği önleme, çocuğun ekonomik sömürülmesini önleme ve temizleyiciliktir. Çocuğun eğitim hayatı içerisinde sağladığı sosyal çevre ona eş ve tanıdık sağlama açısından işlevlere sahiptir. Çocuğun eğitimde sağladığı başarı ise çocuğun belli bir konuma ulaşmasına olanak sağlamaktadır. Çocuklar eğitim hayatı içerisinde günün çoğunu kendilerini koruyan ve bakımını üstlenen okulda geçirmektedir. Bu anlamda okullar, ebeveynlerin çocuğa ayırdığı bakım zamanını üstüne alarak ebeveynlerin ekonomik ve toplumsal hayata daha fazla katılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca çocukların belli bir yaşa kadar eğitim sistemi içerisinde olmaları onları ekonomik sisteme girerek sömürülmelerini engellemekte ve ekonomik alandaki çalışan kişi dengesini bozarak işsizliği arttırmaktan alıkoymaktadır. Tüm bunlarla birlikte çocukları eğitim sistemi içerisinde toplumdaki kötü alışkanlık ve eylemlerden uzak tutarak, çocukların davranışlarında topluma uygun değişiklikler sağlamaktadır (Tezcan, 2021).

Eğitimin açık işlevleri, ortada olan ve yasalarla da belirtilen işlevleridir. Toplum kültürünün nesiller arası aktarılması, bireylerin topluma uygun bir şekilde yetiştirilerek iyi bir vatandaş, iyi bir üretici ve tüketici olması sağlanması eğitimin açık işlevleri arasındadır (Şişman, 2014).

Enver Özkalp, insanların doğal ihtiyaçlarını sağlamak için belirli koşulları yerine getirmesi bunu yapabilmek için ise bireylerin toplumsal yaşamda belirli sistematik bilgiler edinmesi ve uzmanlaşması gerektiğini savunarak eğitimin açık ve gizli işlevlerini belirtmiştir.

Özkalp, eğitimin 4 açık işlevini ele almıştır. Bunlar;

- *“Toplumun kültürel mirasının yeni kuşaklara aktarılması.*
- *Bireylere bilimsel ve mesleki bilgi aktarmak, beceri kazandırmak ve meslek sahibi yapmak.*

- *Bireylere akılcı bir düşünce alışkanlığı kazandırmak, onlara akılcı düşünüşün yollarını öğreterek, bireylerin doğal ve toplumsal çevreyi bilimsel, ilkeler doğrultusunda değerlendirmelerini olanaklı kılmak.*
- *Çağdaş toplumda en üstün otorite olan bilimin gelişmesine katkıda bulunur (Özkalp, 1995, s.155-156).”*

Özkalp, açık işlevleri belirterek bunların yerine getirilmesinde eğitim kurumlarının önemini vurgulamıştır. Eğitimdeki bu işlevlerin bilime, teknolojiye ve güzel sanatlara katkıda bulunduğunu ve bu sayede eğitimin sosyal değişimi sağlayan önemli bir araç olduğunu savunmaktadır (Özkalp, 1995).

Özkalp’e göre eğitim kurumunun gizli birtakım işlevleri ve görevleri de vardır. Bunlar;

- *Bireylere yeni ve daha üstün bir statü kazandırma*
- *Çevre edinme*
- *Uygun iş ve eş seçme*
- *Nüfus artışı ve kötü alışkanlıkların engellenmesi*

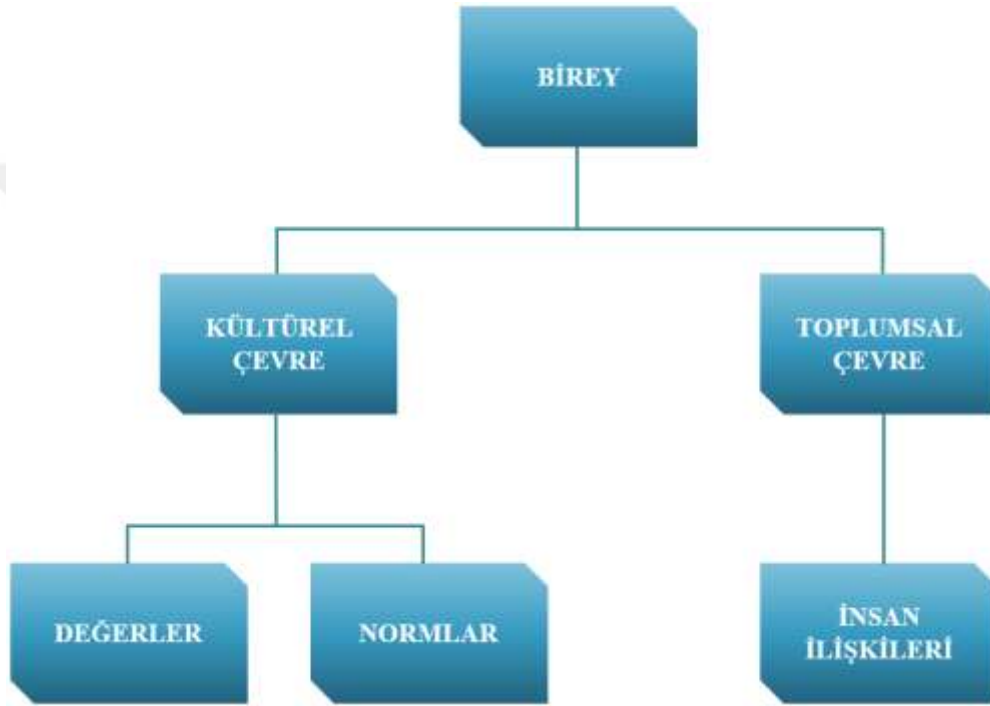
Özkalp bu gizli işlevleri, örgün eğitimin bireylere sunduğu fırsatlar olarak değerlendirmektedir (Özkalp,1995:156).

Eğitimin kapalı işlevleri ise yasal görünürlük çerçevesinde değildir. Kapalı işlevler bireye sosyal çevre ve statü kazandırması, eğitim alanlarının çocukları koruma ve gözetim yeri sağlayarak tehlikelerden koruması, toplumdaki suç oranlarını azaltması gibi yasal olarak eğitimin amacı olmamakla birlikte gerçekleşen işlevlerdir (Şişman, 2014).

Eğitimin gerçekleştirildiği mekân olması açısından okul önemlidir bir yere ve açık ve gizli işlevlere sahiptir. Coşkun’a göre, okulun açık işlevleri, “*toplumsallaştırma, kültür aktarımı, toplumsal kontrol, toplumsal konum kazandırma ve yenilikçilik kültürü aşılama (Coşkun, 2010, s.34)”* dır. Açık müfredattaki dersler dışında okul çocuklara düzen, disiplin, uyum, dayanışma bilinci, kültürel ve davranışsal kalıplar sağlamaktadır. Bunlar ise gizli müfredatın içerikleridir. “Eş

seçimi, toplumsal ağlara dahil olma, takım çalışması, kuşaklar arası çatışma, siyasi ve toplumsal bütünleşme (Coşkun, 2010, s.34)” okulun gizli işlevleridir.

Merton, toplumdaki temel yapıyı, kültürel ve toplumsal yapıların bütünü olarak ele almaktadır. Bireyin çevresi de bu bağlamda kültürel çevre ve toplumsal çevreden oluşmaktadır (Özkalp, 1995, s.65).

Şekil 2. Bireyin Çevresi

(Özkalp, 1995, s.65).

Merton'ın kullandığı anomi kavramı, Emile Durkheim anomi kavramı ile geliştirilmiştir. Kültürel çevre ile toplumsal çevre arasındaki uyumsuzluk ise anomi olarak kavramsallaştırılmıştır. Basit anomi ve şiddetli anomi olarak ikiye ayrılmaktadır. Basit anomi kavramı, bir grup veya toplumdaki değer çatışmaları sonucu gruptan kopma halidir. Şiddetli anomi kavramı ise bir grup ya da toplumdaki değerler sisteminin bozulmasıdır (aktaran Özkalp, 1995).

2.2.4. Yapısal İşlevselci Kuram ve Talcott Parsons

Talcott Parsons, işlevsel kuramın devamı niteliğinde yapısal- işlevselci kuramın kurucularındandır. Yapısal-işlevselci kuramın iki odak noktası mevcuttur. Bunlardan birincisi, bireyler ve gruplar arasında karşılıklı etkileşim mevcuttur ve toplum bu sayede var olur ve devamlılığını sağlar. Toplumu bireyler ve gruplar arasında gerçekleşen eylem ve bağımlılıkların bütünü olarak tanımlayan Parsons, parça-bütün ilişkisi toplumun temeli olarak kabul etmektedir. Yapısal-işlevselci kuram parça bütün arasındaki ilişkiyi analiz etmektedir. İkinci odak noktası ise, toplumsal fonksiyon kavramıdır. Toplumdaki bir parça eğer toplumsal sistemin sürdürülebilirliği açısından faydalı ise fonksiyonel olarak tanımlanmaktadır. İşlevselci kuram, toplumsal yapıyı bir bütün olarak ele alırken yapısal işlevselci yaklaşım toplumsal yapıların işlevleri ve aralarındaki ilişkiler üzerine parça bütün olarak odaklanmaktadır (aktaran Özkalp, 1995).

Parsons (1951, s.5), toplumsal sistemi şu şekilde tanımlamıştır:

“Bir toplumsal sistem, en azından fiziksel ya da çevresel özelliği olan bir durum içinde birbirleri ile etkileşen belli sayıda münferit aktörlerden oluşur; bu aktörler ‘en yüksek derecede tatmin olma’ eğilimi ile güdülenmiş olup, kültürel olarak yapılanmış olan ve paylaşılan simgeler sistemi tarafından tanımlanmış esaslara göre, içinde buldukları durumla ve birbirleri ile etkileşirler” (aktaran Wallace ve Volf, 2020, s.56).

Wallace ve Volf (2020)’un aktarımıyla Parsons, birbirine bütün olarak bağlı toplumsal sistemlerin aralarındaki bağı toplumsallaşma ile açıklamaktadır. Bireyler içinde buldukları toplumların normlarını benimseyerek toplumun kendilerinden beklentileri olan sorumluluk ve rolleri öğrenmektedir. Bütün bunlar ancak toplumsallaşma ile mümkündür. Parsons, toplumda işlevsel olarak bütünleşmiş sistemin bir denge içinde olduğunu ve toplumsal yapıların birbirine uyum sağlayarak bu dengeyi koruma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Toplumdaki sistem dengesinin sağlanabilmesi için dört temel ihtiyaçtan bahsetmektedir. Bu gereklilikler AGIL şeması olarak da belirtilen; *uyum (adaptation)*, *amaca ulaşma (goal attainment)*, *bütünleşme (integration)* ve *gizli örüntüyü koruma (latent pattern maintenance)*

management) mekanizmalarıdır. Uyum, sosyal sistem ve kurumların toplumda ihtiyaç duyulan fonksiyonlara yönelik ortaya koyduğu sosyal normlar ve rollerdir. Aile ve eğitim bu sosyal kurumların arasında yer almaktadır ve toplumsal sistemin devamlılığı için işlevseldir. Amaca ulaşma, bir toplumsal sistemin işlevsel olması ve devamlılığını sağlayabilmesi için kullanılan sistem kaynaklarıdır. Bütünleşme, toplumsal işlevlerin sağlanabilmesi için toplumdaki yapıların ve aktörlerin birbirini tamamlama ve düzenleme halidir. Son olarak gizli örüntüyü koruma mekanizmaları ise toplumda bireylerden beklenen rollerin yerine getirilmesini ve sistemin normlarına uyulmasını sağlayacak mekanizmalardır. Eğitim ve aile bu mekanizmaların içinde yer almaktadır (aktaran Wallace ve Volf, 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmada pandemide veli deneyimleri üzerine katılımcılardan elde edilen veriler temellendirilmiş kuram yöntemi ile analiz edilip değerlendirilmiştir. Veriler demografik bilgiler, açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici kodlama başlıkları altında alt başlıklara ayrılarak detaylandırılmıştır. Veriler öncelikle açık kodlara ayrılarak kategorilere ayrılmıştır. Eksenel kodlama ile ortaya çıkan kategorilerin bağlantıları ortaya koyularak üst kategoriler oluşturulmuştur. Seçici kodlama aşamasında ise tüm kategorilerden ortaya çıkan çekirdek kavrama ulaşılarak katılımcıların metaforları ve kuramla birlikte analiz edilmiştir.

3.1. Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan yedi katılımcının demografik verileri tablo şeklinde sunulmuştur. Görüşmeciler V1, V2, V3, V4, V5, V6, V7 olarak kodlanmıştır. Katılımcılarla ilk olarak 2021 Mayıs ayında ve 2022 Eylül-Ekim aylarında görüşmeler sağlanarak veriler toplanmıştır. Birinci toplanan veriler 2021 Mayıs verileri, ikinci toplanan veriler 2022 Ekim verileri olarak adlandırılacaktır.

Katılımcılara cinsiyet, yaş aralığı, medeni durum, eğitim durumu, meslek, çocuk sayısı ve gelir aralığı gibi demografik sorular sorularak alınan cevaplar formlara işlenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş aralığı, Medeni Durum ve Çocuk sayısı Tablosu

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Medeni Durum	Çocuk Sayısı
V1	Kadın	35-44	Evli	2
V2	Kadın	35-44	Bekar	2
V3	Kadın	35-44	Evli	2
V4	Kadın	25-34	Bekar	3
V5	Kadın	35-44	Evli	2
V6	Kadın	35-44	Evli	4
V7	Erkek	35-44	Evli	4

İkinci görüşmeler esnasında, V7 kodlu katılımcının aile içi yakınına kaybetmesi sebebiyle ikinci görüşmeye katılamamıştır. Araştırmaya yalnızca 2021 Mayıs ayındaki verileri ile dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan yedi katılımcıdan 6'sı kadındır. Katılımcılardan sadece V7 kodlu katılımcı farklı cinsiyet olarak çalışmanın ilk aşamasına katılım sağlayabilmiştir. Bu durum V7 kodlu katılımcının ikinci görüşme verisinin kaybına sebep olurken birinci görüşmesindeki veriler, baba rolü ile araştırmaya farklı gözlemlerle katkı sağlaması açısından önemlidir.

Katılımcılardan V4, 25-34 yaş aralığında olup, diğer bütün katılımcılar 35-44 yaş aralığındadır.

Katılımcıların medeni durumuna baktığımızda sadece V2 ve V4 kodlu katılımcılar eşlerinden ayrı olup kendilerini bekar olarak nitelendirmektedir. V1, V3, V5, V6 ve V7 kodlu katılımcılar evlidir.

Katılımcı çocuk sayılarına baktığımızda V4 kodlu katılımcının 3 çocuğu, V6 ve V7 kodlu katılımcıların 4 çocuğu, V1, V2, V3 ve V5 katılımcının ise 2 çocuğu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumu, Meslek, 2021-2022 Gelir Aralığı Tablosu

Katılımcı Kodu	Eğitim Durumu	Meslek	2021 Hane Gelir Aralığı	2022 Hane Gelir Aralığı
V1	Ortaokul Mezunu	Ev Kadını	3001-4000	6001 ve üzeri
V2	Lise Mezunu	Ev Kadını	2001-3000	3001-4000
V3	Lise Mezunu	Ev Kadını	2001-3000	4001-5000
V4	Ortaokul Mezunu	Ev Kadını	1001-2000	3001-4000
V5	İlkokul Mezunu	Ev Kadını	2001-3000	5001-6000
V6	Lise Mezunu	Ev Kadını	4001-5000	6001 ve üzeri
V7	Lise Mezunu	Satış Temsilcisi	4001-5000	

V1 ve V4 kodlu katılımcı ortaokul mezunu, V5 kodlu katılımcı ilkokul mezunu olup diğer V2, V3, V6 ve V7 kodlu katılımcılar lise mezunudur. Katılımcılara meslekleri sorulduğunda V7 bir firmada ürün satış temsilcisi olarak tam zamanlı çalıştığını belirtirken diğer tüm katılımcılar ev kadını olduğunu belirtmiştir. Bu durum araştırmaya katılan 6 velinin pandemi öncesinde, esnasında ve sonrasında evde olması

ve süreci daha uzun süre gözlemlemesi açısından önemlidir. V7 kodlu katılımcı çalışan bir ebeveynin gözlemlerini sunması açısından farklı ve önemli niteliktedir.

Katılımcılara birinci görüşmeler ve ikinci görüşmeler esnasında gelir aralığı bilgisi sorulmuştur. Gelir aralıklarını incelediğimizde, 2021 görüşme verilerinde V2 ve V4 kodlu katılımcı araştırmadaki en düşük gelirli aralığa sahip olup, 1001-2000TL arası gelire sahip olduğunu belirtmiştir. V2, V3 ve V5 kodlu katılımcılar 2001-3000TL gelir aralığını belirtmiştir. Katılımcılardan sadece V1, 3001-4000TL gelir aralığındadır. Çalışma grubunun en yüksek gelir aralığına sahip olan V6 ve V7 kodlu katılımcılar ise 4001-5000TL arası gelire sahiptir.

2022 görüşme verilerinde ise V2 ve V4 kodlu katılımcılar 3001-4000 TL gelir aralığı ile en düşük gelire sahiptir. V3 kodlu katılımcı 4001-5000 TL gelir aralığında, V5 kodlu katılımcı 5001-6000 TL gelir aralığında sahiptir. V1 ve V6 kodlu katılımcılar da 6001 TL ve üzeri gelir aralığıyla araştırmadaki en yüksek gelir aralığına sahiptir.

Bu veriler, araştırmaya katılan velilerin toplumdaki ekonomik tabakasını anlamamız açısından da önemlidir.

3.2. Açık Kodlama

Velilerin görüşmeleri deşifre edilerek anlatıları üzerinden belirli anahtar kavramlarla açık kodlamalar yapılarak gruplandırılmıştır. Elde edilen nitel veriler bu kavramlar üzerinden kategorize edilerek incelenmiştir. Elde edilen kodlar ortak alt kategorilerde toplanmıştır. Bu alt kategoriler ise uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim temaları altında detaylandırılmıştır. Elde edilen temalar ve alt kategoriler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 6. Temalar ve Alt Kategoriler Tablosu

TEMALAR	ALT KATEGORİLER
UZAKTAN EĞİTİM	UZAKTAN EĞİTİM ALGISI
	UZAKTAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ
	UZAKTAN EĞİTİMDE ADAPTASYON SÜRECİ
	UZAKTAN EĞİTİMDE AİLE DENEYİMLERİ
	UZAKTAN EĞİTİMDE ÖĞRETMEN
	UZAKTAN EĞİTİMİN İŞLEVLERİ
	UZAKTAN EĞİTİM AVANTAJLARI
	UZAKTAN EĞİTİMİN DEZAVANTAJLARI
YÜZ YÜZE EĞİTİM	YÜZ YÜZE EĞİTİM ALGISI
	EĞİTİMİN İŞLEVLERİ
	YÜZ YÜZE EĞİTİMDE AİLE DENEYİMLERİ
	YÜZ YÜZE EĞİTİMDE ADAPTASYON SÜREÇLERİ
	YÜZ YÜZE EĞİTİMDE AVANTAJLAR
	YÜZ YÜZE EĞİTİMDE DEZAVANTAJLAR

Pandemi sürecinde uzaktan eğitim veli deneyimleri incelenirken farklılıklar ve benzerlikler üzerinde durularak detaylandırılmıştır. İlk verinin toplandığı süreç sokağa çıkma yasaklarının bulunduğu pandeminin en yoğun döneminde gerçekleşmiştir. Araştırmanın devamında sokağa çıkma yasaklarının azalarak bitmesi ve hibrit eğitime geçilmesi ve ardından tamamen yüz yüze eğitime dönülmesiyle birlikte araştırma sürecine pandemide yüz yüze eğitim dönemi de araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcılardan toplanan veriler incelenerek uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim temaları altında 14 alt kategoriye ulaşılmıştır. Katılımcılara uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri sorulduğunda toplanan verilerle aşağıdaki açık kodlara ulaşılmıştır. Sonraki bölümde temalar başlığı altında alt kategoriler belirtilerek bu açık kodlar tablolar halinde sunulmaktadır.

3.2.1. Uzaktan Eğitim

3.2.1.1. Uzaktan Eğitim Algısı

Katılımcılara uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri sorulduğunda toplanan veriler incelenerek açık kodlara ulaşılmıştır. Bu kodlar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 7. Velilerin Uzaktan Eğitim Algısı Açık Kodlama Tablosu

UZAKTAN EĞİTİM ALGISI AÇIK KODLAR
UÇURUM
KALİTELİ EĞİTİM ALINAMAMASI
BİR DÖNEM NOTLARINA GÖRE KARNE VERİLMESİ
FAZLADAN NOT VE BELGE VERİLMESİ
BİLGİ EKSİKLİĞİ
YENİ KONULARIN ÖĞRENİLEMESİ
VERİMLİ OLMAMASI
BİLGİSAYAR-TABLET- TELEFON
KALABALIK SES
DİNLENİLMEK İSTENEN ÖĞRETMEN
KAYNAŞAN ÇOCUKLAR
EVDEKİ SESSİZ ORTAM
EKRAN KARŞISINDA ÖĞRETMEN
EKRAN KARŞISINDA ÖĞRENCİ
VERİMLİ OLMAMA
HEDEFE ULAŞAMAMA
VELİNİN ZORLANMASI
İNTERNET SORUNLARI
ALT YAPI SORUNLARI
YETERSİZ TEKNOLOJİK CİHAZLAR
İLETİŞİM SORUNU
DERS SIRASINDA DERS DIŞI ŞEYLERLE İLGİLENME
ÖĞRETMEN KONTROLÜNÜN OLMAMASI

ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ İLETİŞİMİNİN OLMAMASI
KAMERALARIN KAPALI OLMASI
DERS SIRASINDA OYUN OYNAMA
TEKNOLOJİK CİHAZLAR ALINAMAMASI
TEKNOLOJİK ALETLERİN ÖĞRENCİ HAYATINA KONTROLSÜZ GİRİŞİ
ÖĞRENCİ EĞİTİMİNDE KAYIP ZAMAN
YAPMIŞ OLMAK İÇİN YAPILAN
EMZİK GİBİ
TELEVİZYON İZLEMEN GİBİ
RADYO GİBİ
ÇİZGİ FİLM İZLEMEN GİBİ
OYUN OYNAMAK GİBİ
EVİN OKULA DÖNÜŞMESİ
YENİ UYGULAMALARA ÖĞRETMENLERİN HAZIR OLMAYIŞI
VELİNİN DERSTE KULLANILAN UYGULAMALARI BİLMEMESİ
ÇOCUKLARIN DERSE KATILIM DURUMLARININ KONTROL EDİLEMEMESİ
EVDE ARTAN KARDEŞ ÇATIŞMALARI
EV İÇİ UZAKTAN DERSE ADAPTASYON SORUNLARI
ÖĞRENCİNİN YALNIZ HİSSETMESİ
VELİNİN KENDİNİ YETERSİZ HİSSETMESİ
VELİNİN YENİ BİLGİ AKTARAMAMASI
ÖĞRENCİDE SOSYAL ÇEVRE İHTİYACI
HİSSİS ORTAM
SOĞUK ORTAM
HANE İÇİ ODA YETERSİZLİĞİ
HANE İÇİNDE VELİ HAREKET ALANININ KISITLANMASI
EKONOMİK SORUNLAR
EKRAN ÖNÜNDE EĞİTİM
ÖĞRETMENSİZ EĞİTİM
KARŞILIKLI BİLGİ AKIŞININ OLMAYIŞI
KONTROLSÜZ SINIF
YETERSİZ DERS SAATI

EKRANDAN VERİLEN EĞİTİM
EVDE HAPİS HAYATI
SOSYALLEŞEMEME
BUNALMA
EV İÇİ İŞLERİ YAPAMAMA
ÖĞRETMEN İLGİSİZLİĞİ
UZAKTAN EĞİTİME ADAPTE OLAMAMIŞ ÖĞRETMEN
ÖĞRENCİNİN EĞİTİM HAYATINA ÖĞRETMENSİZ BAŞLAMASI
ÖĞRETMENİN DERS AÇMAMASI
ÖĞRETMENİN DERSİ GÜNLÜK KISA VİDEO İLE ANLATMASI
ÖĞRENCİNİN OKULSUZ EĞİTİME BAŞLAMASI
KALİTESİZ DERSLER
ÖĞRETMENİN İNSİYATİFİNDEKİ DERS ANLATIMI
YETERLİ OLMAYAN EĞİTİMİ VELİNİN TAMAMLAMA GEREKSİNİMİ
EBEVEYN ÖĞRETMEN ROLÜ
VELİNİN DERS AKTARMAK İÇİN YETERLİ OLMAYIŞI
PENCERENİN ARKASINDAN ÇOCUĞA DOKUNMAK
FİZİKSEL TEMAS KURAMAMAK
TEK YÖNLÜ DERS
İNTERNETE BAĞLI EĞİTİM
İNTERNET KOPUNCA DURAN EĞİTİM
ÖĞRENCİNİN DIŞARDA KALDIĞI EĞİTİM
SADECE DİNLEMEK
KENDİNİ VEREMEMEK
DERSTE UYUYAN ÖĞRENCİ
YAPAY BİR EĞİTİM

Katılımcılara uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri sorulduğunda katılımcıların tamamı uzaktan eğitimde öğrencinin ekran başında ve iletişimsiz kalarak eğitimin dışında ve uzağında kaldığını ve verim alamadıklarını farklı benzetmelerle dile getirmişlerdir.

V1, V2, V3, V5 ve V6 kodlu katılımcılar uzaktan eğitimi direkt “ekran” kelimesiyle dile getirerek deneyimlerini aktarmışlardır. Aşağıdaki katılımcı görüşlerini inceleyecek olursak uzaktan eğitimin veli görüşlerine göre verimsiz olduğu yönünde fikir birliği olduğunu söyleyebiliriz.

V6: Mesela şöyle bir şey televizyonda karşı da sana birisi bir şey anlatıyor. Sen dinliyorsun ama sadece dinliyorsun. Kendini veremiyorsun. Hani o seni görmüyor mesela. Televizyondaki de çıkıyor mesela anlatıyor ya sadece anlatıyor yani online eğitimde de öyleydi. Öğretmen sadece anlatıyor. Yani çocuğun dışarıda kaldığı bir eğitim. Evet dışarıda kaldı. Evet. Kapı kapalı. Şu birisi bu tarafta birisi o tarafta ama hani okula gittiğin zaman birebir öğretmeni orada onu görüyor. Ders işleyip işlemediğine bakıyor uyuyor mu, uyumuyor mu? Uyuyan da çoktu mesela online derste...

Online eğitim, bilgisayarın karşısında bir eğitim yani bilgisayarın karşısında oturuyor çocuk. Ya ben şimdi Erdi'den girip girmediğini bilmiyorum çok da takip edemiyorum büyük çocuğumu ama küçüğümü takip edebiliyorum. Öğretmen de bazen derse isterse giriyor isterse girmiyor, bağlanamıyor, yok internet düşüyor yok giremiyor yani böyle bir şey.

V2: Ya fizik olarak olmayışı ama manen oluşu. Çok yeterli bilgi akışının olmayışı diyebiliriz...

Online eğitim deyince asla önceden bilmiyorduk ama bu hastalık sayesinde öğrenmiş olduk online eğitimi. Ne hissediyorum sanki böyle televizyon ekranında biri konuşuyor ve sadece oturup onu dinliyormuşsun gibi hissediyorum... bir sınıfta 30 tane çocuğun olup sadece 3-4 tanesini derse katılımı demek ki kötü bir şey o yüzden online eğitim yetersiz ve zor durumda mecbur kalınmadıkça da kullanılmasının çok faydası olduğunu düşünmüyorum.

... ya soğuk bir ekrana bakmak bile insanın o duyduğu şeyi çok böyle net algılamasında zorluk yaşayacağını hissettiriyor.

Pandemide online eğitimde yaşanan araç, gereç ve alt yapı sorunları, öğretmen öğrenci arasında sağlıklı bilgi akışının olmayışı, öğrencilerin öğretmen kontrolü dışında kalması gibi sebeplerle öğrencilerin akademik olarak gelişemediklerini hatta aksine eski bilgilerinin de unutarak derse olan odaklarını kayb ettiklerini belirtmişlerdir. Tüm bunlarla beraber katılımcılar uzaktan eğitimin, yüz yüze eğitimin yerini tutmayan, işlevsiz ve yapay bir sistem olduğunu bu sebeple de başarısız olduğunu belirtmişlerdir.

V3: Valla bir ekranın karşısında bir öğretmen, onun diğer ekranın karşısında da farklı bir birey. Hani, oradan ne kadar verimli olur? Biz o konularda sıkıntı yaşadık ama, çünkü daha yeni yeni uzaktan eğitimi bu pandemi döneminde. Tam hedefine de ulaşamadı aslında, çünkü zorlandık ya... Ekrandan verilen eğitim de ama ne kadar yeterli, orası tartışılır. Çok yeterli olmadı çünkü...

Çocuklar kendi yaşlıları ile görüşe biliyorlardı yüz yüze olunca birbirlerine sorunlarını anlatmaları kolay olabilirdi. Ama şu an ekranda televizyon izler gibi çocuk ders dinliyor yani çok verimli olmuyor bence yüz yüze daha verimliydi.

V5: Hocam ben size şöyle anlatayım bir çocuğa canlı canlı sarılmak var, bir de bir camın etrafından dokunmak var. Ben öyle tanımlıyorum... Ekran, pencerenin arkasından çocuğunuza dokunduğunu düşünün hiçbir şey hissedermisiniz, hayır ama kucağıma aldığımda onun sıcaklığını, onun her şeyini hissedirim. Ben online eğitimden hiçbir şey anlamadım çünkü biz komşudan bilgisayarı aldığımızda Arif girerken zoom'dan sürekli atlıyordu ekran donuyordu öğretmen donuyordu. 10 dakika 15 dakika sonra ekran bir geliyordu giriyorduk öğretmen öbür derste geçmiş. Biz hiçbir şey anlamıyorduk ve hala da o kadar çok eksiklerimiz var ki hocam size anlatamam...

Mesela ekranı karşısında bir şeye yapboz gibi bir şeyler eğlenir gibi biriyle görüntülü görüşür gibi bir televizyon izler gibi bana öyle geliyor.

VI: ...Çocukların ekran önünde ders çalışmaları, öğretmenlerinin ders anlatıp çalışmaları tabii ki eğer siz açarsanız derse girerseniz yoksa eğitim yok.

...Uzaktan eğitim olunca eğitim doğru dürüst alamıyor ki çocuklar hocam yani öğretmenle birebir çalışması lazım. Uzaktan hiçbir şekilde eğitim olmuyor.

..Pandemi de hiçbir şey öğrenmediler. Hiçbir şey eğitim olarak almadılar.

V7: Online eğitim deyince aklıma ilk gelecek teknolojik aletler yani hiç de doğal olmayan çok yapay bir süreç online eğitim. Zorlama bir eğitim sadece yapmak için yapılan bir şey ya zaman yani yapıldı mı yapıldı densin diye yapılan bir şey ve asla yeterli olmuyor olmayacak bir şey ya...

Ya eğitim olarak görmüyorum ben online eğitimi, online eğitim denen şey eğitim değil yani.

3.2.1.2. Uzaktan Eğitim Teknolojileri

Katılımcılara uzaktan eğitimde kullanılan alt yapılar, teknolojik cihazlar, uygulamalar, teknik bilgiler ile ilgili görüşleri sorulduğunda toplanan veriler incelenerek açık kodlara ulaşılmıştır.

Tablo 8. Uzaktan Eğitim Teknolojileri Açık Kodlama Tablosu

UZAKTAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ AÇIK KODLAR
BİLGİSAYAR
TABLET
TELEFON
İNTERNET
ZOOM
WHATSAPP
VİDEO
YETERSİZ ALT YAPI
YETERSİZ İNTERNET

YETERSİZ UYGULAMA BİLGİSİ
TEKNİK BİLGİ EKSİKLİĞİ
AKRABALARDAN DESTEK
KOMŞUDAN DESTEK
DENEME YANILMA İLE ÖĞRENME
CİHAZ EKSİKLİĞİ

Katılımcılar teknolojinin eğitime etkileri ile ilgili görüşlerini aktarırken bütün katılımcılar teknolojinin doğru kullanımda eğitime pozitif etkisinin olduğunu fakat yanlış kullanımda negatif etkileri olduğunu konusunda fikir birliği sağlamıştır. Yalnızca V2 kodlu katılımcı bilgi kirliliği anlamında teknolojinin negatif etkisinden bahsetmiştir. Teknolojinin eğitim sisteminde kullanılmasıyla beraber oluşan kontrolsüz ortam, öğrencilerin ders esnasında kendi organizasyon ve odağını sağlayamıyor olmasıyla beraber öğrencilerin eğitim hayatına negatif etkilerde bulunmuştur. Bununla beraber öğrencilerde internet ve oyun bağımlılıkları, sosyalleşememe ve yalnızlaşmaya da sebep olduğu görülmektedir. Tüm bunların yanında uzaktan eğitim teknolojilerine ve alt yapılarına sahip olmayan ve ulaşamayan öğrenci ve öğretmenler için büyük bir eşitsizlik ortamı doğmuştur.

Katılımcıların çoğu teknolojinin doğru kullanımını bilgi edinme olarak nitelendirmektedir. Teknolojinin yanlış kullanımını ise ders esnasında ders dışı kullanma, oyun oynama, internet bağımlılığı şeklinde nitelendirmişlerdir.

VI: Pozitif var ama çocuk tabii ki düzgün kullanırsa var ama düzgün kullanılmazsa tabii ki yok. Eğitim açısından kullanırsa pozitif kullanmazsa negatif tabii ki...

En basit örneği benim kendi oğlum açıyor, ders dinliyorum diyor. Sonra tekrar kapatıyor, başka bir şey izliyor, faydalı olmuyor.

V2: Tabii var. Bilmediğiniz şeyleri araştırma anlamında evet bilgi kirliliği olabilir ama birçok konuda çok destekleyici olduğuna inanıyorum ee işte mesela youtube'da öğretmenlerin çektiği ders videoları işte konu videoları o anlamda çok verimli bence, çünkü eskiden ansiklopediler vardı. Onlardan açıyorduk da arayacak da bulacaktık da çok zorlayıcı oluyordu. Ama şimdi çok hızlı bir şekilde istediğimiz bilgiye çok çabuk ulaşabiliyoruz. O anlamda çok güzel...

Tek kötü tarafı bana göre bilgi kirliliği çok fazla. Yani doğru bilgiye ulaşmakta zorluk yaşıyabiliyoruz. Bazen doğru diye okuduğumuz şeyin aslında çok farklı bir şey olduğunu anlayabiliyoruz.

V4: Tabii ki var hani şöyle ki, isteyen çocuklarımız çok güzel bir şekilde ders çalışabiliyorlar. Çok güzel faydalanabiliyorlar teknolojiden, internetten, bilgisayardan. Ama çocuklarınızın yüzde doksanı cahil olduğu için, cahil diyorum çünkü daha kişilikleri ve karakterleri oturmamış için, dersten çok başka konulara yöneliyorlar. Hani en fazla bu benim gördüğüm oyun oluyor ama yani bütün hayatını sadece oradaymışçasına yaşıyor çocuklarımız internet üzerinden.

V5: İllaki vardır hocam, mesela hocam çocuklar bilmediği konular youtube'dan açıyor, google'den açıyor, izliyorlar, görüyorlar, soruyorlar cevapları hani bir tane çıkmıyor, bin tane cevap çıkıyor. Bir işlemi, bir sonuçla değil, birkaç sonuçla aynı işleme sonuca ulaştıklarını görüyorlar. İllaki faydası vardır mesela ben belki onu yapamayacağım çocuğuma ama interneti açtığımda onu yapabiliyor çocuk o avantajları var.

V6: Mesela işlediğin dersi oradan açıp tekrardan dinleyip pekiştirebilirsiniz. Açarsın ders notları alırsın, internetten açarsın videoları izlersin ders videoları. Ama iyiye kullanırsak... Kötüye kullanırsan da zararı var mesela benim oğlum gibi sürekli de oyun da oynayabilirsin.

Katılımcılara uzaktan eğitime geçişte gerekli araç gereçlere sahiplik durumları sorulduğunda V2 kodlu katılımcı tüm araç gereçlere sahip olduğunu belirtirken diğer katılımcılar yeterli araç gereçlerinin olmadığını, pandemi ile birlikte yeni araçlar alındığını ve telefonlarla desteklediklerini belirttiler. V2 kodlu katılımcı dışında katılımcıların uzaktan eğitime teknolojik açıdan hazırlıklı olmadığını söyleyebiliriz. Katılımcı verilerinden anlaşıldığı üzere V2 kodlu katılımcı dışındaki katılımcılar sürece teknolojik açıdan yetersiz başlamış ve öğrencilerin ebeveyn telefonları ile derse katılmalarını sağlamaya çalışmışlardır. V3 kodlu katılımcı ekonomik durumu sebebiyle öğrencilerine gerekli cihazları sağlayamadığını ve özel bir derneğin yaklaşık bir yıl sonra kendilerine destek sağladığını belirtmiştir. V5 kodlu katılımcı yüz yüze eğitime geçene kadar çocuklarına araç gereçleri sağlayamadığını ve bir çocuğu telefonda katılım sağlarken diğer çocuğunun komşu desteği ile derslere aralıklı katılım sağladığını belirtmiştir. Bu durum eğitim araçlarına sahip olmayan ve bu ekonomik koşulları sağlayamayan ailelerin çocuklarının eğitimden mahrum kaldığının göstergesidir.

Eğitim sisteminde ani ve zorunlu olarak gerçekleşen bu teknolojik dönüşümde kullanılacak araç gereçlere sahip olamamanın aileleri ve öğrencileri önemli derecede etkilediği görülmektedir. Bu durum eğitim hakkına ulaşamayan öğrenciler açısından yaşanan süreçleri belirsiz kılan bir durumdur ve başlı başına ayrıca bir araştırma konusudur.

Tablo 9. Eğitim Araç Gereçlerine Sahiplik Tablosu

Katılımcılar	Eğitim Araç Gereçlerine Sahiplik
V1	Yeterli cihaz yok, veli telefonu kullanılıyor
V2	Yeterli araç gereçlere sahip
V3	Yeterli cihaz yok, sonradan özel eğitim derneği yardım etti
V4	Yeterli araç yok, veli telefonu kullanılıyor
V5	Yeterli araç yok, veli telefonu ve komşu bilgisayarı kullanılıyor
V6	Yeterli cihaz yok, veli telefonu kullanılıyor
V7	Yeterli cihaz yok, veli telefonu kullanılıyor

Katılımcılara uzaktan eğitimde kullanılan uygulamalarını öğrenme ve kullanma durumu sorulduğunda katılımcıların hepsi uzaktan eğitimde kullanılan uygulamaların bilgisine sahip olmadığını belirtmiştir. V2 ve V6 kodlu katılımcılar deneme yanılma

yöntemi ile uygulamaları öğrendiklerini belirtirken, diğer katılımcılar akraba desteği ve çocukların öğrenimi ile uygulamaları kullandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcı verilerine baktığımızda öğrencilerin ve velilerin uygulamalarla ilgili bilgi sahibi olmadığı ve süreç içinde akraba destekleriyle öğrenmeye çalıştıklarını görebiliriz. Katılımcılarda uzaktan eğitimde gerekli olan araç gereç ve teknik bilgi eksikliği mevcuttur. Bu durum uzaktan eğitime geçiş sürecine hazırlıklı olunmadığı ve süreç içerisinde bu eksiklerin yardımlaşma ve deneme yanılma ile giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Eksikleri gideremeyen, araç gereçleri olmayan katılımcı öğrencileri derslere sürekli ve düzenli olarak katılım sağlayamamıştır. Görüldüğü gibi eğitim süreci uzaktan eğitimde teknoloji, alt yapı, teknik bilgi gibi gereklilikleri beraberinde getirmiş ve bu gereklilikleri sağlayamayan katılımcılar eğitimin dışında kalmıştır.

Tablo 10. Eğitim Uygulamalarını Öğrenme ve Kullanma Durumu Tablosu

Katılımcılar	Eğitim Uygulamalarını Öğrenme ve Kullanma Durumu
V1	Uygulama kullanımında önceden bilgisi yok, akrabadan destek alındı
V2	Uygulama kullanımında önceden bilgisi yok, deneme yanılma ile öğrenme sağlandı
V3	Uygulama kullanımında önceden bilgisi yok, çocuklar kendi öğrendi
V4	Uygulama kullanımında önceden bilgisi yok, akrabadan destek alındı
V5	Uygulama kullanımında önceden bilgisi yok, çocuklar kendi öğrendi
V6	Uygulama kullanımında önceden bilgisi yok, deneme yanılma ile öğrenme sağlandı
V7	Uygulama kullanımında önceden bilgisi yok, akrabadan destek alındı

Katılımcıların uzaktan eğitimde kullanılan araç gereçlere sahiplik durumları ve uygulama bilgisi eğitim sisteminde böyle bir geçişe katılımcıların hazırlıklı olmadığını göstermektedir.

Katılımcılara uzaktan eğitimde yaşanan teknolojik geçişle ilgili deneyimleri sorulduğunda ekipman eksikliği ve uygulama bilgisi dışında katılımcılar internet alt yapısının yeterli olmadığı, internet kopmalarından yaşadıkları sıkıntıları ve çocukların ders dışı internet kullanımını problem olarak aktarmaktadır.

V5: Valla hocam hiç iyi bir şey düşünmüyorum, çünkü hiçbir şey alamadık ki. Valla hocam ben size ne yalan söyleyeyim biz canlı derse benim iki çocuğum var, öğrenci. Biri girdi biri giremedi. Sürekli dersten atılıyordu, internet kopuyordu. Öğretmenin sesi yankalı geliyordu. Çocuk anlatana kadar internet donuyordu. Mesela Arif iki sefer girdi derse arda Türkçe dersinde bir atıldı internetten, internet koptu arda bağlandığında onlar mesela atıyorum Arif İngilizce dersindeyse ise onlar matematiğe geçmişti. Bunları yaşadık. Mesela çocuk öğretmenin anlattığından hiçbir şey anlamadı. Biz çok eksiye düştük. Bu konuda hiçbir şey anlamadım yani ben hiç de beğenmedim.

V6: Online eğitim evden, zor, internet kesilirse yarıda kalıyor. Yani bide şey hani kapatıyorlar ekranı hani küçüklerde olmadı ama büyüklerde ekranı kapatıyor arkada laylaylay, öğretmen ders anlatıyor. Ses de kapalı öğretmen zaten seni duymuyor.

V2: İlk zamanlar çok sıkıntı yaşadık derse giremiyoruz dersten düşüyoruz işte onlar konuda ilerliyor biz geride kalıyoruz çünkü internet bağlantıları ile ilgili problemler yaşadık o süreçte de sıkıntı yaşadık teknik anlamda bilmediğimiz için açıyorsun ses gelmiyor görüntü yok gibi sıkıntılarımız oldu.

V7: İnternet yetersiz tabi alt yapısı olduğu için kopmalar oluyordu, bağlantılarda sorun oluyordu. Diğer türlü zaten dediğim gibi yani zaten sıkıntılı bir süreç olduğu için her türlü.

3.2.1.3. Uzaktan Eğitim Adaptasyon Süreci

Katılımcılara pandemi öncesi yüz yüze eğitimden pandemide uzaktan eğitime geçişte yaşanan adaptasyon süreci ile ilgili deneyimleri sorulmuştur. Bu geçiş sürecinde velilerin hane içi uyum süreçleri, aile içi ilişkilere etkileri, öğrenci uyum süreçleri, teknolojik cihazların kullanımının etkileri gibi farklı alanlardaki adaptasyon deneyimleri ile ilgili görüşlerinden elde edilen açık kodlama tablosu aşağıdaki şekildedir.

Tablo 11. Uzaktan Eğitim Adaptasyon Süreci Açık Kodlama Tablosu

UZAKTAN EĞİTİM ADAPTASYON SÜRECİ AÇIK KODLAR
UYUM SAĞLAYAMAMA
HAREKETSİZLİĞE ALIŞMA
EVDE KALMAYA ALIŞMA
DERS BİTENE KADAR EKCRANIN BAŞINDA KALABİLME
VERİLEN ÖDEVİN YAPMADA UYUM
CANLI DERSE ÖĞRENCİLERİN KENDİ BAĞLANMASI
TEKNOLOJİK ARAÇLARI KULLANMAYA ALIŞMA
SESSİZ ORTAM YARATABİLME
DERSE KATILMAMAYA ALIŞMA
KAPALI KAMERALARLA KONTROLSÜZLÜĞE ALIŞMA
YATARAK DERS DİNLEMeye ALIŞMA
EV ORTAMININ RAHATLIĞINA ALIŞMA
KOLAYLIK SAĞLAMA
SOĞUK HAVADA DIŞARI ÇIKMAMA
UYKULU DERS DİNLEME

ÖĞRETMENİN ÖĞRENCİYİ GÖRMEMESİ
DİNLEMİŞ GİBİ YAPMA
İSTEKSİZLİK OLUŞMASI
ÖDEV VERİLMEMESİNE ALIŞMA
ARKADAŞ EKSİKLİĞİ SORUNU
SOSYALLEŞEMEME
DÜZENSİZLİK
YALNIZ KALMA
DERS VE DERS DIŞI SAATLERDE AYNI ORTAMDA BULUNMA
SIKILMA
ÖĞRETMENE SORU SORAMAMA
ÖĞRETMENLE İLETİŞİM KURAMAMA
ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERİN EKSİKLERİNİ GÖREMEMESİ
DERSE ADAPTE OLAMAMA
ÖĞRETMENİ DİNLEMEME
DERSTE OYUN OYNAMA
DERS ESNASINDA BAŞKA ŞEYLERLE İLGİLENME
DERS HAZIRLIĞI YAPMAMA
ÇOK FAZLA YAZI ÖDEVİ VERİLMESİ
DÜZENSİZLİĞE UYUM SAĞLAMA
EĞİTİM OLARAK ADAPTE OLAMAMA

Katılımcılara uzaktan eğitime öğrencilerin adaptasyonu ile ilgili görüşleri sorulduğunda V5 ve V6 kodlu katılımcılar ders saatlerine uyum sağlayamadıklarını belirtmişlerdir.

V5: Hayır, mesela sabah kaldırıyordum oğlum katılıyorum şu saatte seni canlı dersin var diyordum. E diyor canlı ders sabah mı olur diyor. Kalkmak istemiyordu, girmek istemiyordu, öğretmen konuşuyor, çocukların hepsi bir ağızdan bağılıyor. Ben öğretmeni anlamıyorum, girmek istemiyorum diyordu. Boşuna dinliyorum diyordu.

V6: Sağlayamadılar. ...Onlar zaten evde kalmaları hoşlarına gitti...

Yani şöyle sağlayamadılar, saldılar yani. Yataktan kalkıp pijamayla ders dinliyorlardı veyahutta hadi kalk derse gireceksin deyip derse 5 dakika kala gözlerini öyle böyle oturup ders dinlemeye çalışıyorlardı. Yani laçka bence...

Diğer katılımcılar ise öğrencilerin uzaktan eğitime evde olma yönünde uyum sağladıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeleri detaylandığımızda aşağıdaki katılımcı görüşlerinden de anlaşılacağı üzere derse hazırlanma, arkadaşsız ortam, ekran başında derse odaklanma gibi uzaktan eğitimin akademik yönüne adapte olamadıklarını belirtmişlerdir.

V1: Yani hani öğretmenleri mesaj atıyordu mesela şimdiki canlı görüntüyü açın ders işleyeceğiz. O ders bitene kadar ekranın başında kalıyorlar. O ders bittikten sonra o oley ders bitti diyorlardı... Online eğitime alıştılar hocam ama yani verimli değil alıştı... Uyum sağlayamadıkları şey derslere odaklanamıyor yani...

V2: Evet adapte olduk mu olduk alıştık. Bir okul ortamı gibi oluşturmaya başladılar yavaş yavaş ya da evde bir ses olduğunda artık rahatsız olmamaya başladılar sanki çok böyle alışılacelmiş durummuş gibi hatta kendileri öğretmen gibi oldular diyebilirim kendi başlarının çaresine bakmayı öğrendiler. Anlamadıkları konuları kitabı açıp ya bu konuyu anlamadım ama şuraya bir bakayım buradan bir tekrar edeyim ya da okudum kadarını alayım gibi kendilerine öğretmeni olduğu gibi bir şey diyebilirim ya. Benim küçük şimdi bir tek başına online açıyor şifreyi giriyor çok normal bir şeymiş gibi

aha düştük diyor şimdi yeni link lazım diyor şimdi link gelecek anne telefonu alayım WhatsApp'tan link gelecek Artık ben karışmıyorum bile yani artık kendi başına şifreyi falan her şeyi giriyor kullanıcı ismini. Böyle bir adaptasyon yaşadık ama tabi hala bir okula özlemi var arkadaşlarını özliyorlar öğretmenlerini özliyorlar birbirine dokunmayı özliyorlar bu tarz şeylerimiz var ama dediğimiz gibi alıştık. Hani belki hala işte birbirleriyle istedikleri diyalogu kuramadıkları için olabilir yani o anda okulda sınıfta bir arkadaşıyla konuşacaksa dönüp konuşabiliyor belki ona bir şey sorabiliyor ama hala iletişimle ilgili belki sınıf arkadaşlarını iletişimle ilgili sıkıntılar yaşıyordur diyebilirim.

V3: Vallahi onların sanki işine geldi yani ekranla fazla vakit geçirmek gibi geliyor bana ama yani yok onlar da çok bunaldılar. Daha önce önünden çekerken şu an başına oturtmaya çalışıyorsun öyle. Daha önce sakınırken şu an kendimiz motive ediyoruz başına oturması için. Vallahi çok rahat sağladılar nasıl oldu ben de anlamadım hocam anladı yani. Daha önce bu kadar maruz kalmamalarına rağmen oturup dinleme ama verimli bir dinleme olmadı bence çünkü dershaneye vermek zorunda kaldım. Çünkü bu çocuğun sınav senesiydi birazda yüz yüze arkadaşların desteği de hani öğretmen arkadaşlar vardı, onların desteğiyle de biraz yoksa hani online da çok verimli geçtiğini söyleyemem hocam... Oturtmak tabi zor ama dediğim gibi ekrana alıştıkları için kalkmak da istemiyorlar yani...

Çabuk sağladılar çocuklar, çünkü derse katılmıyorlardı. Çünkü kamera açmadıkları için, hani küçük çocuklar açıyordu da, büyük olanlar kamerayı açmıyorlardı. E ekran gidiyorsun, çocuk yan gelmiş uzanmış bir seksen, öğretmen orada anlatıyor, görüntüyü de görmüyor zaten. Belki o arada başka şeylere giriyordu çocuk, bilemiyorsun yani. Ya ev ortamı rahattı bir kere. E oradan da arkadaşlar vardı, chatleşiyorlardı, chat bölümü de vardı. Yani çocuklar zorlanmadı o konuda.

Bilgilerde yetersiz kaldılar eğitim alma konusunda, öğretim konusunda. Çünkü sormuyor da o kadar. Öğretmen anlatıp gidiyordu ekrandan o da sormuyordu

hani bilmediği yeri. Sınıfta olsa belki yakalayacak ama uzaktan olunca onu yakalayamadılar. Öğretmenler de çocukların eksiklerini fark edemediler.

V4: Evet benim çocuklarım sağladı bir sıkıntı yok ama küçüğüm işte dediğim gibi ben olmadan yardımcı olmadan pek yalnız başına bir şeyler yapamıyor. En azından şöyle söyleyeyim ders saatlerini çok iyi biliyorlar kaçırmamaya gayret ediyorlar. Öğretmenin verdiği ödevleri yerine getirmeye çalışıyorlar. Hani buna alışmak mecburiyetinde kaldılar birazcık da...

Yani sürekli ağızlarına şunu duyuyorum Of çok sıkıldık artık okul açılrsa arkadaşlarımı öğretmenlerimi ve çok özledim deyip... derse girmemezlik yapmıyorlar ama sürekli ağızlarını bunu duyuyorum ben ikisinde de...

O konuda sıkıntı olmadı ama mesela şöyle söyleyebilirim, yani yataktan sabah erkenden, soğuklarda kalkıp okula gitmek yerine hemen üzerine bir battaniye alıp bilgisayarın telefonun başına oturmak kolay geldi çocuklarımız ama belirli bir zamandan sonra artık hani uykulu gözlerle daha 3-5 dakika bile yürümeden hani elini yüzünü yıka böyle bilgisayarın başında veya dersinin başında şey ders dinlemeye çalışıyor. Bir taraftan uyuyor çünkü beyni yorgun yürümemiş, daha vücut açılmadığı için beyin yorgun içeri karanlık ister istemez, karanlık olmasa da yani mayışmış kalmış...

Ve sürekli ona haydi burayı dinleyin, çocuklar dersinizi verin diyen biri yok. Olsa da çocuk bunun görmediğinin farkında olduğu için dinlemiş gibi yapıyor, sadece derse katılıyor bazen...

Ya sıkıldıkları oldu. Hani en fazla onu söyleyebilirim. Hani kalk, otur, ye, dolan akşama kadar bugün böyle bitiyor. Sonra yemek ye, yat... Can çok akıllı bir çocuktur normalde, asla öğretmenlerini dinlemeyen, sallamayan veya görmezden gelen bir çocuk olmadı çok şükür. Ama pandemi döneminde ben birkaç defa öğretmeni ders anlatırken, öğretmenin sesini kısıp kendini sadece derste olarak gösterip, diğer tarafta oyun oynayan bir çocuk olma haline gelmişti artık. Yani birkaç defa yakalamıştım ben.

V7: Nasıl şöyle olumsuz anlamda adapte olurlar. Hani kendilerine göre uyum sağladılar. Ee derse girdim mi girdim o kadar başka bir şey yok yani diğer türlü ölçmeye değerlendirmeye tabi tutsam herhalde başarısız olurlar diye düşünüyorum. Yok onlar açısından bir sorun gözüküyor şu an. Çünkü kendilerine sorduğun zaman derse katıldın mı katıldım, katılım sağladım.

Katılımcı görüşlerinden de anlaşılacağı gibi öğrencilerin uzaktan eğitime adaptasyon süreci öğrencilerin öğretmeden uzaklaşarak kontrolsüz kalmalarına, kuralsız ortamda derse odaklanamamalarına, tembelleşmelerine yol açarken sosyalleşemeyerek kendilerine sosyalleşecek sanal alan aramalarına yol açmıştır.

3.2.1.1. Uzaktan Eğitim Aile Deneyimleri

Katılımcılara uzaktan eğitimde aile içinde yaşanan değişimler, yaşadıkları olumlu-olumsuz süreçler ve aile içi ilişkilere yansımaları ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Katılımcılardan toplanan veriler incelenip açık şekilde kodlanmıştır. Elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 12. Uzaktan Eğitim Aile Deneyimleri Açık Kodlama Tablosu

UZAKTAN EĞİTİMDE AİLE DENEYİMLERİ AÇIK KODLAR
BİLGİSAYAR KURULUMLARI
BİLGİSAYAR KULLANIMI
EV İÇİ İŞLER
ÖĞRENCİNİN TEMEL İHTİYAÇLARINI SAĞLAMA
ÖĞRENCİYE DERS KONUSUNDA YARDIM ETME
VELİNİN ÖĞRETMEN ROLÜ ÜSTLENMESİ
DERSLERE YARDIMCI OLMAK
EĞİTİM İÇİN KAYGILANMAK
ÖĞRENCİ DERSLERİNE YARDIMCI OLAMAMAK
VELİDE BİLGİ EKSİKLİĞİ
İNTERNETİN SORUNLARI
EKONOMİK SORUNLAR

TEKNİK SORUNLAR
ÖĞRETMENİN YAŞADIĞI TEKNİK SORUNLAR
ÖĞRENCİNİN DERS EKSİKLERİNİ GİDERMEYE ÇALIŞMAK
ÖĞRETMENLE İLETİŞİM OLMAYIŞI
DERS SAATİNİN KISA OLMASI
KENDİNİ YETERSİZ HİSSEDEN EBEVEYN
EKSİK KALAN EĞİTİM
ÖĞRENCİLERİN SÜREKLİ EVDE OLMASI
DIŞARI ÇIKMA İSTEĞİ
KONTROLSÜZ İNTERNET KULLANIMININ ARTMASI
TEKNOLOJİYE OLAN İLGİNİN ARTMASI
ÇOCUKLARIN KONTROL EDİLEMEMESİ
EBEVEYNİN HANE İÇİ KURALLARININ BOZULMASI
ÖĞRENCİNİN SAKINCALI İÇERİKTEN KORUNAMAMASI
YAŞINDAN BÜYÜK BİLGİLERİ ERKEN ÖĞRENME
EV İÇİ DÜZENİN BOZULMASI
EVDE SESSİZ ORTAM SAĞLAMAYA ÇALIŞMA
EV İÇİ ÇATIŞMALARIN ARTMASI
ÖĞRENCİLERİN CİHAZLARI DERS DIŞI KULLANIMI
AİLELERİN TEKNOLOJİK CİHAZ KULLANIMINDA SÖZ HAKKININ KALMAMASI
AİLE İLETİŞİMİNİN KOPMASI
YALNIZLAŞMA
ÇOCUĞA MÜDAHALE ETME
HANE İÇİ ÇATIŞMALAR
EĞİTİMDE SÜREKLİ AKTİF UYARAN ANNE BABA
SÜREKLİ AYNI ORTAMDA OLUNMASI
ANNE ROLÜNÜN CİDDİYETİNİ KAYBETMESİ
EBEVEYNİN SORUMLULUĞU BIRAKMASI
ÖĞRENCİNİN KENDİ SORUMLULUĞUNU ALMASI
OKUMA YAZMA ÖĞRETMENİN ZORLUĞU
BİRİNCİ SINIFA BAŞLAYAN ÖĞRENCİ ZORLUĞU
EVDE ÖDEV YAPILMAMASI
EV DÜZENİNİN DEĞİŞMESİ

YEMEK SAATLERİNİN DEĞİŞMESİ
TEKNİK BİLGİ EKSİKLİĞİ
AİLENİN BİRLİKTE GEÇİRECEK ZAMANI KALMAMASI
GÜNLÜK HANE İÇİ DÜZENİN BOZULMASI
ÖĞRENCİYLE SÜREKLİ AYNI ORTAMDA OLMA
EV İÇİ İŞ BÖLÜMÜNÜN ÖĞRENCİYE ETKİSİ

Katılımcılardan yalnızca V6 kodlu katılımcı uzaktan eğitime geçilmesinin aile içinde hiçbir etkisi olmadığını ve değişim yaratmadığını belirtmektedir.

Araştırma sürecinde belirli aralıklarla aynı katılımcılardan geliştirilmiş soru formlarıyla tekrar veri toplanması, süreç içinde yaşanan değişimleri karşılaştırma ve ortaya koyma şansı vermektedir. V1 kodlu katılımcı 2021 yılındaki görüşlerinde uzaktan eğitimin aile içi herhangi bir etkisi olmadığını sadece eğitimdeki düzenin bozulması açısından öğrencileri etkilendiğini bildirirken 2022 yılında toplanan veride aile içi iletişimin negatif yönde etkilendiğini ve öğretmen rolünü üstlendiğini belirtmiştir.

V1 (2021): Hiçbir şekilde etkilemedi...Yok hocam hiçbir şey değişmedi ne negatif ne pozitif hiçbir şey değişmedi aynı devam etti...

Çocuklarımız bilgisayara daha çok düşkün oldu, bilgisayardan kalkmıyorlar ders yapmak istemiyorlar, çok düzen bozuldu eğitim açısından.

V1 (2022): ... çocuklar şöyle söyleyeyim hocam telefona daha çok yöneldiler. Bilgisayara daha çok yöneldiler. Bizler aslında bir kenara çekilmiş gibi olduk. Yani aile iletişimi kopmaya başlamıştı eğer eğitim başlamasaydı, çünkü herkes bir köşeye kendini atıyordu. Yani ders yapıyorum veya video izliyorum gibi, dışarıda çıkılmıyordu.

Annesiyim ama öğretmen kılığına girmiş oldum hocam.

V1, V3 ve V5 kodlu katılımcılar uzaktan eğitimde anne rolünün öğretmen rolüne dönüştüğünü belirtmiştir. Katılımcılar öğrenciyi derse yönlendirme, öğrenci dikkatini derste tutma, yeni bilgileri aktarma, sürekli kontrol etme ve uyarma durumları ile öğretmen rolünü sağlamaya çalışmaktadır. Fakat katılımcı görüşlerinde görüleceği gibi velilerin öğretmen rolünü üstlenmesi velilerin kendini yetersiz hissetmesine, aile içi çatışmalara ve anne otoritesinin kaybolmasına sebep olmuştur.

V2: Tabii oldu olmaz olur mu. E şimdi ev bildiğiniz bir okul gibi oldu sürekli evde bir sessizlik evin içinde küçük çocuk var ama sürekli ona bir müdahale etmek zorundayım, işte biraz daha sessiz ol ablan derste, bir de sürekli gidip gelip kontrol etmek zorunda hissediyorsun acaba çocuk dersten sıkıldı mı dersi dinliyor mu yoksa başka şeylerle mi uğraşiyor.

... Ben sürekli kontrol etme ihtiyacı duyuyorum acaba dersi dinliyor mu dinlemiyor mu sıkıldı mı bazen ben bile gidip başında oturuyorum sıkılmasın diye...

Büyük kızım anlamadığı konular da gelip bana soruyor. Sayesinde ben de bilgilerimi pekiştiriyorum anne ben bu konuyu anlamadım matematikte bir bakar mısın bu nasıl yapıyordu bana bir anlatır mısın diyor mesela formülü bunun ne olmalı diyor. Ben de o konuda hatırlamıyorsam açıp işte YouTube'dan falan böyle hocalar falan oradan bakıyorum konuyu öğreniyorum ama öğretiyorum falan pozitif anlamda böyle bir şey oldu bana oldu herhalde burada. Öğretmen öğrenci ilişkisi yaşıyoruz evin içinde, anlamadığı her konuda geliyor bana koşarak...

... benim dışarıya çıkmama dışarıda herhangi bir işin varsa onu halletmemi işe gitme ve bu tarz şeyleri etkiliyor tabii ki çocuğun sürekli evde olması da.

V2 kodlu katılımcı aynı zamanda uzaktan eğitimde öğretmen rolünün işlevini yerine getirememesiyle öğrencilerin de öğretmen rolünü kendilerinin üstlenmek zorunda kaldığını “hatta kendileri öğretmen gibi oldular diyebilirim kendi başlarının çaresine bakmayı öğrendiler” cümlesiyle de ifade etmiştir.

V3: *Bence annelerin omuzlarında çok fazla yük var ve biz de çok yıprandık yani hem çocuklar yıprandı hem biz yıprandık yani. Öyle yani biz okumadan şu an kendimizi öğretmen pozisyonunda bulduk hocam yani hiç eğitim almadan tabii ki doğal olarak aksaklıkları da oluyor yani bu yani ben bu. Pedagoji eğitimi almamışım hiçbir şeyini bilmiyorum. Evde öğretmenlik yapmaya çalışıyorum ne kadar verimli olur işte tartışılır yani....*

Bence kötü yani. Yetersiz hissediyorsun bir yerde de çünkü çocuğun derslerine yetişemediğin zaman cevap bulamadığın zaman kendinle de yüzleşiyorsun kendini de yetersiz gördüğün yerler de çıkıyor ortaya. Bunlar senin alanın değil öğretmen değilsin ama çocuğa ders veriyorsun yetersizlikleri de görüyorsun...

Uzaktan yetersiz olduğu için o yetersiz olan kısımları biz tamamlamak zorunda kaldığımız için, biz de zorlandık. Çünkü biz de yetersizdik zaten, o eğitim konusunda. Ve o da yeterli olmadı zaten, biz yapamadık yani.

V5: *Mesela çocuğum o zaman ilkokul bire gidiyordu. Öğretmen ödev veriyordu bize whatsapp'tan şunu şunu şunu yaptırın, ama öğretmenin sınıfta anlatış tarzı anlatma tarzı farklı. Benim evde ona anlatma tarzım farklıydı. Mesela ben diyordum erdem bu a harfi bu diyordum r harfi diyordum erdem diyordu. Erdem diyordu o Re değil anne rrrrr diyor, öğretmen bize öyle öğretiyor. Yani aramızdaki fark buydu. Biz onlar gibi eğitemiyorduk çocukları. Evet bu açılardan hep eksik kaldık...*

Bu rol öğretmenin rolüydü, öğretmenin rolünü evet üstüme aldım.

V4: *... hani evet ben varım ama ben de bir yere kadar yetebiliyorum...*

V2, V4, V5 ve V7 kodlu katılımcılar evde düzenin bozulduğunu ve derse uygun sessiz ortam sağlamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bunların beraber hayatlarını öğrencilerin ders düzenine göre değiştirmek durumunda kalsalar da eğitim saatlerinin ailenin bir arada olduğu yemek saatleriyle çakıştığı görülmektedir. Bu durum hane içerisinde velilerin hareket alanını ve bireysel yaşamını büyük ölçüde etkilemekle

birlikte eğitimdeki ders saati düzensizliğinin evdeki düzeni de olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

V2: Evin düzenini bir kere değiştiriyorsun yeme saatlerin değişiyor evin içinde geçirdiğin aktiviteni düzenlemen gerekiyor. Şimdi ben bir ev hanımıyım geçici de olsa iş yapacaksın yapamıyorsun belki yemek yapacaksın rahat rahat ses çıkaramıyorsun sürekli çocuk derste ve sürekli bir sakinlik oluşması gerekiyor. işte bunu oluşturmak çok zor olabiliyor çoğu zaman bu anlamda zorluklarını yaşıyoruz...

Sadece giriyor çıkıyor o dersim bitti 10 dakika aram var hemen bir su içeceğim bir yemek yiyeyim o sürekli bir koşuşturma var evde bir düzensizlik ister istemez oluyor...

Yani evin içinde günlük rutin yaptığımız şeyleri yapamamaya başladık işte süpürecek ses olmasın diye süpüremedik işte yemek yaparsak o tencere tava sesleri rahatsız etmesin diye yapamadık. Bu tarz şeyler oldu.

V4: Yani şöyle söyleyeyim, zaten evi hapse olmuşsun, hiçbiri arkadaşına gidemiyorsun, çocuğunu götüremiyorsun. Sen daralıp bunalmışsın. O pijamasıyla oturuyor, oraya yemek bekliyor, diğeri pijamasıyla oturuyor, yemek bekliyor, saatleri bambaşka evde süpürge açamıyorsun. Çünkü her 10 dakika sonrasında ödevleri tekrardan başlıyor dersleri... Ev zaten bir okuldu gerçekten de bir okul oldu...

Yan yana ortaokul öğrencisi aynı odada ders dinlemek zorundalar şey diyor Sedef sessiz ol ben konuşacağım abi sessiz ol ben konuşacağım yani ikisi o kadar çok çakışıyor ki bazen şeyler birbirine karışıyor sesler ikisi kulaklık takmak zorunda kalıyor kulaklık takınca bu defa birbirlerini duymuyorlar ikisi de aynı anda yani çaprazlanma yaşıyor maalesef yapacak bir şey yok.

V5: Evet hocam etkiledi ki benim bir tek salonum oluyor. Eşimle biz salondan çıkıyoruz Arif dersteyken. Küçük oğlum da var onun da çok dersleri oluyor hocam. Arif odada ders yaparken biz salonda oturuyoruz ama küçük oğlumun

hem sabah hem akşam canlı dersleri olunca o da salonda kalıyor. Benle eşim mutfakta oturuyoruz dersler bitene kadar. Öğretmen odada kimse istemiyor... Her şeyimizi o ders saatlerine göre ayarladık...

Tam yemeğe oturuyorduk öğretmen mesaj atmış 10 dakika sonra dersi başlatıyorum. Hadi apar topar acele acele çocuğa yedir, sofraya oturtur. Git geri sofraya otur.

V7: Bunu yaşadık akşamın saat yemek saatinde bütün ailenin beraber olduğu saatte ders saati vardı. Olmuyor yani evde kopukluk oluyordu özellikle Ecrin için söyleyeceğim yani orta okula gidiyor. Akşamın saati sekiz buçuğunda ders olur mu yani dersin de bir saati olur yani böyle bir gariplik vardı yani sekiz buçukta ders oluyor ya. Çocuğun ona konsantrasyonu nasıl olacak? Özellikle kış aylarında yedi buçukta sekizde sekiz buçukta ders olduğu zaman yemek saati. Ee kopukluk oluyordu aile içerisinde biz yemek yiyip kalkıyorduk o çocuk yemek yiyordu. Sonra beraber vakit geçebilme anlamında da bir şeyler yapabilme anlamında da sıkıntıları oldu tabii ki.

V2, V4 ve V5 kodlu katılımcılar öğrencilerin sürekli evde olması, iletişim sorunları, ebeveynlerin sürekli uyaran öğretmen rolü üstlenmesi, internet bağımlılığı, öğrencilerin sosyalleşmemesi sebepleriyle hane içerisinde çatışmalar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum ev düzeninin bozulmasının yanında ebeveyn rolünün öğretmen rolüne dönüşmesiyle birlikte aile içi ilişkileri olumsuz yönde etkiler niteliktedir.

V2: Etkiledi mi etkiledi, nasıl etkileneceksiniz e şimdi mesela büyük kızım normalde çok daha evin içinde faaldi okuldan geldiğinde daha fazla vakit geçiriyorduk ama şimdi eskisi kadar vakit geçiremiyoruz aynı evin içindeyiz ama yemeğini bile odasında tek başına yiyor vakti olmadığı için, büyük kızım için söylüyoruz. Küçük kızımınki daha hala şey iki üç saat gibi bir vakit geçirdikleri için derste sıkılıyorlar çünkü çocuklar ama ablamız öyle değil. Bu online dan dolayı evin içine geldiğinde mesela anlatacağı bir şeyler oluyordu

işte şu arkadaşınla şunu yaptık işte okulda öğretmenimle bunu konuştuk bunu böyle yaptık diyor ama şimdi öyle bir şey yok.

V4: Tabii ki birbirimizden kopuk bir hayat yaşamaya başladık. İnternetimize geldiğinden beri tabletini telefonunu bilgisayarına alan bir köşeye çekiliyor...

V3: Oo çok fazla etkiledi mesela sürekli evin içinde bir asabiyet durumu var yani sinirler gevşemiş durumda bir bağırsıma hali çünkü herkes şey depresif. Bu gerginlik dışarı çıkamamak, sosyalleşmemek sürekli aynı ortamı içerisinde bulunmak başka insan yüzü göremiyorsunuz sadece 4 kişi evin içinde birbirini görüyor kısır döngü de böyle gidip geldiği için de zor oluyor bence...

Tabii, çok çatışmalar oldu. Çünkü sürekli çalış çalış diyen, hani anne babadan ziyade sürekli çocuğa çalış çalış diyen bir anne baba geldi. Sürekli evde beraber 7/24 aynı ortamdaydık, aynı atmosferdeydik. O da çatışmaları beraberinde getirdi. Çocuk seni ciddiye almamaya başlıyor, belli bir süre sonra.

Çalışmadaki bütün katılımcıların en küçük öğrencileri 1. sınıf öğrencileridir. Bu durum pandemi esnasında okula başlayan öğrenci velilerinin üzerine düşen sorumluluğu arttırdığı görülmektedir. Katılımcılar uzaktan öğretmen ile ekran başında okuma yazma öğreniminin zorluğunu belirtmişlerdir.

V4: (Uzaktan eğitimde aklıma) 1 sınıf geliyor. Ay yok çok zordu. Gerçekten çok çok zorlandığım bir dönemdi.

...Birinci sınıf olan çocuğumun da öğretmen ödev veriyordu hani evde veli olarak anne olarak siz yaptırın ben bunun zorluğunu çok yaşadım.

... Öğretmenimizin yaptığı gerçekten çaba hepsi buydu. Sadece video atmak ve en fazla bir saat okuyan çocukları dinlemek. Hani oldu oldu, olmadı sıkıntı değil. Hadi yarın yeni harfe geçiyoruz. Yani öyle bir zor dönemdi.

V3: Hocam pandeminin sonunda herhalde hepimiz bakırköylük olacağız biliyorum, hocam omuzlarımızda çok fazla yük var en azından hani belki Ayşe'de o zorluğu çok yaşamadım Ayşe büyük yani kendi derslerini kendi yapabiliyordu ama oğlum ilkokul bire gidiyordu ve birinci dönemin sonunda okul kapanınca çocuk yarım dönem okula gitmiş bir çocuk yani ama bu sene 2. sınıf evde yük çok fazlasıyla benim omuzlarımda. Sürekli benim yani öğretmen yarım saatte bir şey anlatamıyor zaten yapamıyor yani bir sürü çocuk var bir de anlatsa bile çocuk ekrana bakınca ne kadar kavırıyor o da tartışılır yani.

Küçüğümüz zaten hani birinci sınıf olduğu için çok çok zorlandık bir yüz yüze eğitim ve belki bu kadar zorlamayacaktık ama online dersek gerçekten çok zorlandık...

V2: ...Mesela evde olmam gereksinimi gibi bir durumu çünkü çocuk online'a girdiğinde küçüğüm için söylüyorum tek başına bir şeyler yapamayacak çünkü okuma yazma bilmiyor. Onun yanında sürekli bir okuryazar birinin olması gerekiyor.

Uzaktan eğitime geçiş sürecinin çocukları ve velileri farklı yönlerden etkilediği görülmüştür. Velilere uzaktan eğitimde yaşadıkları en büyük problemler sorulduğunda; çocukların evden çıkamaması, sosyalleşememe, evdeki diyalogunun azalması, internet ve ekran bağımlılığı, derse adapte olamama, hayattan kopukluk, gerginlik gibi sorunlar ortaya çıktığı görülmektedir. Veliler uzaktan eğitimle birlikte hayatlarına giren teknolojik araç gereçleri öğrencilerin sosyalleşmek ve vakit geçirmek için de kullandığını, veliler tarafından artık önüne geçilemediğini ve kontrol edilemediğini belirtmişlerdir. Bu durumların hane içi iletişim kopukluğuna yol açtığı ve hane içinde ebeveyn kontrolünün zarar gördüğü veli deneyimlerince açıkça görülmektedir.

V2: En önemlisi aslında önemli bana göre çocuğun psikolojisi sürekli bir odanın içerisinde tek başına hapis hayatı yaşıyor gibi hiçbir şey yok insanlarla

bir diyalogu yolu yok. Okulda tabii böyle olmadığı için çocuklar yaptıkları dersten de daha çok keyif alıyorlardı bu sıkıntı.

V3: Yüz yüze eğitimde böyle değildi çünkü çocuk dedim ya hani bizde de bir bıkkınlık var çocuklarda da bu bıkkınlıktan kaynaklı sosyalleşememekten kaynaklı sürekli aynı ortamdan kapalı ortamda bulunmaktan kaynaklı, o da artık yapmak istemediği için bu sefer sen anne olarak onu itmek zorunda kalıyorsun...

V4: Benim için çok büyük değişiklik yaşandı mecbur kaldığım için internet almak zorunda kaldım çocuklarım için dersleri için. Bıraksam 7/24 başlarında olacaklar çok büyük değişiklik. Hani yemek yemeden tuvalet yapmasından televizyon izlemesinden bizimle muhabbet etmesinden veya evdeki aktivitelerden eğlencelerden kaçınması. Yani sadece telefona veya bilgisayarın adapte olması çocuğun. Yani hayatı kaçırıyor hayatı küçücük bir kutucuk karenin içine sığdırmaya çalışıyor şimdi bu çocuklar. Kutu çocuğun hayatını yüzde sekseni yüzde doksan etkileyebiliyor oluyor diyebiliriz çünkü onun yaşadığı eve sadece bir çatı olarak görüyor ama arkadaşı veya zaman geçirebileceği kafasında atabileceği şey olaraktan elindeki interneti cihazı neyse ona bakıyor...

En önemli problem çocuklarımın internetle iç içe olması hayattan kopuk yaşamaları. İkincisi ya hani arkadaşlarından ve öğretmenlerinden ayrı kalmaları onlar için çok çok kötü oldu hani özliyorlar yan yana olmak istiyorlar. Ya Sedef genelde hani telefonla arkadaşlarıyla falan görüşmeye çalışıyor WhatsApp üzerinden görüntülü arama falan yapıyor bazen arkadaşları bazen müsait oluyor bazen olamıyor olamadığı zaman çok sıkılıyor hiçbir arkadaşına gidemiyor. Arif zaten bıraksam internetin bilgisayarın içine gömülü kalacak orada yaşayacak kadar yani insanlardan kopuk olmaya başladı sokakta bu yaşta oynaması gerekirken bilgisayarın başına tıklılıp kaldı maalesef...

V6: Kopuk yaşıyorlar hayattan evdeler sürekli telefon tablet karşısında yani şey yok hadi sosyallik yok kaynaşma yok arkadaş diyor bir şey yok öğretmeni karşısında ders anlatıyor o dinliyor. Kopuk hayattan kopuk.

V7: Ne oluyor e teknolojik aletlere ilgi daha çok arttı e boş bırakıyorsun ne sonuçta teknolojik oluyor bunun sonucunda geri kalan zamanını tablette telefonda geçirebiliyor. Yani bunun önüne geçemiyoruz yani sonuçta ortada olan bir şey bilgisayardır tablettir telefondur. Ondan sonra sosyal medya işte yok YouTube özellikle bu türlü şey sakıncalı şeylerinde önüne geçemiyoruz...

En büyük problem çocukların derse olan konsantrasyonudur yani. Çünkü hiçbir şekilde tam olarak bir şeyi anladıklarını düşünmüyorum. İkinci olarak büyük problem bizim teknolojik aletlerle ve çocuklarla karşı karşıya getirilmesi. Biz hayatımızdan uzaklaşsın diye uğraşırken bir anda tam hayatımızın ortasına oturdu yani teknolojik aletler. Çocukları onlardan uzak tutma gibi bir şansımız kalmadı düşünüyorum yani bu saatten sonra...

3.2.1.1. Uzaktan Eğitimde Öğretmen

Velilere uzaktan eğitim döneminde öğretmenlerle yaşadıkları deneyimler ve öğretmenlerden beklentileri sorulmuştur. Katılımcılardan toplanan verilerden elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 13. Uzaktan Eğitimde Öğretmen Açık Kodlama Tablosu

UZAKTAN EĞİTİMDE ÖĞRETMEN AÇIK KODLAR
EĞİTİMCİ
ANNE GİBİ
ŞEFKATLİ YAKLAŞIM
YÜZDE DOKSAN ETKİLİ
IŞIK TUTAN
BİLGİ AKIŞINI SAĞLAYAN KİŞİ
ÖĞRETİMİ GERÇEKLEŞTİREN KİŞİ
ALANINDA EĞİTİMLİ KİŞİ
ÇOCUĞU YETİŞTİREN
EBEVEYN GİBİ OLMAK
ROL MODEL OLMAK
ÖĞRENCİNİN ARKADAŞI GİBİ
SEVGİ DOLU
SAYGILI
ÖĞRETMENİN EBEVEYN ROLÜ
SEVİYELİ ÖĞRETMEN
OTORİTER ÖĞRETMEN
HATALARI UYARAN
DOĞRUYU ÖDÜLLENDİRME
SINIRLARI ÇİZME
SADECE ÖĞRETMEN OLMAMASI
ÖĞRENCİYLE ARASINA SINIR KOYMAMASI
BİREBİR BİLGİ AKIŞI SAĞLAMA ROLÜ
OKUL HAYATINDA ÖRNEK OLMAK
GENEL HAYATTA ÖRNEK OLMAK
DOĞRUYU GÖSTEREN
TEMEL BİLGİYİ ÖĞRETMEK

EBEVEYNİN EĞİTİMDEKİ ROLÜ
HÜMANİST OLMAK
ÇOCUK SEVMEK
ÇOCUK PSİKOLOJİSİ BİLMEK
PEDAGOJİK BİLGİ SAHİBİ OLMAK
SERT OLMAK
KURALCI OLMAK
ÖĞRENCİYE SÖZ DİNLETEBİLMEK
ÖĞRENCİYLE İLETİŞİM KURABİLMEK
ÖĞRENCİYLE ARKADAŞ GİBİ OLMAK
OTORİTER ÖĞRETMEN
ANLAYIŞLI ÖĞRETMEN
ÖĞRETMENİN ÖĞRENCİYE HAKARET ETMEMESİ
ÖĞRENCİYİ DÜŞÜNMEK
ÖĞRENCİYLE İLGİLENMEK
VELİ İLE İLETİŞİMDE OLMAK

Katılımcılara göre bir öğretmen, çocuk seven, alanında yetkin, çocuklarla iletişim kurabilen ve onlara her anlamda rol model olacak özelliklere sahip olmalıdır. Bununla beraber katılımcıların öğretmenlerden beklentileri, öğrencilere sevgi ve şefkatle yaklaşırken aradaki sınırları korumaları, öğrenciyi düşünmeleri, üslup ve davranış olarak öğrencilere rol model olacak şekilde öğrencilerle ilgilenmeleridir. Katılımcılar öğretmen üslubunun öğrenci üzerindeki etkisinin son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Aşağıdaki katılımcı verilerinden de anlaşılacağı gibi uzaktan eğitimde öğrenciyi kontrol edebilme, bilgi aktarma, öğrenciyi gözlemleyebilme, derse adaptasyon sağlama gibi öğretmen rolleri işlevlerini sağlayamamıştır. Bu durumun öğretmenlerin ders araçlarını verimli kullanamaması, alt yapıların ve cihazların yetersizliği, uzaktan kontrolün zorluğu, öğretmenlerin öğrencilerle temas kurmadan bilgi aktarmaya

çalışması ve eğitim hayatını hiç yaşamamış olan birinci sınıf öğrencilerin desteksiz kalması gibi sebeplerden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

V4: Tuğçe zaten apayrı bir zordu o dönemde. Bizim Hasan Bey sağ olsun. Doğru düzgün hiç ilgilenmedi çocuklarımızla uzaktan eğitime pek sevmiyormuş kendisi, bayağı bir zorlandık, şu andaki sınıf öğretmenimiz...

V2: Öğretmen aynı anda bütün çocukları kontrol edemiyor o anda. İşte kimisi bilgisayar başında uyuyor. Kimisi açık bırakıp gidiyor falan bunları yaşadık. Çünkü o süreçte ben kendi çocuklarımda yaşamadım ama öğretmenlerin yaşadığını biliyorum. E ne oluyor? Bu sefer öğretmen sürekli çocuklar orada mı değil mi? Acaba beni duymuyorlar mı? Deyip sürekli bir angarya yaşıyor o arada öğretmen, e ne oluyor bu sefer zaten süre kısıtlı bir ders saati kadar 40 dakika. 40 dakikanın belki 15-20 dakikası sürekli bir ortalığı toparlamakla geçiyor öğretmenin. Kalan 20 dakikada da çok verimli olabileceğine inanmıyorum...

Normalde öğretmen yanında olsa bunu gözlemleyip ya veliye şu konuda çocuğa destek olun diye biliyor ama öğretmen uzakta olduğu için ve çocuğun tepkilerini tam seçemediği için neyi neden yapamadığını algılayamıyor mesela. Bu noktada sen öğretmen olmak zorunda kalıyorsun.

V3: ...böyle bir zor oldu yani biraz adapte olmalarının uzaktan olduğu için öğretmen yok öğretmen çünkü öğretmen bizde biraz da hani bir korkudur ya korkulur yani o da yok...

3.2.1.1. Uzaktan Eğitimin İşlevleri

Katılımcılara uzaktan eğitimin işlevleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların hepsi uzaktan eğitimin, eğitimdeki hiçbir işlevi yerine getirmediğini ve eğitimdeki düzenin bozulduğunu belirtmiştir. Bunlarla birlikte bilginin aktarılamadığını, öğrencilerin eğitimden kopma durumuna geldiklerini, öğretmen

öğrenci ve öğrenci arkadaş ilişkilerinin zarar gördüğünü, öğrencilerin internet ve ekran kullanımının arttığını ve öğrencilerin kontrol edilemediklerini dile getirmişlerdir. Toplanan verilerden elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 14. Uzaktan Eğitim İşlevleri Açık Kodlama Tablosu

UZAKTAN EĞİTİM İŞLEVLERİ AÇIK KODLAR
PANDEMİDE EĞİTİMİN VE İŞLEVLERİNİN OLMAMASI
ÖĞRENCİ- ÖĞRETMEN ETKİLEŞİMİ SAĞLANAMAMASI
AKRAN ÖĞRENMESİNİN KALMAMASI
DUYGUSAL İHTİYAÇLAR GİDERİLEMESİ
FİZİKİ HAREKET ALANININ KALMAMASI
FİZİKSEL SABİTLİK ALIŞKANLIĞI GELİŞMESİ
FİZİKSEL VE PSİKOLOJİK EKSİKLİK HİSSETME
EĞİTİMİN İŞLEVLERİNİN SAĞLANAMAMASI
DERS DİNLEMEME
FAZLADAN NOT VERİLMESİ
SINAV YAPILMAMASI
DÜZEN OLMAMASI
EĞİTİM SİSTEMİNİN SÜREKLİ DEĞİŞMESİ
EĞİTİM TÜM İŞLEVİNİ KAYBETMESİ
VELİLERİN BU İŞLEVLERİ YERİNE GETİREMESİ
EĞİTİMİN DÜZENSİZLEŞMESİ
DERS SAATLERİNİN DÜZENSİZLEŞMESİ
ÖĞRENCİNİN YALNIZLAŞMASI

Katılımcılara uzaktan eğitimde eğitim işlevlerinin sağlanıp sağlanmadığı yönündeki görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların hepsinin uzaktan eğitimin işlevini sağlamadığı yönünde fikir birliği halinde olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşlerine baktığımızda veliler, öğretmen işlevlerinin kalmaması, öğretmen kontrolünün olmaması, öğretmene duyulan saygının azalması, ders düzeninin bozulması, bilginin aktarılamaması, akran öğrenmesinin ve sosyalleşmenin kalmaması sebepleriyle uzaktan eğitimin işlevini sağlamadığını belirtmişlerdir. Bu durumların velilerin daha çok sorumluluk almasına, öğretmen rolünü üstlenmesine, öğretmenin işlevlerini yerine getirmeye çalışmasına ve kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açtığı görülmektedir.

V1: Yok kesinlikle getirilmiyor, öğretmenler çocuklara ders yani anlatılmıyor hocam.

... Pandemi döneminde zaten yoktu ki eğitim.

V2: Bence sağlamıyor, kesinlikle öyle düşünmüyorum. Dediğim gibi birinci sınıf öğrenci kızım var evde online ders de okuma yazmayı öğrenmeye çalıştılar ama olmuyor. Bunu sürekli ben evde destekleyerek yapabildik yani öğretmen sadece orada işte "A" yı gösteriyorsa çocuklar bunu yazacağız öğreneceğiz bir şey dediyse bunu tekrar ettirmek ya da bunun çocuğu anlamadığı noktayı sürekli senin anlatman gerekiyor ve senin bunu takip etmen lazım. Çocuğun neyi anlamadığını orada olup gözlemleme gerekiyor.

...Yani şimdi çocuklar birbirleriyle etkileşim halindeydi. Yani sadece okulda gördükleri ders yeterli değil. Neticede günün büyük bir çoğunluğunu bir arada geçirdikleri için birbirlerinden de bir şeyler alıp veriyorlardı. Duygusal anlamda ihtiyaçlarını da gidiyorlardı. Ne bileyim fiziki anlamda sağa sola hareket ediyorlardı ama evin içinde sabit oturdukları için hem fiziksel anlamda hem psikolojik anlamda eksiklikler hissettiler tabii çocuklar.

V3: Yok, sağlanamadı. Eksik kaldı...

V5: Hayır, hayır. Biz onlar gibi (bilgiyi) veremiyorduk hocam.

V6: Hani hani diyorum eskiden öğretmenden falan çekinirdik korkardık ya şimdi o da yok o da kalktı. Zaten gayet relaxlar. Öğretmen yanında yok, ekranı karşısında bazı öğretmen görüntüsünü de açmıyor var sadece ses var. Sadece karşıda bilgisayarla muhabbet ediyorum yani. Bana çok şey geliyor böyle çok eski zaman şeyleri yok ya saygısı öğretmenlere karşı çocukların saygısı yok göremiyorum.

...(İşlevi) Olmadı. Çünkü bir düzen yoktu. Saat birde bir tane derse giriyorsa ondan sonra dersim yok deyip oturuyordu. Saat üçte dörtte akşam sekizde ders olduğu oluyordu. Saçma sapan bir sistemdi yani çok kopuk. Arasının çok uzun olduğu, düzensiz ya.

Diğer taraftan öğrencilerin uzaktan eğitim aldıkları süreçte sınav veya herhangi bir değerlendirme yapılmadan yüksek notlar ve belgeler verilmesi eğitimin işlevselliğini belirsiz kılmakla birlikte katılımcı görüşlerini doğrular niteliktedir. Öğrencilerin akademik olarak gelişimlerini ve eksiklerini ölçen sınavların gerçekleştirilemeden öğrencilere yüksek notlar verilmesi pandemide eğitimin kalitesinin ve verimliliğinin de ölçülememesine sebep olurken öğrencilerin eksiklerini görmeden sürece devam etmelerine sebep olmuştur. Bu konuyla ilgili aşağıdaki katılımcı görüşleri durumu destekleyici nitelikte örneklerdir.

VI: Ya ben size anlatıyorum hocam kendi oğlumdan 7. ve 8. sınıfta çocuk eğitim alamadığı için doğru düzgün eğitim alamadığı için 1. dönem yazılılarını sadece göz önüne alarak çocuklara karne verdiler. Bol keseden takdirler teşekkürler şu anda yani anne diyor ben bunu anlamıyorum çünkü bilmiyorum.

V4: Ya dediğim gibi hani Arif'in ben ee ders dinlemiyordu ki çocuk. Hani dinlemediği dersin bile, çocuk not ortalaması 100 olarak girilmiş ya, sırf o derse sadece girdiği için. Çocuklarımıza bir sınav yapılmadı ki doğru düzgün. Sadece o derse katıldığı için 100 puan yapılmış çocuğun not ortalaması. Tabii, hani dediğim gibi bir düzeltme yok. Düzen yok.

V6: *Herkese yüz verdiler kapattılar karneleri. Havadan not aldılar, hiçbir şey öğrenmeden.*

Katılımcılara uzaktan eğitim sürecinde ailenin işlevleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Araştırmanın bütününe bakarak katılımcıların derslere yardımcı olma işlevini sağladığı görülmektedir. Bunun yanında katılımcılar ders için gerekli ortamı oluşturma ve günlük ihtiyaçları karşılama işlevlerini de sağladıklarını belirtmişlerdir. Bu durum velilerin sorumluluğunun arttığını, ev içi düzenin bozulduğunu açıklar niteliktedir. Aynı zamanda velilerin kendilerini yetersiz hissetmesinin nedenlerinden biridir.

3.2.1.2. Uzaktan Eğitim Avantajları

Katılımcılara uzaktan eğitimde yaşadıkları süreçte avantajlı durumlarla ilgili görüşleri sorulmuştur. V1, V2 ve V5 iki kodlu katılımcılar “öğrencinin ders dinlediğini görebilmek” ve “süreçteki hastalıklardan çocukları uzak tutabilmek” konusunda avantajlı olduğunu belirtirken eğitim yönünden avantajlı olmadığını ifade etmiştir. Diğer bütün katılımcılar uzaktan eğitimin avantajlı olmadığını aksine birçok dezavantaj getirdiğini ortaya koymuştur. Bu durum velilerin uzaktan eğitimin eğitim yönüyle avantajlı olmadığını konusunda fikir birliği yaptığını gösterir niteliktedir.

Tablo 15. Uzaktan Eğitim Avantajları Açık Kodlama Tablosu

UZAKTAN EĞİTİM AVANTAJLARI AÇIK KODLAR
AVANTAJI YOK
ÖĞRENCİNİN DERS DİNLEDİĞİNİ GÖREBİLMEK
HASTALIKTAN UZAK DURMAK

V1: Bence yok hiçbir şekilde yok. Sadece çocuklar okula gitmiyor hocam evdeler, şöyle düşünüyorum hastalık var daha güvenciler yani başka yok.

V2: Pozitif bir yan gördük mü bir hayır görmedim ya. Yani gerçekten yüz yüze eğitime eşdeğer tutamam yanından bile geçemez diyebilirim.

...Ya belki tek ona pozitif tarafı orada çocuğun orada dinleyip dinlemediğini görebiliyor olmam. Yani sınıf ortamında ne yaptığını bilmediğim için orada en azından dersi ve dinliyor diyebilirim. Ama başka yok.

V3: Hocam ben pozitif tarafını görmüyorum ben şahsen kendi adıma kendi evimde yaşadığım koşullarda ben pozitif bir tarafını göremedim çünkü dediğim gibi çok tembelleştiriyor yani hani insan böyle sürekli bir tembelliğe itiyor.

V5: Şu tarafı güzel hocam ya şu hani evde gözümüzün önünde çocukların olması çok güzel. Bir şeyleri yapıyorlar görüyorum. Yani uğraştığını da görüyorum. Kendi gözümle görüyorum.

...Ne var hocam sadece şu hani çocuklar gitmedi. Kalabalığa girmedi. Kapalı alana girmesi hastalıktan bir nebze de olsa uzak durdular. En çok hoşuma giden buydu. Onun dışında yoktu. Eğitim anlamında yoktu hocam sıfır diyebilirim.

V7 kodlu katılımcının uzaktan eğitimi yapmış olmak için yapılan yapay bir süreç olarak nitelendirmektedir. Uzaktan eğitimin hiçbir işlevini yerine getirmediğini ve avantajının da olmadığını belirtmiştir.

V7: Güzel tarafı yok yapay bir şeyin güzel tarafı olmaz herhalde.

3.2.1.3. Uzaktan Eğitimin Dezavantajları

Katılımcılara uzaktan eğitimde yaşadıkları süreçte dezavantajlı durumlar ve yaşadıkları olumsuz deneyimler ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Katılımcılardan toplanan veriler incelenip açık şekilde kodlanmıştır. Elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 16. Uzaktan Eğitim Dezavantajları Açık Kodlama Tablosu

UZAKTAN EĞİTİMİN DEZAVANTAJLARI AÇIK KODLAR
ÖĞRETMENLE BİRE BİR İLETİŞİM KURULAMAMASI
CANLI DERSLERİN ETKİSİZLİĞİ
UZAKTAN EĞİTİMDE ÇOCUKLARA ÖDEV VERİLMEMESİ
UZAKTAN EĞİTİMDE ÖDEVLERİN KONTROL EDİLEMEMESİ
UZAKTAN EĞİTİMDE SORUMLULUK VERİLMEMESİ
ÖĞRETMENLE İLETİŞİM KISITLI OLMASI
SAĞLIKLI BİLGİ ALIŞVERİŞİ OLMAMASI
SICAK SAMİMİ ORTAM OLMAMASI
SOĞUK EKRA NA BAKMA
OKUL ORTAMI OLMAMASI
ÇOCUKLARDA SOYUTLANMIŞLIK HİSSİ
FİZİKSEL VE PSİKOLOJİK EKSİKLİK
ÇABUK SIKILMA
ÖĞRENCİLERİN EKRANDAN UZAK TUTULAMAMASI
EKRA NA MECBURİYET GELİŞMESİ
ÖĞRENCİLERİN OYUNLARA YÖNELMESİ
TEKNOLOJİK CİHAZLARIN ULAŞILABİLİR OLMASI
DERS SAATİ DIŞINDAKİ AKTİVİTELERİN EKRA N BAŞINA TAŞINMASI
UZUN SÜRELER KAPALI ALANDA KALMA

ÖĞRENCİNİN SOSYALLEŞEMEMESİ
DİNLENME ALANI İLE DERS ALANININ AYNI OLMASI
İLETİŞİM KOPUKLUĞU
AİLE İÇİ PAYLAŞIMIN AZALMASI
EBEVEYNİN FARKLI SORUMLULUKLARI ÜSTLENMESİ
EBEVEYN SORUMLULUĞUNUN ARTMASI
EĞİTİM YOKLUĞU
VELİNİN YETERSİZ HİSSETMESİ
VELİNİN ÖĞRETMEN ROLÜ
PANDEMİDE GEÇEN SINIF SEVİYELERİNİN YOK SAYILMASI
DERS GÖRMEMELERİ
DERSLERİN DÜZENLİ AÇILMAMASI
TEKNOLOJİYE OLAN İLGİNİN ARTMASI
KONSANTRASYON SORUNU
DERS ESNASINDA BAŞKA ŞEYLERLE İLGİLENMEK
YAPAY BİR SÜREÇ OLMASI
ESKİ SOSYALLEŞMEYE DÖNÜLEMEMESİ
SOSYALLEŞMENİN SANAL ORTAMA AKTARILMASI

Önceki başlıklarda ele alındığı üzere veli perspektifinde uzaktan eğitim yetersiz, kalitesiz, düzensiz, iletişimini ve işlevini kaybetmiş yönleriyle ortaya koyulmuştur.

Bunların yanında uzaktan eğitimin gerektirdiği teknolojik alt yapılar, internet ve elektronik cihazların yaygınlaşması, ekran bağımlılığı, iletişim sorunları, sosyalleşememe, derse adapte olamama, kontrol edilememe, tembelleştirme, hareketsizliğe alıştırma gibi etkilere sahiptir. Teknolojik aletlerin öğrenci hayatına girmesi de veli perspektifinde olumsuz etkiye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bunlarla birlikte ders için gerekli alt yapı ve araçlarına sahip olmayan ailelerin eğitime hiç ulaşamadıklarını söyleyebiliriz. V5 kodlu veli öğrencisinin yeterli ekipman olmaması

sebebiyle derslere tam katılım gösteremeyerek komşunun bilgisayarından komşunun müsait olduğu aralıklarla düzensiz bir şekilde derslere katılması bu durumun örneklerindedir. Bu durum başlı başına ayrı bir araştırma konusu olmakta birlikte örnekleminizde bulunması araştırma alanına katkı sağlaması ve farklı araştırmaların derinleştirilmesi açısından önemlidir.

Tüm bu süreçler aile yaşantısına iletişim ve ilişki sorunları olarak yansırken, öğrenci öğretmen ilişkisinin kopmasına, öğretmen otoritesinin azalmasına, öğretmen rollerinin işlevini kaybetmesine, anne rolünün öğretmen rolüne dönüşerek ve ebeveyn çocuk ilişkisine de olumsuz yansıdığı görülmektedir.

Uzaktan eğitimin öğrenciler üzerinde tembelleşme, yalnızlaşma, motivasyon eksikliği, yeni konuları öğrenememe, eski öğrendiklerini de unutma, uykulu ders dinleme, sosyalleşememe, çabuk sıkılma, bunalma, oyun bağımlılığı, ekran bağımlılığı, düzensizliğe alışma gibi eğitimsel, fiziksel, psikolojik ve sosyal yönlerden olumsuz etkileri olduğu katılımcılar tarafından ortaya koyulmuştur.

Uzaktan eğitimin sadece sağlık ve öğrencinin ders esnasında gözlemlenebilir olması açılarından avantajları olduğunu belirtse de eğitim açısından hiçbir avantajı olmadığı yönünde katılımcılar arasında fikir birliği mevcuttur.

Katılımcılar tüm bu süreçlerde aslında uzaktan eğitimin dezavantajları ile ilgili büyük veri sunmaktadır. Bununla beraber katılımcılara uzaktan eğitimde dezavantajlı buldukları durumlar ve olumsuz deneyimleri sorulduğunda katılımcılar görüşlerini aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir.

V2: Bence evet vardı. Şimdi çocuklar birebir bireyselde öğretmenlerin normalde sınıf ortamında görüyorlar ve bilgi alışverişleri daha sağlıklı oluyor. Yani öğretmen o anda algılayamadığını çocuğun onu bile hissedebiliyor.

...Çocuklar konuyu anlamadığında özümseyemediğinde bunu tekrar ettirme şansları yok öğretmenin ya da öğretmeni bir yerde yakaladığında anlattığı gibi orada da hani anlatın diyebileceği bir süre yok. Süre kısıtlaması benim için sıkıntı bir de öğretmeni görmüyor yüz yüze görüşmedikleri için bu da problem yani tahtada anlatıldığı gibi değil öğretmen orada dile getiriyor sadece o bana göre eğitim ve öğretimde yetersiz online.

... Yani arkadaşları yok bir etkileşimde bulunacağı insan yok. O anda bir şey algılamadığında hani söylemese bile öğretmen onun gözünden anlıyor ya? İşte böyle bir sıcak bir samimi ortam yok.

...Çocukların fiziksel olarak da psikolojik olarak da bir okul ortamında olmayışı kendilerini biraz daha soyutlanmış hissetmelerine sebep ve daha çabuk sıkılmasına sebep oluyor bence.

V3: Bence insanlardan kopardı yani çünkü şu ben daha önce evde bunlar bu aletlerin hiçbiri yoktu çocuklar bunlara çok maruz kalmıyorlardı. Daha doğrusu hiç kalmıyorlardı ama bunların eve gelmesiyle beraber çocukların ekran başındaki zamanlar çok fazla arttı yani ekranda çok haşır neşir oldular burada kötü bir durum yani çünkü hani çocuğu dışarı çıkaramıyorsun bir yere götüremiyorsun e hani biraz oyun oynayayım, hadi biraz bir şeye bakayım diyor. Onu da engelleyemiyorsun çocuk bakıyorsun artık sıkıldı bunaldı diyorsun. Hani ekran ekran ekran, çok fazla ekran bağımlılığı gelişti yani.

...Şöyle, ben uzaktan eğitim başlayana kadar eve internet dahi almamıştım. Çünkü çocukların ekran başında zaman geçirmesini istemiyordum. Ama pandemi sürecindeki uzaktan eğitimle beraber mecbur kaldık hani. Çünkü çocuğun o dersi görmesi gerekiyordu. O olmadan da çocuk ona erişemiyordu. Ama o beraberinde ders alır mı derken bu sefer oyunlara da yöneldiler.

V4: Ya dört duvar arasındasın bir arkadaş hani çocuklarım adına söylüyorum, bir arkadaş yüzü görmüyorlar. Dinlenmek için bile odadan odaya geçiyorlar. Yani on dakikalık molalarda bile odadan odaya geçiyorlardı. Hani bir paylaşmak yok, bir muhabbet edecekleri biri yok. Anne evde hani bir tane çocuğu olanlar evet bazen sıkıntı oluyor ama 2 tane 3 tane olan var. Gerçekten büyük sıkıntı yaşıyorduk. Çünkü anne her çocuk için ayrı bir parçaya bölünmek zorunda kaldı.

V5: Hocam çocukları bitirdi ki resmen bitirdi yani diyorum ya size benim oğlum iki ile üçü çarparken şimdi birle biri çarpıyor diyebilirim. Çok içeriye

girdik. Yani 2 yılda az bir zaman değil. E hani şimdi benim toparlanma sürecim mümkün değil ben toparlamam ben ilkokula gitmişim ama benim çocuğum şu an liseye gidiyor. Hani ben ona verebileceğim hiçbir şey yok destekten başka...

Çocuklar canlı derslere çoğu insan giremedi hocam, derslere giremedikleri için eğitim alamadılar. Çocuklar her şeyden geri kaldı, her şeyden mahrum kaldı.

V6: Sürekli çocuklar bilgisayarın karşısındalar derste yani hani telefon ellerinde tablet ellerinde derse giriyorlar tamam canlı derse giriyor ama onun dışında da sürekli ellerinde olmaya başladı daha sanki bağımlı olmaya başladılar tablete telefona. Hani ekranı karşısında öğretmen beni görmüyor deyip beni ekranı kapatıp gayet rahat relaks yatarak ders dinlenme yani bunlar negatif.

... Zararlı oldu çünkü çocuğum hiçbir şey öğrenmeden kaldı.

.... Yani doğru düzgün ders görmediler. Hani öğretmen ya açıyordu ya açmıyordu dersi. Anlatan olmayınca da anlamadıkları için yok yani onlar yok.

V7: Kötü tarafları var tabii bir defa konsantrasyon sorunu var tabii. Kendi çocuklarımdan görüyorum öğretmen ders anlatırken çocuk başka şeyle meşgul şimdi başka şeyle meşgul olduğu zaman da aklını ne kadar verebilecek ne kadar konsantre olacak ki öğretmenlerinin anlattıklarına. Hep bir taraf boş kalıyor yani hep bir tarafta sorun var yani.

Katılımcılardan karşılaştıkları ve önemli gördükleri üç problemi belirtmeleri istenmiştir. Ayrı dönemlerde toplanan iki veri seti içerisinde de “eğitimin yetersiz olması” kodu velilerin en çok karşılaştıkları ve önemsedikleri problem olarak ortaya çıkmaktadır.

Toplanan ilk veri setinde “ekran bağımlılığı” ve “sosyalleşememe” kodları ilk veri setinde aynı oranda görünmekle birlikte ikinci veri setinde “sosyalleşememe” kodunun daha çok ifade edildiği görülmektedir. Bu veri araştırmanın diğer

bölümlerinde bahsedilen deneyimler ile uyumludur ve bu deneyimleri doğrular niteliktedir.

3.2.2. Yüz Yüze Eğitim

3.2.2.1. Yüz Yüze Eğitim Algısı

Yapılan çalışma pandemi döneminde uzaktan eğitim ve ardından gerçekleştirilen yüz yüze eğitim deneyimlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda katılımcılara için “Eğitim sizce nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan toplanan verilerden ortaya çıkan açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 17. Yüz Yüze Eğitim Algısı Açık Kodlama Tablosu

YÜZ YÜZE EĞİTİM ALGISI AÇIK KODLAR
DİSİPLİN
BİRLİK
SORUMLULUK
YETKİLİ OLMAK
ÖĞRENMENİN SINIRSIZLIĞI
TOPLUM KURALLARININ ÖĞRENİLMESİ
TOPLUMA ADAPTE OLABİLMEK
BİREYSEL GELİŞİM
BİLGİLİ OLMAK
HAYATINI KURTARMAK
GELECEĞİ KURTARMAK
HER ŞEYİN DAHA İYİSİNİ YAPABİLMEK
EKSİK OLANI TAMAMLAMAK
STATÜ SAHİBİ OLMAK
MESLEK SAHİBİ OLMAK
KENDİNE GÜVENMEK
KÜLTÜRLÜ OLMAK
BİLGİLİ OLMAK
CAHİL OLMAMAK
İNSANIN KENDİNİ OLGUNLAŞTIRMASI

İNSANLARIN EĞİTİLMESİ
EBEVEYNİN BİRİNCİ VAZİFESİ
AYAKLARININ ÜZERİNDE DURMAK
BİREY OLMAK
İYİ BİR İNSAN OLMAK
İNSANIN İNSANA DEĞMESİ
FİZİKSEL TEMAS
GÖZ TEMASI
ÖĞRETMENE PROBLEMİNİ ANLATABİLME
İLERLEMEK
SOSYALLEŞEREK ÖĞRENME
EN DOĞRU EĞİTİM
SOSYAL ÇEVRE SAĞLAMA
EKSİKLERİNİN GÖZLEMLENMESİ

Katılımcıların verdikleri cevaplar genel bağlamda eğitimin toplumun temeli olduğunu ve toplum için de birey için de olmazsa olmaz ahlaki değerler taşıdığını ve bireyin kişisel gelişimi ve meslek edinimi için önemli olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların eğitim ile ilgili görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

V1: Eğitim deyince aklıma gelen temeldir benim bir binanın temelini düşünme eğitimi olmayınca iyi bir eğitim olmayınca temel çöker onun gibi düşün yani benim için eğitim budur...

Öğretmen, öğrenci ve ailenin bir arada olup disiplinli bir şekilde çalışmasıdır, birlik olmasıdır. Eğer bir öğretmen bir çocuğa sorumluluk vermezse o çocuk hiçbir şekilde eğitimini sürdüremez.

V2: Eğitim deyince aklıma okul geliyor ilk başta aile geliyor benim işte, eğitimde çocukların hali, hareketi, tavırları, davranışları ahlaki tavırları bunlar, bana eğitimi deyince genelde bu tarz şeyler aklıma geliyor. Bence toplumun temeli, ben oluşturduğumu düşünüyorum insana doğru eğitim vermediğiniz zaman toplumda bu durumda rahatsız olacaktır bireyde rahatsız

olacaktır ailesi de rahatsız olacaktır. Bu bence en temel unsur bir insanla bir evde olması gereken bana göre en temel unsur eğitim. Ya bana göre ilk önce ahlaki değer çok önemli, eğitimde ahlaki eğitim çok önemli. İnsanlara karşı duyduğu saygı çok önemli eğitimde ilk önce ahlaki ve saygı anlamında bana göre verilmesi gereken bir eğitim var.

V7: Eğitim deyince aklıma insan gelir. Eğitim olmazsa olmazımız yani insanların eğitilmesi birinci vazifemiz. Kendi çocuklarım için benim birinci vazifem odur yani.

Katılımcılara eğitimle ilgili görüşleri sorulduğunda V1 ve V2 kodlu katılımcılar eğitimin “toplumun temeli” olduğunu belirtirken, V7 kodlu katılımcı eğitimin “toplum için olmazsa olmaz” bir gereklilik olarak nitelemiş ve eğitimi “ailenin birinci vazifesi” olarak belirtmiştir. Burada da “olmazsa olmaz” nitelemesi aslında eğitimin toplumun temeli olarak nitelediğini göstermektedir.

V3, V4, V5, V6 ve V7 kodlu katılımcılar eğitimi, bireyin kendisini her alanda donatarak bilgili olması, kendini geliştirmesi, olgun ve özgüvenli olması, ayaklarının üzerinde durabilmesi, yetkin olabilmesi, meslek sahibi olabilmesi, ilerleyerek geleceğini kurabilmesi olarak nitelemişlerdir.

V3: Eğitim kişinin kendisini olgunlaştırmasıdır, donatmasıdır bence yani bir konu üzerinde olacak diye bir şey değil hani hayatın her alanıyla ilgili bilgi sahibi olması her şeyden azıcık anlıyor olması mesele sadece kitap okuyor olmak değil de müzikle uğraşıyor olmak, bu da bir eğitimidir sonuçta veya bir tarlaya domates ekebilmek de bence bu da bir eğitimidir sonuçta. Hayatın içine dokunuyorsunuz hayatın bir parçası, yani insanın hayattan zevk alarak yapabildiğin her şey bence eğitimidir hocam...

Yani onun dışında bireysel gelişim yapabilir. Kişisel olarak kendini geliştirebilir, yetkin bir alanı olabilir. Sonuçta bunlar hep eğitimle olabilecek şeyler.

V4: Eğitim insanın bilgilerinin olup hayatını geleceğini kurtarması demek.

V5: Hocam eğitim gelecek yani. Hani nasıl diyeyim sana çocukların okuyup bir yerlere gelmesi, bir meslek sahibi olması, kendi ayaklarının üstünde durabilmeleri, kendine olan güvenleri, yani benim aklıma bunlar geliyor.

V6: Kendini geliştirmek, ilerlemek yani sürekli ilerlemek... Eğitimli insanla eğitimsiz insan farklı yani, eğitim... Eğitim insanların daha, hani eğitimli insan daha böyle anlayışlı da hani biliyor her şeyi, farkında. Daha farklı yaklaşıyor her şeye ama eğitimsiz insan daha cahil yani...

Eğitim, gelişmişlik bence insanın kendini geliştirmiş olması. Hani eğitim aldığın zaman gelişirsin.

V7: Çocukların eğitimini önemsiyorum ne kazanacakları çok önemli benim için yani hayatının geri kalanını veyahut bundan sonrası için kendi ayakları üzerinde durmaları için birinci öncelik eğitim tabii. Yani öncelikle iyi bir birey olması için eğitim şart diye düşünüyorum yani iyi bir insan olabilmesi için eğitimin olmazsa olmazı olduğunu düşünüyorum.

V3, V4, V5, V6 kodlu katılımcılar ise eğitimin, toplumda beraber uyum içinde yaşamak için gerekli olan kültür ve kurallarının öğrenilmesi açısından önemini vurgulamaktadır. Katılımcılar burada toplumda birlik için gerekli olan sevgi, saygı, vicdan, merhamet, nezaket ve görgü kavramlarıyla eğitimi nitelendirmişlerdir.

V3: Yetkili olabilmesidir işte çünkü öğrenmenin sınırı yok. Kişi bir bardak tutarken de kendini eğitebilir, sokakta yürürken de kendini eğitebilir çünkü hani toplumun kuralları var. Bu kurallar çerçevesinde kişi kendini ne kadar eğitirse, topluma o kadar adapte olabilir. Toplumun kurallarına uyarak...

V4: Ya sadece okuma yazma değil onlar eğer bu sene olmasa da bir sonraki yıl da yapılabilecek şeyler. Çocuklara öncelikle saygı sevgi yani bu büyükler için olabilir hayvanlar için olabilir ağaçlar için olabilir. Kurallar belirli başlık kurallar benim gördüğüm hani çocuklarımda istediğim daha doğrusu. İyi bir insan vicdan ve merhamet kesinlikle eğitim bunlardan geçmeli başka aklıma şu anda bir şey gelmiyor. Eğitim toplumda ne sağlıyor saygıyı sağlar. Hani başta bahsettiğim gibi birbirini nasıl desem sevgiyi zorda kalınca yardım etme bunlarda vicdandan geçiyor ve aynı zamanda. Hani bir iş yaparken hep beraber akıl mantık yürütmeye gibi aklıma gelenler bunlar şu anda hani.

V5: En başta kültür görgü nezaket. Hani okuma deyince aklınıza ne bileyim hani her şeye okumaktan geçiyor.

V6: Eğitim, kültürlü olmak, bilgili olmak, cahil olmamak.

Katılımcılara pandeminin yoğun olduğu süreçte toplanan 2021 ve yüz yüze eğitim dönemi 2022 veri setinde yüz yüze eğitim ile ilgili görüşleri sorulduğunda katılımcıların hepsi yüz yüze eğitimin sosyalleşme, fiziksel temas kurma, öğretmen gözleminde olma yönlerinden uzaktan eğitime göre çok daha iyi bir sistem olduğu konusunda hem fikirdir. Bununla beraber yüz yüze eğitimin bireyin kişisel gelişimi ve topluma adapte olabilmesi, çevresi ve öğretmenleriyle temasta bulunabilmesi açısından önemi vurgulanmaktadır.

3.2.2.2. Eğitimin İşlevleri

Katılımcılara eğitimin işlevleri üzerine görüşleri sorulmuştur. Katılımcılardan toplanan veriler incelendiğinde elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 18. Eğitimin İşlevleri Açık Kodlama Tablosu

EĞİTİMİN İŞLEVLERİ AÇIK KODLARI
AİLE GELİŞİMİ
BİREYİN KARAKTERİNİ OLUŞTURMAK
OKULDA YAŞITLARINDAN ÖĞRENMEK
TOPLUM KURALLARINI ÖĞRETMEK
GÖRGÜ KURALLARINI ÖĞRETMEK
TOPLUMA UYUM SAĞLAMAK
TOPLUMDA DÜZEN OLUŞTURMAK
TOPLUMSAL AHLAK SAĞLAMAK
ÇALIŞKAN OLMAK
DÜRÜST OLMAK
ÜRETİCİ OLMAK
İLERİ GÖRÜŞLÜ OLMAK
FİKİR ÜRETEBİLMEK
İNSANLARIN BİR ARADA YAŞAMASINI SAĞLAMAK
TOPLUMSAL UYUM SAĞLAMAK
ORTAK BİLGİ ÜRETMEK
MESLEK KÜLTÜRÜ SAĞLAMAK
KONUŞMA KÜLTÜRÜ SAĞLAMAK
ÖĞRENCİLERE YARDIMCI OLMAK
KENDİNİ EKSİK HİSSETMEMEK
KÜLTÜRLÜ OLMAK
KENDİNİ GELİŞTİRECEK YOLLAR BULABİLMEK
MESLEK EDİNMEK
STATÜ KAZANMAK
GENİŞ BAKIŞ AÇISI SAĞLAMAK
GELENEKSEL BAKIŞ AÇISININ DIŞINA ÇIKABİLMEK
FARKLI SOSYAL ÇEVRELER EDİNEBİLMEK
SOSYALLEŞMEK
ÖZGÜVEN
KİŞİNİN KENDİNİ OLGUNLAŞTIRMASI

EĞİTİMİN ÇOK YÖNLÜLÜĞÜ
VİCDAN
MOTİVASYON SAĞLANMAK

Katılımcılara eğitimin toplumdaki işlevleriyle ilgili düşünceleri sorulduğunda katılımcıların hepsi eğitimin kişiyi geliştirme ve meslek edindirme açısından işlevli olduğu konusunda aşağıdaki görüşlerden de anlaşılacağı gibi fikir birliğine sahiptir.

V7: Çocukların eğitimini önemsiyorum ne kazanacakları çok önemli benim için yani hayatının geri kalanını veyahutta bundan sonrası için kendi ayakları üzerinde durmaları için birinci öncelik eğitim tabii. Yani öncelikle iyi bir birey olması için eğitim şart diye düşünüyorum yani iyi bir insan olabilmesi için eğitimin olmazsa olmazı olduğunu düşünüyorum.

V5: Eğitim dediğiniz zaman hocam ilk başta aklıma gelen şey hani insanın ne bileyim kendine bir özgüveni olması, arkasında ne bileyim hani mesleği olunca arkamızdaki yük daha hafif oluyor sırtımızı verebileceğiniz biri oluyor. O mesleğini sizin her şeyimiz oluyor...

Hocam eğitim en başta çocuklarımızı geliştiriyor, bizi geliştiriyor, bizi geleceğe yarına hazırlıyor. Hani bilmediğimiz şeyleri öğreniyoruz, görmediğimiz şeyleri görüyoruz.

V1: Eğitim toplumda eğitim olmazsa hiçbir şey olmaz hocam...Bilgi sağlıyor... Anne baba, aile var tabii ki biz de onlardan bir şeyler öğreniyoruz aslında hocam. Yani bilmediğimiz şeyleri çocuklarımızdan da öğreniyoruz. Yeni yeni şeyler öğreniyoruz. Onlar da bize bir şeyler katıyor.

V2: *Bir kere insanların hayatı ilk adım attığı yerler neresi okuldur. Çocuklar okuldan aldıkları eğitimle hayatlarına devam ediyorlar. O yüzden bana göre en önemli en önemli işlevi de kişinin hani bireyin karakterini oluşturmada çok etkili olduğunu düşünüyorum. Şimdi çocuklar zaten günlük bir kısmını okulda geçiriyorlar. Birçok doğruyu yanlış okulda kendi yaşatlarının arasında görüyor...*

O kişinin karakterinin oluşmasında eğitim hayatı bana göre birebir aynı orantıda gittiğine inanıyorum.

V3, V4 ve V5 kodlu katılımcılar aynı zamanda eğitimin birlikte yaşama, toplum kurallarını öğrenme, ahlak ve saygı kavramları ile eğitimin toplumsal işlevlerinin önemini de vurgulamıştır. Toplumdaki kuralların öğrenilmesi ve uygulanması, toplumda ortak bir düzen sağlanması ve buna adapte olunması, kültürün aktarılması ve akran öğrenmesi yoluyla pekiştirilmesi açısından da eğitimin işlevsel yönleri ortaya koyulmuştur.

V3: *Kesinlikle var. Çünkü toplum diyoruz. Toplu bir yaşam alanı olduğu için, eğitilmeden o toplum kurallarına uyum sağlanamaz yani...*

Hani toplumun kendi içerisindeki kurallar içerisinde de görgü kuralları da dahil buna. Bu da bir eğitim şeyidir...

Eğitim kişiyi geliştirmeye yönelik olmalı bence. Hani kişinin ortaya çıkmamış yeteneklerini de ortaya çıkarabilmeli. Kişinin kendisini fark etmesini sağlayabilmeli.

V4: *Eğitim toplumda ne sağlıyor saygıyı sağlar. Hani başta bahsettiğim gibi birbirini nasıl desem sevgiyi zorda kalınca yardım etme bunlarda vicdandan geçiyor ve aynı zamanda. Hani bir iş yaparken hep beraber akıl mantık yürütmeye gibi...*

Eğitim önce ahlaktan başlamalı...

Yani bir düzen oluşmasını sağlıyor açıkçası...

Bu düzen her şeyin başından geliyor. Ahlak, temiz ahlak, dürüst insanlar, çalışkan olmak, üretici olmak, yaratıcı hani daha ileri fikirlerde düşünmek ama bu insanoğluna zarar veya insanoğlunun yaşadığı alana zarar vermeden yapabilmek...

Eğitim şey toplumun bir arada yaşamasına bir toplumsal etkisi var. Yani üzerinde çünkü insanlar o bilgilerle aynı anda uyum sağlayabiliyor.

V5: Hocam (işlevi) olmaz olur mu en başta kültür görgü nezaket. Hani okuma deyince aklınıza ne bileyim hani her şeye okumaktan geçiyor...

İllaki vardır hocam, mesela hocam konuşma olarak kültür olarak, meslek olarak.

Katılımcı görüşlerinden de anlaşılacağı üzere veliler eğitimin kişiyi geliştirme ve toplumsal kuralları öğrenme işlevlerinin kendileri için önemini vurgulamaktadır. Bu durum bize eğitimin sadece bilgi aktarması yönünden değil aynı zamanda toplumda bir düzen ve uyum sağlama açısından da etkili olduğunu göstermektedir.

Tüm bunlarla beraber V3 kodlu katılımcı eğitimin ezbere dayalı olması ve bilginin içselleştirilememesi, istenilen mesleklerin seçilememesi açısından işlevsiz bulunduğunu belirtmiştir. Pandemi döneminde katılımcıların uzaktan eğitimde yaşanan olumsuz deneyimler sebebiyle yüz yüze eğitimi görece daha işlevsel buldukları bu süreçte eğitim üzerine getirilen bu eleştiri önem arz etmektedir.

V3: Ben çok işlevli olduğunu düşünmüyorum hocam çünkü ezbere dayalı bir eğitim sistemimiz olduğu için bizim, çocuk sınava dayalı ve ezbere dayalı bir sistem olduğu için çocuk onu ezberleyip sırf o sınavı verebilmek için onu yapıyor yani gerçekten onun içselleştirmek onu öğrenmek için yapmıyor bence çocuklar bunu çünkü belki çocuğun başka ilgi alanları var ama ülkede onun koşulları olmadığı için çocuk zorunluluktan başka şeyler seçiyor. Belki çocuk bale yapmak istiyor ama ülkede onun zemini yoktur çocuk onun dışına gidip öğretmenlik okuyordur şeyi yoktur hani ne derler biraz daha getirisine bakılıyor yani şimdi çocuklar da artık aileler bu şekilde yönlendirdiği için

çocuklar da ister istemez onu o şekilde düşünüyor yani hani. Ben severek yapabileceğim bir mesleğim olsun bu alanda eğitim almak istiyorum değil de ileride bana getirisi ne olur o şekilde düşündükleri için ben çok sağlam olduğunu düşünmüyorum hocam.

3.2.2.1. Yüz Yüze Eğitimde Aile Deneyimleri

Katılımcılara pandemi döneminde yüz yüze eğitimde aile deneyimleri üzerine görüşleri sorulmuştur. Bu süreçte yaşadıkları değişimler var mıdır, bu değişimlerin aile yaşantısına ve ilişkilerine etkileri olmuş mudur ve süreçte yaşadıkları olumlu olumsuz deneyimler şeklinde derinleştirilerek katılımcılardan toplanan veriler incelendiğinde elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 19. Yüz Yüze Eğitimde Aile Deneyimleri Açık Kodlama Tablosu

YÜZ YÜZE EĞİTİMDE AİLE DENEYİMLERİ AÇIK KODLAR
DİSİPLİN EKSİKLİĞİ
VERİMSİZ EĞİTİM
SORUMLULUK VERİLMEMESİ
NOT ALDIRILMAMASI
ÖDEV VERİLMEMESİ
VELİ ZAMANINI KISITLAMASI
UYUM SORUNU
ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ
DİKKAT DAĞINIKLIĞI
EKRAN ALIŞKANLIĞI
İNTERNET BAĞIMLILIĞI
İNTERNETİN DERS DIŞI KULLANIMI
SAYGISIZLIK
SABIRSIZ ÖĞRENCİLER

ÖĞRENCİNİN ŞİDDET EĞİLİMİ
ÖĞRENCİLERİN EVDEKİ SIKINTILARA ÇOK MARUZ KALMASI
DÜZENSİZ EĞİTİM
KIYAFET DÜZENİNİN OLMAMASI
ÖĞRENCİLER ARASI ŞİDDETLİ KAVGALAR

Katılımcılara pandemi sonrası yüz yüze eğitim döneminde yaşadıkları deneyimler sorulmuştur. V1 ve V5 kodlu katılımcı öğrencinin uzaktan eğitimde eksik kalan derslerinin yüz yüze eğitimini etkilediğini ve öğrenciye destek olma konusunda zorluk yaşadığını belirtmektedir. Diğer katılımcılar ise bu dönemde veli olarak kendilerinin zorlandıkları bir durum olmadığı konusunda hem fikirdir. Yüz yüze eğitimde öğrencilerin yaşadığı zorluklar ise adaptasyon süreci olarak bir alt başlıkta belirtilmiştir.

V1: Şu anda yüz yüze eğitim başladı ama çocuklar düzene alışamadı. Yani düzene alışması da gerçekten çok zor. Şu anda şöyle söyleyeyim, bir öğrenci en basit örneği kendim yaşıyorum sıkıntıyı, toparlayamıyorum. Çocuğun eğitim açısından toparlayamıyorum. Ders çalışmak istemiyor çünkü 2 sene bildiğiniz gibi ders yapmadılar. Anne diyor dersim yok, sorumluluk verilmedi. Pandemi de zaten çocuklara sorumluluk verilmediği için çocuk bir düzene giremedi. Disipline giremedi diyeyim açıkçası...

V5: Valla hocam diyorum ya derslerinde çok sıkıntı çektim, yetiştiremiyorum, yapamıyorum hani bilmiyorum, beceremiyorum. Çünkü pandemi de biz çok geride kaldık, toparlayamıyorum. Hala da yaşıyorum.

Sadece V2 kodlu katılımcı yüz yüze eğitimde herhangi açıdan bir sorun ve zorluk yaşamadığını belirtmiştir. V3 kodlu katılımcı bu süreçte öğrencilerin uyum sorunuyla ilgili zorluk yaşadıklarını belirtirken; V1, V4, V5 ve V6 kodlu katılımcılar

yüz yüze eğitimde öğretmen disiplinsizliği, öğretmen öğrenci iletişimi ve öğretmen üslubu ile ilgili sorunları önemli gördüklerini belirtmişlerdir.

V1: Öğretmenlerin disiplinsizliği, çocuklara sorumluluk vermemesi...

İşte diyorum ya hocam mesela gidip öğretmene sorsa bile çocuk bir netice alamıyor. Bunu söylüyorlar, bizi takmıyor anne diyor cevap bile vermiyor...

Ya benim sadece istediğim gerçekten öğretmenlerin çocuklara yaklaşımları çok önemli.

V4: Öğretmenleri yani çocuğumu emanet edebilecek kadar güvenmiyorum...

V5: ...problem hocam okuldaki sistem. Formayla gidilmemesi, ondan sonra öğretmenlerin, müdürlerin oradaki sorumsuzlukları...

Bu sorumsuzluk yani. Diyalog da çok önemli. Hiç diyalogları yok hocaların sadece kızıyorlar, bağırıyorlar, azarlıyorlar. Çocuklara hani bir birey olarak karşılına alıp sıkıntılarını dinlemiyorlar. Bu da var. Benim için en büyük sıkıntılar bunlar.

Ya sanki pandemiden önce hocam öğretmenler sanki daha bir duyarlıydı, şimdi daha bir soğukluk olmuş. Nasıl çocuklarımızda biz bunu fark ediyorsak eğitimlerimiz de de olmuş bir kopukluk var yani...

Öğretmenlerde de bir boşluk olmuş hocam. Onlar da sanki böyle cevap vermiyor, sanki böyle konuşmak istemiyor, sanki ilgilenmek istemiyor...

Pandemiden önce bu kadar değildi hocam. Ders veriliyordu en azından. Ama şimdi o da yok. Onlar bile hani bu çukurun içinden çıkamıyorlar, bocalıyorlar. O boşluğu eğitimler de dolduramıyor. Pandemide oluştu hocam, yetersizlikte...

V6: İşte dediğim gibi öğretmen öğretmen olmalı, öğrenci de tabi öğrenci ama hani sınıfta böyle aşağılayıcı değil de çocuğa karşı mesela sorusu hani

anlamadım öğretmenim tekrar anlatır mısın dediğinde tabi ki anlatırım deyip de anlatmalı o soruyu...

Daha yumuşak davranmalı bence. Yani gördüğüm kadarıyla da öyle öğretmen yok. Hani toplantılara da gittim. Anlatıyor, anlatıyor söylediği şey şu okuldan işte sayısal bunlar okuldan çıkar mı kazanan, çok zor çıkmaz yani en baştan zaten kestirip atıyorsun...

Öğretmen öğreten ama aynı zamanda da o çocuk senden bir şey öğreniyorsa Selim mesela o argo kelimeyi ondan duydu, hiç daha önce duymamıştı. Eve gelip çocuklara o argo kelimeyi demeye başladı kardeşlerine.

... o şekilde konuştuğun zaman zaten çocuk ondan soğuyor, dinlemiyor bile dersini.

3.2.2.1. Yüz Yüze Eğitimde Adaptasyon Süreçleri

Katılımcılara pandemi döneminde yüz yüze eğitimde hem ailelerin hem de öğrencilerin yaşadığı adaptasyon süreçleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Pandemideki uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçişte ailede ve öğrencilerde yaşanan adaptasyon süreçleri, değişimlerin aile yaşantısına ve ilişkilerine yansımaları ve süreçte yaşanan olumlu olumsuz deneyimler şeklinde katılımcı görüşleri derinleştirilerek toplanmıştır. Toplanan veriler incelendiğinde elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 20. Yüz Yüze Eğitimde Adaptasyon Süreçleri Açık Kodlama Tablosu

YÜZ YÜZE EĞİTİMDE ADAPTASYON SÜREÇLERİ AÇIK KODLAR
SOĞUK HAVADA DIŞARI ÇIKMADA ZORLUK
OKULA GİTMEKTE İSTEKSİZLİK
SOSYALLEŞME İSTEĞİ
EVE RAHATLIĞINDAN KOPMA
HAREKET ETMEKTE ZORLANMA
OKULA GİTMEKTE ZORLANMA

SOSYALLEŞMEDE ZORLANMA
YALNIZLAŞMA
AKRANLARIYLA VAKİT GEÇİREMEME
AKRANLARIYLA İLETİŞİM KURAMAMA
PANDEMİ ÖNCESİ KADAR AKTİF OLUNMAMASI
TEMBELLİK OLUŞMASI
ÖĞRETMENLERİN SORUMLULUK VERMEMESİ
ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERİ CEVAPSIZ BIRAKMASI
UYKUYA ALIŞMAK
İNSANLARDAN UZAK KALMAK
ÇABUK YORULMAK
VELİNİN ÖĞRENCİLERE DESTEK OLAMAMASI
VELİNİN YETERSİZ HİSSETMESİ
EKSİKLERİN TAMAMLANAMAMASI
ÇOCUKLARI OKULA GÖTÜRÜP GETİRME ZORLUĞU

Uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçilmesi sonrası katılımcılara öğrencilerin yüz yüze eğitime adaptasyonu konusundaki görüşleri sorulmuştur.

V1 ve V5 kodlu katılımcılar okul düzenine ve disiplinine adapte olamadıklarını, akademik olarak geri kaldıklarını ve eski sosyalliklerini sağlayamadıklarını belirtmiştir.

VI: Disiplinli eğitim yok. Yani verimli eğitim yok...

Çocuklar pandemiden önce ders görüyorlardı ve araya mesafe girdi. 2 sene diyelim bir süre vardı. Tekrar eğitime alışmaları zor oldu çünkü hep evde ders yapıyorlardı, ekran karşısında ders yapıyorlardı. Birden okula gidince adapte olamadılar. Zorlandılar ister istemez. Okula tamam gidiyorlar, geliyorlar. Yani evde zorlanıyorlar, ders yapmıyorlardı, doğru dürüst. ... Çocuklar ders yapmak istemiyor. Çünkü pandemi de evde doğru düzgün ders yapılmıyordu.

V5: Benim gözlemlediğim hocam eğitim açısından eğitimden koştular, okuldan koştular o sosyalleşme mesela çıkıp sokakta top oynayan çocuklar şimdi eve kapandı. Telefona tablete bağlandı, bilgisayara bağlandı hani olanlar, kullananlar. Hani kullanmayanlar ne yapıyor bilmiyorum. Ya televizyondur ya yatmaktır. Bunlara sebep oldu. Ya mesela, pandemiden önce hani illa bi telefon, tablet, bilgisayar olacak gibi bir şey yoktu...

Hayır, eve alışmışlar yatmaya alışmışlar, oynamaya alışmışlar, televizyon izlemeye alışmışlar...

Hepsi biraz bocaladı ilk dönem, evde daha güzeldi keşke olmasaydı gibi sözler duydum. Evet rahatlığa alıştılar, yatıyorlar, yiyorlar içiyorlar, oturuyorlar, hep buydu. Sosyalleşemiyorlar hocam, bir yere gitmiyorlar, arkadaşlarıyla görüşmüyorlar...

Katılımcı görüşlerinden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin pandemi sonrası yüz yüze eğitime adaptasyon süreci eğitim anlamında negatif yönlü etkilenmiştir. Öğrenciler hareketsiz kalmaya, teknolojik cihazlara ve yüz yüze iletişim kuramamaya uzun süre maruz kaldıkları için yüz yüze eğitime geçildiğinde akademik olarak sürece alışamamışlardır. Pandemide eksik kalan derslerin telafi edilememesi ve öğrencilerin eksikliklerinin ölçülememesi öğrencilerin eğitime adaptasyon sağlayamamasının en büyük sebeplerinden biridir. Ayrıca pandemi sürecinin sebep olduğu ebeveyn ve öğretmen otoritelerinin sarsılması, kuralsız ortam alışkanlığı, teknolojik cihazların artık gündelik hayatın büyük bir parçası olması öğrencilerin adaptasyonunu zorlaştıran diğer faktörlerdir. Tüm bunların sonucu olarak öğrencilerde gelişen ekran bağımlılığı, oyun bağımlılığı, fiziksel hareketsizlik gibi durumlar da yüz yüze eğitim adaptasyonunu etkileyen faktörlere dönüşmüştür.

V3 ve V4 kodlu katılımcılar bu süreçte öğrencilerde uzun süre ekran başında olmalarına bağlı olarak uyum ve davranış sorunları ortaya çıktığını belirtmiştir.

V3: Uyum sorunu, çocuklarda öğrenme güçlüğü ortaya çıktı yani. Birçok çocukta dikkat dağınıklığı başladı. Çünkü ekrana bakmakla okulda tahtaya bakmak aynı değildir. Onlar da başladı yani...

Çocuklarda davranış bozuklukları da başladı. Yani mesela o vurma, kırma. Çünkü ekranda çok bağımlı oldukları için, oynadıkları oyunlardan gördükleri şeyler, oradan gördüklerini çocuklar yani benim çocuğumda olmadı ama birçok çocukta görmüştüm ben bunu. Birbirlerine karşı uygulamaya başlamışlardı.

V4: Genel olarak tabii ki dediğim gibi işte çocuklarımız evin içinde, hani benim Arif'te gördüğüm gibi ders yapıyoruz deyip çocuklar yedi yirmi dört internetin başında, ne olduğu belli olmayan sitelere giriş yapmaya başladılar...

Hani çocuklarımız artık büyüklerine karşı değil, kendi yaşıtalarına da karşı saygısızlık...

Hemen her şey olsun istiyorlar. Hemen her şeye parlıyorlar...

Diğer katılımcılar ise ev ortamından çıkarak tekrar okul düzeninde eğitime alışmaları biraz zaman alsa da adapte olabildiklerini belirtmişlerdir.

V2: Eee uyumda biraz tekleme oldu tabii. Ne gibi, şimdi ev ortamı biraz daha belki onlar için rahattı...

Belli bir şartlara uyması gerekiyordu ya da işte hastaysa yatıp dinleyebiliyordu. Ama şimdi öyle bir durum yok. O anlamda belki teklemiştir çocuk. Ama bana göre bu çok büyük bir problem değil yani ama hemen hemen aynı diyebiliriz. Yani pandemi öncesindeki eğitim hayatına yeniden döndük diyebilirim şu anda.

3.2.2.2. Yüz Yüze Eğitimde Avantajlar

Katılımcılara pandemi döneminde yüz yüze eğitimin avantajları ve olumlu deneyimleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Katılımcılardan toplanan veriler incelendiğinde elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 21. Yüz Yüze Eğitimin Avantajları Açık Kodlama Tablosu

YÜZ YÜZE EĞİTİMİN AVANTAJLARI AÇIK KODLAR
SORUMLULUK VERİLMESİ
ÖĞRETMENLE YÜZ YÜZE İLETİŞİM
SORU SORABİLMEK
SOSYAL ORTAM
ÖĞRETMENLERLE DİYALOG KURABİLMEK
DERS ÇALIŞMA AZMİNDEKİ DEĞİŞİKLİK
ARKADAŞLARIYLA VAKİT GEÇİRME
FİZİKSEL EFOR SARFETME
DAHA VERİMLİ OLMA
OKUL ORTAMI
GÖZ TEMASI KURABİLMEK
ÖĞRETMENİN ÖĞRENCİ ÜZERİNDEKİ KONTROLÜ
ÖĞRENCİNİN GÖZLEMLENEBİLMESİ
ANNE ROLÜNE DÖNÜŞ
ÖĞRETMENİN EBEVEYN GİBİ OLMASI
ÖĞRENCİNİN ÖĞRETMENLE TEMAS KURMASI
SOSYALLEŞME
FİZİKSEL OLARAK OKULDA BULUNMA
OKULU ÖZLEME
SORUMLULUK BİLİNCİNİN GELİŞMESİ
PANDEMİDEKİ ZORLUKLARIN OLMAYIŞI
YÜZ YÜZE İLETİŞİM KURABİLMEK
DÜZENLİ EĞİTİM
VELİNİN EVDEKİ DÜZENİNİN SAĞLANMASI
VELİ ÖĞRETMEN ROLÜNÜN ORTADAN KALKMASI
VELİNİN RAHATLAMASI

Katılımcılara yüz yüze eğitimin avantajları hakkındaki görüşleri sorulduğunda V6 kodlu katılımcı öğretmen rolünün üstünden kalkmasının yanı sıra öğrencinin okul düzenine dönmesiyle evin de eski düzenine dönmesinin yüz yüze eğitimin olumlu tarafı olarak belirtmiştir. Bu durum velinin öğretmen işlevini sağlarken zorlandığını ve kendini yetersiz hissettiğini kanıtlar niteliktedir. Evde sınıf ortamı tekrar okula taşındığında veliler kendi sorumluluklarına dönerek aile içi iş bölümündeki rolüne geri dönüş sağlamışlardır.

V6: Yani en azından çocuk, yani şeyi biliyor düzene girdi. Sabah kalkıyor işte okuluna gidiyor. Hani düzenli yani düzensiz bir şey yok. Düzenli. Evde değiller evin dışındalar yani o kadar yorulmuşum ki artık. Hani bir şeyler öğreniyorlar bakıyorum. Kitap okuyorlar okulda olunca okulda kitap okuma saati yapıyorlar kitap okuyorlar. Çünkü ben yaptırıyorum.

Diğer bütün katılımcılar yüz yüze eğitimin öğretmenle iletişim kurma, öğretmene soru sorabilme, evden çıkma ve sosyalleşiyor olma açılarından avantajlı olduğu yönünde hem fikirdir. Velilerin avantajlı bulunduğu bu kavramlar aslında pandemide uzaktan eğitimde en çok sorun yaşadıkları, kendilerini yetersiz hissettikleri konularla birbirini tamamlar niteliktedir.

Özellikle velilerin üstlenmek zorunda kaldığı ve kendilerini yetersiz hissettiği öğretmen rolünün öğretmene geri devredilmesi yetersiz hissiyatından arınması açısından önemlidir.

V3: Ya bir defa çocuk evden dışarı çıktı. Dışarı çıkınca okul ortamında tekrar öğretmenle yüz yüze olmak, göz teması kurabilmek, bilgiyi daha rahat alabilmek. Bence bunlar olumlu tarafları. Çünkü uzaktan çocuğu çok rahat kontrol edemeyebiliyorsunuz ama yüz yüzeysen, hani dersin dışında da bu çocuk ne yapıyor ne yapmıyor, o daha rahat gözlemlenmiştir. Bizim üzerimizdeki yük de kalktı biraz, veli olarak. Ya tabi bu hani başımızdan attık, gitti anlamında değil de... çünkü bizim yapamayacağımız şeylerdi bunlar hani. Bir öğretmenin yapabilmesi gereken şeylerdi. O açıdan iyi oldu yani.

V5: Pandemi de yaşadığı şeyleri yaşamayacak. En azından çocuk anlamadığı soruyu belki öğretmene cesaret edip sorabilecek ama pandemi de soramıyordu. Kesinlikle yakın öğretmenin masasına gidip de kağıdını koyabilir...

İletişim daha yakın yüz yüze...

V2: Canlı yayından sonra ya çocuklar kendi yaşlılarıyla akranlarıyla bir ortamda olmanın verdiği bir rahatlık, öğretmenlerini yüz yüze görüp onlarla birebir diyalog halinde olmanın verdiği bir mutluluk. Bu bile ders yaparken eve geldiğinde o ders çalışma azmi bile bir farklı oluyor.

V4: Hani şey gibidir ya dedim ya bir öğretmen gerçekten öğretmenlik vazifesini yerine getiriyorsa, bir anne baba gibidir...

Pozitif tarafı, uzun zamandır görmediği öğretmenlerini, arkadaşlarını, yani o okulun kokusuna, bahçesine, duvar kapısına bile...

Hasret duyduğunu anlatıyordu çünkü.

V1: Tabii ki, en azından çocuklarla yüz yüze eğitim, öğretmenleri anlatıyor, sorumluluk veriyor anlamadığını, çocuklar öğretmenlerinin yüz yüze sorabiliyor... Arkadaşlarıyla bir araya gelip oynayabiliyorlar. Yani özgürler açıkçası okulda özgürler, evde en azından kısıtlılar evde ister istemez.

3.2.2.3. Yüz Yüze Eğitimde Dezavantajlar

Katılımcılara pandemi döneminde yüz yüze eğitimin dezavantajları ve yaşadıkları olumsuz deneyimler ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Katılımcılardan toplanan veriler incelendiğinde elde edilen açık kodlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 22. Yüz Yüze Eğitimin Dezavantajları Açık Kodlama Tablosu

YÜZ YÜZE EĞİTİMİN DEZAVANTAJLARI AÇIK KODLAR
DİSİPLİN EKSİKLİĞİ
EĞİTİM EKSİKLİĞİ
SORUMLULUK VERİLMEMESİ
ÖĞRETMEN İLGİSİZLİĞİ
ÖDEV KONTROLÜ YAPILMAMASI
ÇOCUĞUN GÖZETİM DIŞINDA OLMASI
ADAPTASYON SORUNU
EĞİTİM SİSTEMİNİN SÜREKLİ DEĞİŞMESİ
EĞİTİM KİTAPLARININ DÜZENSİZLİĞİ
DERS ANLATIM YÖNTEMLERİNİN DÜZENSİZLİĞİ
OKUL YÖNETİMİNİN YETERSİZLİĞİ
OKULDA YASAKLI MADDE KULLANIMI
ÖĞRENCİ ARASI ŞİDDETLİ KAVGALAR

Katılımcılara yüz yüze eğitimin dezavantajları ile ilgili görüşleri sorulduğunda V1 kodlu katılımcı yüz yüze eğitimin disiplinsiz olması, öğrencilere sorumluluk verilmemesi ve öğretmen ilgisizliği açısından dezavantajlı olduğunu belirtmiştir.

V1: Bence disiplin yok. Yani tam bir eğitim yok açıkçası. Tabii ki. Bizim zamanımızda bizim öğretmenimiz bir şeyi eğer öğrenmediyse o çocuğa tekrar tekrar sorardı ve sorumluluk verirdi...

Öğretmenler mesela diyor ki bunu diyor, yapacaksınız. Sonra getireceksiniz ama kontrol etme yok. Bizim zamanımızda ödevler tekrarlar yapılırdı derste öğretmenlerimizle çözerdik, (şu an) çocuk sorsa bile cevap yok.

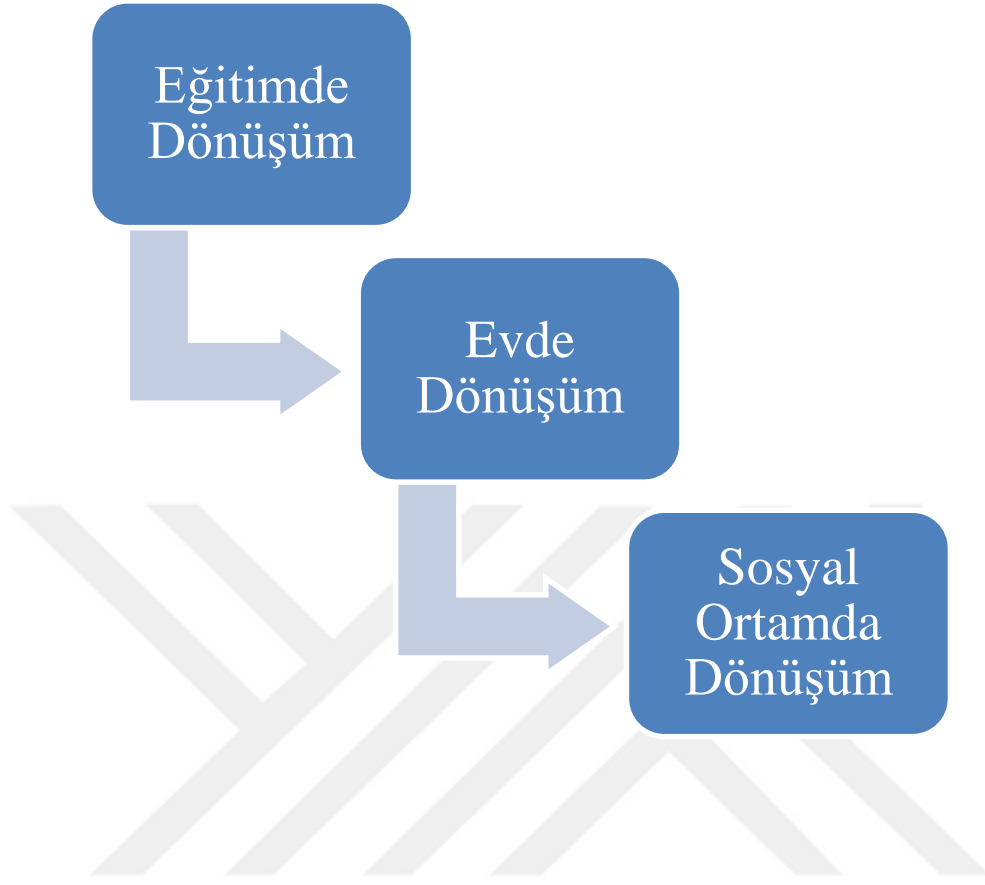
V5 kodlu katılımcı yüz yüze eğitimde okul ortamının güvensiz olmasının dezavantaj olduğunu belirtmiştir.

V5: Valla hocam arkadaş çevresi, okulu, öğretmeni, nasıl bir atmosferin içinde, nasıl bir ortamın içinde net bilmiyorum ki ama nasıl diyeyim size ben yani lise olarak ben memnun değilim. Diyorum ya kesici aletler, delici aletler, birbirlerine vurmalar, sigara içmeye teşvik bunların hepsini yaşıyoruz.

V2, V3, V4, V6 kodlu katılımcılar yüz yüze eğitimin dezavantajlı veya olumsuz taraflarının olmadığı konusunda fikir birliğine sahiptir.

3.3. Eksenel Kodlama

Açık kodlama sonucunda ortaya koyulan veriler eksenel kodlama aşamasında benzerlikler ve farklılıklarına göre eğitimde dönüşüm, evde dönüşüm ve sosyal ortamda dönüşüm olarak bir üst kategoriye toplanmıştır. Eksenel kodlama aşamasında bu kategoriler arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmak istenmiştir. Bu kategorilerin tek tek açılarak ilişkilendirilmesi esnasında ortaya ele alınan toplumsal yapılarda gerçekleşen anomiyeye bağlı olarak “**düzensizlik**” çekirdek kodu çıkmaktadır.

Şekil 3. Eksenel Kodlama Basamakları

3.3.1. Eğitimde Dönüşüm

Yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçildiğinde eğitimin bilgi edinme, sosyalleşme, akran öğrenimi, sosyalleşme, sosyal öğrenme, toplum kurallarını öğrenme işlevlerinin uzaktan eğitimde sağlanamadığı belirlenmiştir. Velilerin eğitim algısının uzaktan eğitimde, verimsiz, yetersiz, öğretmensiz, işlevsiz ve yapay bir ekran eğitimine dönüştüğü olduğu yönündedir.

Tablo 23. Eğitimde Dönüşüm Karşılaştırma Tablosu

PANDEMİ ÖNCESİ YÜZ YÜZE EĞİTİM ALGISI	PANDEMİDE UZAKTAN EĞİTİM ALGISI
Yüz Yüze	Ekran
Bilgi Aktarma	Bilgiyi Aktaramama
Öğretmen Kontrolünde Eğitim	Öğretmensiz Eğitim
Sosyal Öğrenme/ Akran Öğrenmesi	Yalnız Öğrenme
Toplum Kurallarının Öğrenimi	Toplumdan Uzaklaşma
Fiziksel Özgürlük	Fiziksel Kısıtlılık
Sosyalleşme	Yalnızlık
Verimli Eğitim	Verimsiz Eğitim
Gerçek Eğitim	Yapay Eğitim

Eğitimde uzaktan eğitim teknolojilerinin öğrenci hayatlarına girmesiyle birlikte öğrenciler alt yapı yetersizlikleri, cihaz eksiklikleri gibi sorunlar yaşadığı eğitimden geri kaldığı görülürken diğer yandan bu araçları edinebilen öğrencilerde hareketsizliğe alışma, ekran bağımlılığı, oyun bağımlılığı gibi sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Tüm bunlar düşünüldüğünde yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçen öğrencilerin ekrana, internete, hareketsizliğe, kontrolsüzlüğe adaptasyon sağlarken eğitim yönüyle uyum sağlayamadığı tespit edilmiştir.

Özellikle birinci sınıfa yeni başlayan öğrencilerin öğretmensiz eğitim hayatına başlaması veliler üzerinde sorumluluğu artırıcı bir etkisi mevcuttur. Okuma yazma bilmeyen velilerin eğitim için yeterli araç gereçleri olsa bile birinci sınıf öğrencilerine yardımcı olmayacağı ortada olan bir gerçektir. Bu durum velilerin zorlanmasına ve kendilerini yetersiz hissetmelerine neden olmaktadır. Uzaktan eğitimde öğretmenin öğrencilerle temas edememesi, öğrencileri gözlemleyememesi, kontrol edememesi ve ilgilenememesi sebepleriyle öğrenci ve öğretmen iletişiminin koptuğu, öğretmen

rolünün eğitimde işlevini sağlayamadığı ve bu rolün veliler tarafından üstlenmek zorunda kaldığı tespit edilmiştir.

Eğitimde yaşanan bu ani ve düzensiz değişimin öğrencilerin söz hakkının kalmaması, internet kullanımının kontrolsüz şekilde artması, ekran ve oyun bağımlılıkları, hane içi iletişim sorunları, sürekli kapalı alanda hareketsiz ve yalnız kalması, sosyalleşememesi ve akran öğreniminin kalmaması, derse konsantre olamaması, öğretmenle iletişim kuramaması gibi olumsuz etkileri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin ev ortamında ders çalışma rutinleri bozulmuş, ders çalışma disiplinleri zayıflamıştır.

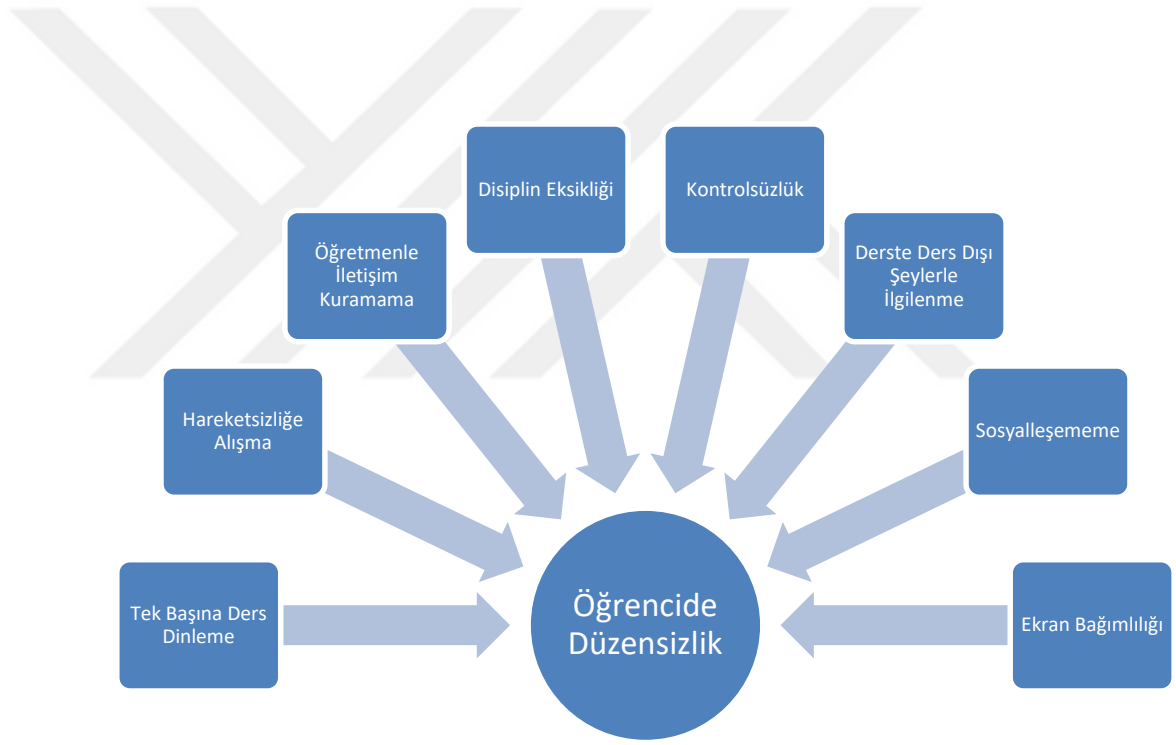
İşlevsel kurama göre toplum işlevsel bir bütündür ve her yapının kendi işlevi mevcuttur. Bu işlevler toplumun düzeni, dengesi ve sürekliliği için önem taşımaktadır. Eğitim ve aile gibi toplumsal yapılar bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması açısından toplumda işlevlere sahiptir. Durkheim'ın anomi kavramı mekanik dayanışmalı geleneksel bir toplumdaki organik dayanışmalı modern topluma geçişte olduğu gibi, toplumdaki ani kriz ve geçiş dönemlerinde toplumsal kuralların zayıfladığı veya yok olduğu süreçlerinde ortaya çıkmaktadır.

Yapılan araştırmada pandemide uzaktan eğitime geçilmesiyle meydana gelen yapısal farklılaşma, bu yapılarda denge ve düzen bozulmasına ve eğitim sisteminde anomi ortamı oluşmasına yol açmıştır. Eğitimde süreklilik sağlaması açısından fonksiyonel olan uzaktan eğitim sistemi, araştırma verilerine baktığımızda eğitimin bilgi edinme, sosyalleşme, akran öğrenmesi, bütünleşme ve toplumsallaşma gibi işlevleri açısından işlev bozucu etkiye sahiptir.

Durkheim, toplumsal dayanışma ve uzmanlaştırılmış iş bölümü ile toplumdaki yapıların tekrar birbirinin ihtiyacını karşılayarak birbiri için işlevsel hale getirilebileceğini ve toplumsal dayanışmanın sağlanarak bu anomik durumun ortadan kalkacağını savunmaktadır. Araştırma verilerine uzaktan eğitim sisteminde okul ortamını uzaktan eğitim sisteminde ebeveynler ev ortamında sağlamaya çalışarak okulun işlevlerini evde gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Eğitimde öğretmen rolünün işlevini yerine getiremediği ve bu rolü velilerin üstlenmek durumunda kaldığı

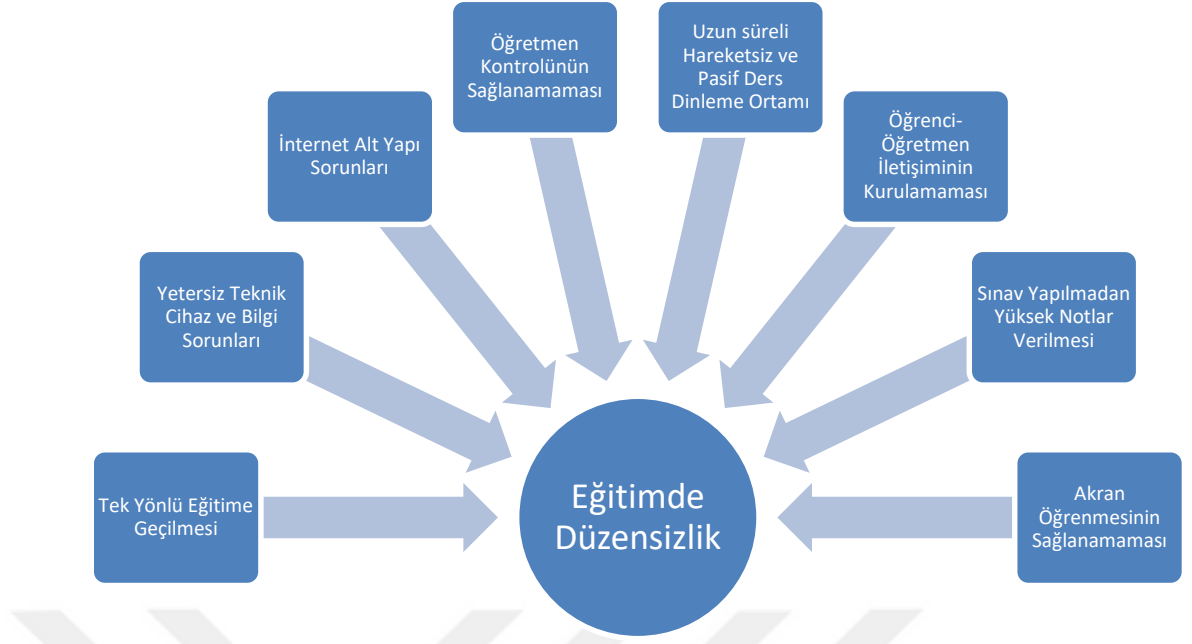
görülmektedir. Veliler yeterince bilgilerinin olmaması ve öğretmenliğin uzmanlık gerektirmesi sebebiyle kendilerini yetersiz hissetmektedirler. Bu yetersizlik hissine rağmen bu rolü üstlenmeleri ve işlevleri yerine getirmeye çalışmaları toplumsal işleyişin devam etmesi için yapılarının kendi içlerinde dengede olma çabasına bir örnek teşkil etmektedir.

Bunların yanında uzaktan eğitim ile birlikte öğrenci hayatına giren teknolojik cihaz ve internet kullanımlarını kontrolsüz şekilde arttırmış ve eğitimde işlev bozucu etki göstermiştir. Öğrenci-öğretmen iletişiminin bozulması, derse odaklanamama, öğrencinin kontrol edilememesi, oyun bağımlılığı, ekran bağımlılığı ve öğrencinin yalnızlaşması gibi olumsuz etkileri olmuştur.

Şekil 4. Öğrencide Dönüşüm-Düzensizlik

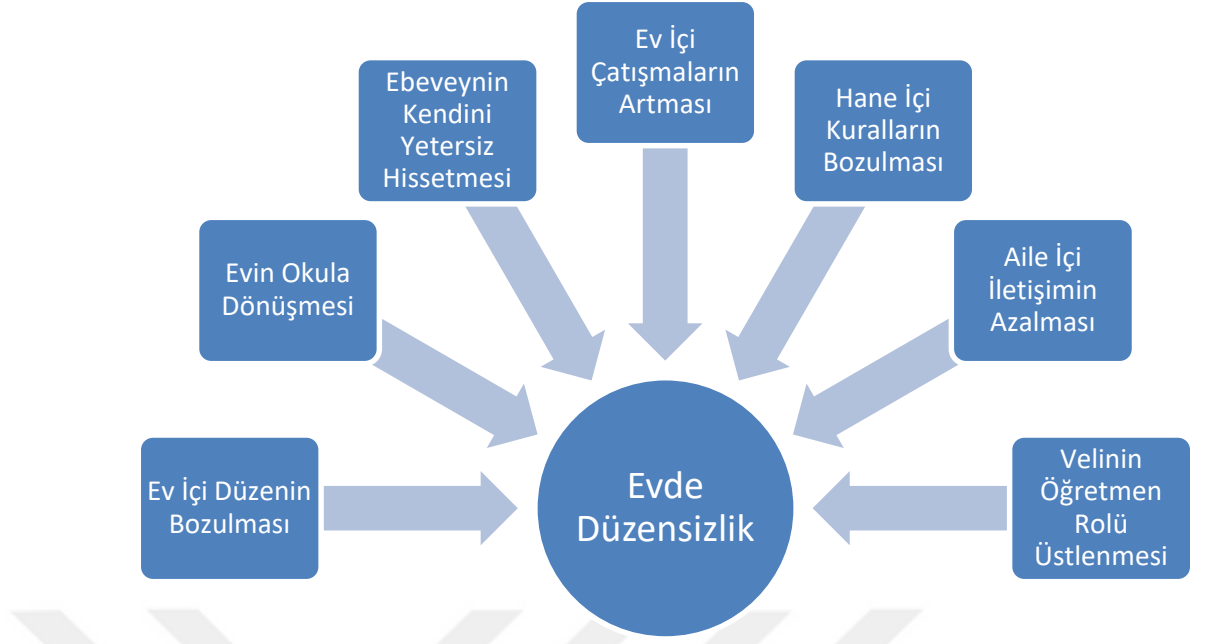
Görüldüğü gibi eğitim sisteminde yaşanan bu değişiklikler, eğitimin toplumdaki işlevlerini yerine getirememekte ve öğrenciler üzerinde hareketsizlik, ekran bağımlılığı ve sosyalleşme sorunları gibi bozuk işlevlere sebep olmaktadır.

Şekil 5. Eğitimde Dönüşüm-Düzensizlik

3.3.2. Evde Dönüşüm

Yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçilmesiyle eğitimde eski düzenin yerini evde ekran sistemleri almıştır. Bu durumun sonucu olarak ev düzeninin bozulması, velinin ev içi ve ev dışı işlerini yapamaması, evin okula dönüşmesi, veli sorumluluklarının artması, velilerin öğretmen rolünü üstlenmek zorunda kalması, velilerin yetersiz hissetmesi, ebeveyn çocuk ilişkilerinin bozulması, aile içi iletişim sorunlarının artması durumlarının ortaya çıktığını belirlenmiştir. Bunlarla birlikte eğitim araç gereç eksikliği, teknik bilgi eksikliği, teknik aksaklıklar, alt yapı sorunları velilerin kendilerini ekonomik ve teknik açılarından da yetersiz hissetmelerinin diğer nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu süreçlerin aile içi düzenlerin ve kuralların bozulmasına ve aile içi iletişim sorunlarına yol açtığı katılımcı verileri ile görülmektedir.

Şekil 6. Evde Dönüşüm-Düzensizlik

İşlevselcilik ve yapısal işlevselcilik kuramları birlikte kullanıldığında birbirinin devamı ve tamamlayıcısı niteliğinde olduğu görülmektedir. İşlevselcilik kuramı toplumsal yapıyı bütün bir halde incelerken, yapısal işlevselcilik toplumdaki yapıların işlevlerini ve bu yapılar arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır. Her iki kuramın da temel kavramlarından olan *denge* kavramına göre toplum sistemleri ve yapıları birbirini dengelemeye ve tamamlamaya eğilimlidir.

Wallace ve Volf (2020)'un aktarımıyla Parsons'ın toplumsal sistem dengesini sağlanabilmesi için temel ihtiyaç olarak belirttiği uyum, amaca ulaşma, bütünleşme ve örüntüyü koruma mekanizmaları aşamalarıyla veriyi inceleyecek olursak, eğitim sisteminde normların yıkılması ve öğretmen aktörünün işlevini kaybetmesiyle eğitim yapısında uyumun bozulduğu söylemek mümkündür. Eğitimde amaca ulaşma işlevi için eğitim teknolojilerinin kullanılması eğitim devamlılığı için işlevsel görünse de katılımcı verilerine baktığımızda işlev bozucu etkilere sahip olduğunu ve eğitimi olumsuz yönde etkileyerek beraberinde farklı sorunlara yol açtığını söyleyebiliriz. Bu noktada ayrı bir toplumsal yapı olan aileler devreye girerek evde okul ortamı sunmaya çalışmış, gerekli alt yapıları hazırlamış ve öğretmen rolünü devralmak durumunda kalmışlardır. Eğitimde yaşanan uyum ve amaca ulaşma işlevlerinin karşılanmaması durumunda aile yapısı eğitim yapısıyla bütünleşme göstererek okulun ve öğretmenin işlevlerini yerine getirmeye çalışmışlardır. Tüm bu süreçten anlaşılacağı üzere farklı

bir sosyal yapı olan aile kurumu gizli örüntüyü koruma mekanizması olarak toplum sistemindeki dengeyi sağlamaya çalışmıştır. Bu durum velilerde yetersizlik hissi olarak ortaya çıksa da toplumdaki yapıların birbirini dengelemeye eğilimli olduğunu kanıtlar niteliktedir.

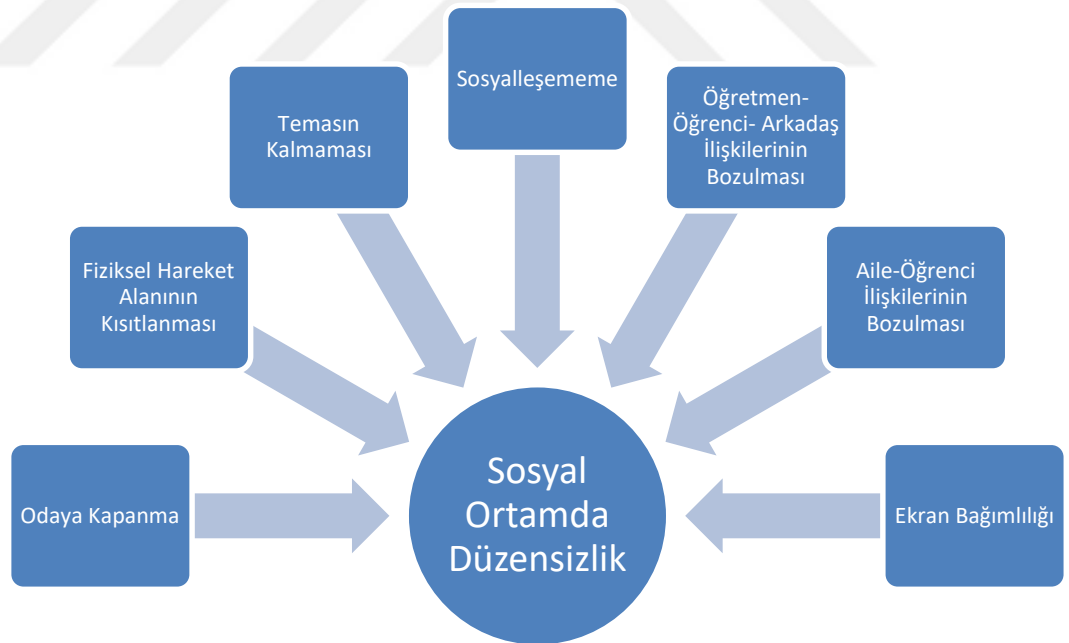
Uzmanlaşmış iş bölümünün olduğu modern bir toplumda yaşanan bu uzaktan eğitim dönüşümü, eğitimde organik dayanışmadan mekanik dayanışmaya geri dönüşüm olarak resmedilebilir. Alanında uzmanlaşmış öğretmen işlevinin uzaktan eğitimde bu alanda uzmanlığı olmayan veliler tarafından üstlenilmesi ve kendilerini yetersiz hissetmeleri bu süreçte birbirine bağlı yapılardaki zincirleme düzensizliği ve anomi ortamını gösterir niteliktedir.

Düzensiz eğitim sisteminin ev ortamında da düzensizlik yaratarak meydana getirdiği değişim ve dönüşümler önceki bölümlerde incelenmiştir. Eğitim sisteminde kuralların bozulması ve anomi ortamı oluşması, evin işlevinin okula dönüşmesi ve velinin de öğretmene dönüşmesine neden olmuştur. Bu durum evde yıkılan eski düzenle birlikte evde de kuralsız bir ortam oluşmasına sebep olmuş ve evin işlevinin de bozulmasına yol açmıştır. Bir toplumsal yapı olarak aile, eğitimdeki işlevsizliği dengelemeye çalışsa da uzmanlık gerektiren bu alanda işlevi tam sağlayamadığı görülmektedir. Aile yapısı gibi mekanik bir yapıdan, uzmanlaşmış alanda iş bölümü beklenmesi toplumsal dayanışma olarak tasvir edilse de bu süreçlerin toplumsallaşma süreçlerine olumsuz etkilerini görebilmekteyiz.

Ayrıca eğitim sisteminde öğrencilerin ve öğretmenlerin birbiriyle olan bağları, ortak değerleri ve dayanışmaları uzaktan eğitimle birlikte ortadan kalkmıştır. Bunun sonucu olarak evdeki dayanışma ortamı ve iş bölümü etkilemiştir. Ayrıca uzaktan eğitim alt yapı ve teknolojik araç yetersizlikleri toplumsal birliği ve dayanışmayı olumsuz yönde etkilemiştir. Eğitimde toplumsal iş bölümü, toplumsal dayanışmadaki düzenlerin bozulması ve anomi gibi durumların aile içi iletişim sorunlarına yol açtığı görülmektedir.

3.3.3. Sosyal Ortamda Dönüşüm

Yüz yüze eğitimden pandemide uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte yüz yüze eğitim sistemi düzen bozulmuş ve eğitim sistemi ekran sistemleri ile eve taşınmıştır. Eğitimde ve evde devam eden düzenlerin uzaktan eğitimle bozulmasının birbirine bağlı farklı olumsuz etkilere ve sonuçlara sahip olduğu önceki bölümlerde incelenmiştir. Uzaktan eğitimin öğrencilerin sosyal ortamındaki etkileri; odaya kapanma, yalnızlaşmasına, fiziksel hareket alanının kalmamasıyla hareketsizliğe alışma, öğretmenleri ve arkadaşlarıyla fiziksel temas kuramama, iletişim kopukluğu, sosyalleşememe, akran öğrenmesinin kalmaması, toplumsal normlardan uzaklaşma olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyal izolasyon yaşaması ve ev dışı hareket alanının kalmaması, öğrencilerin sosyalleşme ihtiyacının internete taşınmasına bağlı ekran ve oyun bağımlılığının artmasına yol açmıştır. Bu süreçler öğrencinin okul alanının eve taşınması ile evde yalnız kalması, eğitimden kopması, internet kullanımının artması ve sosyalleşme ihtiyacını karşılayamaması ile birlikte internet odaklı sosyalleşme ve vakit geçirmeye dönüştüğü görülmektedir.

Şekil 7. Sosyal Ortamda Dönüşüm-Düzensizlik

Durkheim'a göre eğitim kurumu, bütünleşme ve toplumsallaşma işlevleri açısından toplumun önemli kurumlarından biridir. Eğitim öğrencilerin toplum normlarını öğrenmesi ve kendilerini topluma ait hissetmesi açısından önemlidir. Bireyler ancak toplumsal normları bilerek ve uyum sağlayarak toplumsal bütünleşmeyi pekiştirebilirler. Toplumsallaşma sürecinde eğitim kurumlarının yanı sıra arkadaş grupları ve sosyal alanları da etkilidir. Fakat uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte öğrencilerin fiziksel aktiviteleri azalmış, sosyal ortamları sınırlanmıştır. Bu durum öğrencilerin toplumsallaşması açısından olumsuz etkiye sahiptir.

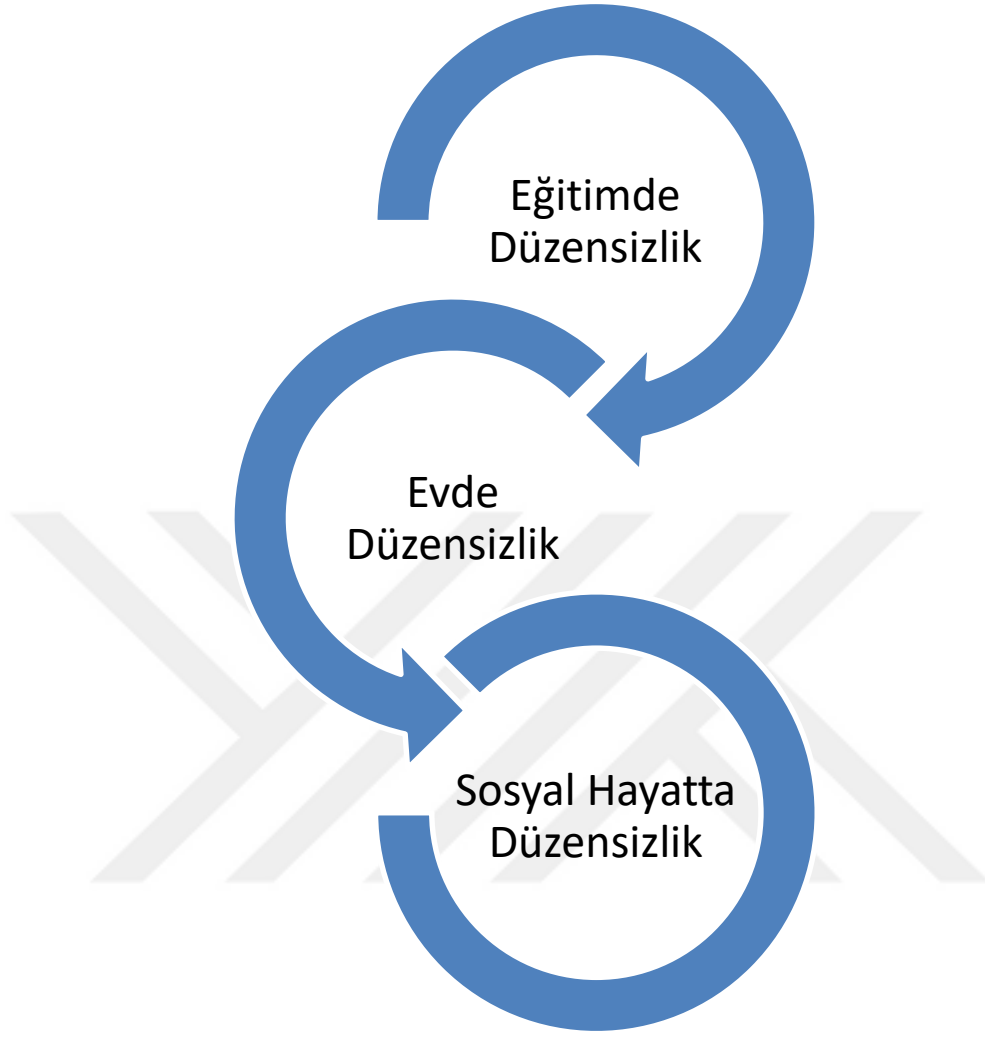
Toplumsal bir kurum olarak eğitim, toplumsallaştırma, bütünleştirme ve kültürel normlarını aktarma işlevini kaybederek aksine öğrencilerin yalnızlaşmasına, sosyalleşememesine ve toplumdan uzaklaşmasına yol açmıştır. Bu durum uzaktan eğitimin bozuk işlevlerinden biri konumundadır.

Durkheim'in dayanışma kavramı bu konuda önemli bir noktadadır. Öğrencilerin sosyal bağları ve dayanışmaları zayıflamıştır. Bu durum öğrencilerin ortak amaçlarını kaybederek dayanışma ve bütünleşme açısından olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin sosyal ortamlarında gerçekleşen bu düzen değişimi, öğrencilerin sosyal alanlarında da bir anomi sürecine yol açmıştır. Öğrenciler sosyalleşme alanlarını yüz yüze sosyalleşme ortamlarından sanal sosyalleşme ortamlarına taşıyarak eğitimin bu gizli işlevini internetin gizli işlevine dönüştürerek dengelemeye çalışmışlardır. Bu noktada internet ve oyunlar öğrencilerin sosyalleşmesi işlevini üstlenirken eğitim açısından işlev bozucu etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak öğrencilerin eğitimde, evde ve sosyal ortamlarında yaşadıkları bu büyük düzen kırılmaları, öğrencilerin etrafındaki tüm toplumsal yapıların işlevlerin bozulması ve değişmesi, öğrencilerin toplumsal normlardan uzaklaşarak sosyal izolasyon yaşamalarına sebep olmuştur.

Katılımcı görüşlerine göre pandeminin hafiflemesiyle birlikte yüz yüze eğitime başlayan öğrencilerin uyum sorunu, hareket etmede isteksizlik, ekran bağımlılığı gibi sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Bununla beraber ders dışı süreçlerde de internet kullanımının önüne geçilemediği ve katılımcı görüşlerine göre öğrencilerin dışarda sosyalleşmektense internet başında kalmayı tercih ettiği görülmüştür. Bu durum uzaktan eğitimin işlev bozucu etkilerinden biridir.

Şekil 8.Düzensizlik Zinciri

DÜZENSİZLİK

EĞİTİMDE DÖNÜŞÜM Tek Yönlü Eğitime Geçilmesi Yetersiz Teknik Cihaz ve Bilgi Sorunları İnternet Alt Yapı Sorunları Öğretmen Kontrolünün Sağlanamaması Uzun süreli Hareketsiz ve Pasif Ders Dinleme Ortamı Öğrenci- Öğretmen İletişiminin Kurulamaması Sınav Yapılmadan Yüksek Notlar Verilmesi Akran Öğrenmesinin Sağlanamaması	EVDE DÖNÜŞÜM Ev İçi Düzenin Bozulması Evin Okula Dönüşmesi Ebeveynin Kendini Yetersiz Hissetmesi Ev İçi Çatışmaların Artması Hane İçi Kuralların Bozulması Aile İçi İletişimin Azalması Velinin Öğretmen Rolü Üstlenmesi	SOSYAL ORTAMDA DÖNÜŞÜM Odaya Kapanma Fiziksel Hareket Alanının Kısıtlanması Temasın Kalmaması Sosyalleşememe Öğretmen- Öğrenci- Arkadaş İlişkilerinin Bozulması Aile-Öğrenci İlişkilerinin Bozulması Ekran Bağımlılığı

Şekil 9. Çekirdek Kod

Tabloda görüldüğü gibi açık kodlar belli kategoriler etrafında karşılaştırmalı olarak devamlı analiz edilip yeniden üst kategorilerde toplanmış ve eksenel kodları ortaya çıkarmıştır.

Çalışmada tabloda görüldüğü gibi 3 üst kategori ve bir çekirdek kod olarak ortaya konulmuştur. Veli deneyimlerine göre uzaktan eğitimde dönüşüm, evde dönüşüm ve sosyalleşme dönüşümlerinde yaşadıkları olumsuz değişimler sırasıyla ilişkilendirilerek nasıl bir değişim yaşandığı verilmiştir. Bütün bu değişimlerden ortaya çıkan çekirdek kod *düzensizlik* olarak tespit edilmiştir.

3.4. Seçici Kodlama

Araştırma verilerinin kodlara ayrılarak, sürekli karşılaştırılarak, alt kategorilere ayrılarak üst kategorilerde birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan temaların arasındaki ilişki ortaya koyulmuş ve bütün temaların “düzensizlik” ilişkisi etrafında toplanarak çekirdek kodu ortaya koyduğu görülmüştür. Katılımcıların yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçiş süreci incelendiğinde eğitimde yaşanan düzenin bozulması ve eğitimin işlevini kaybetmesi öğrencilerin ev ortamlarında ve sosyal alanlarında da düzenlerinin bozulduğunu ve olumsuz deneyimlere sebep olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların süreçlerde ve sonrasında ortak olarak dile getirdikleri olumsuz deneyimler düzensizlik çekirdek kodu etrafındadır ve eğitimde başlayan düzensizlik süreçlerinin farklı toplumsal yapılarda ve ilişkilerde düzen bozucu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 10. Eksenel Kodlama ve Çekirdek Kod

Bu aşamada çıkan çekirdek kod ile birlikte katılımcılardan gelen metaforlar aracılığıyla süreç analiz edilecektir. Katılımcılardan uzaktan eğitimi metafor olarak neye benzettikleri üzerine görüşleri alınmıştır. Katılımcılar, *çizgi film izlemek, radyo dinlemek, boş kutu, uzaktan bir akraba, uzaktan birinin bir şey anlatması, uçurumun kenarındaki çiçek, televizyonda birinin bir şey anlatması ve bebek ağlarken susturmak*

için verilen yapay emzik benzetmelerini yapmıştır. Düzensizlik kodu için seçilen metafor yapay emzik benzetmesidir.

Yapay emzik, bir ihtiyacı olduğu için ağlayan bebeklere susturulmak üzere verilen fakat gerçek işlevi sağlamayan, karın doyurmayan, sorunu gerçekten çözmeyen yapay bir araçtır. Ağlayan bebeklere gerçekten anneyle temas halindeymiş hissi yaratarak bebeklerin güven duyarak susmalarını sağlayan fakat bir süre sonra alışkanlığa dönüşen ve bebeklerin diş ve dil yapılarına zarar verebilecek yapay bir araçtır. Yapay olması, sadece yapılmış olmak için yapılması, ihtiyacı gidermemesi, gerçek işlevini yerine getirmemesi ve aksine farklı bir alışkanlığa dönüşmesi gibi olumsuz taraflarıyla uzaktan eğitime benzemektedir.

Bu metafordan yola çıkarak yüz yüze eğitimin uzaktan ekran eğitimine dönüşmesi, okulun eve dönüşmesi, odanın sınıfa dönüşmesi, velinin öğretmene dönüşmesi, gerçek eğitimin yapay eğitime dönüşerek işlevlerini yerine getirmediğini göstermektedir.

Tablo 24. Gerçek Eğitim-Yapay Eğitim Metaforu

Gerçek Eğitim	Yapay Eğitim
Yüz yüze	Ekran
Öğretmen	Ebeveyn
Sınıf	Oda
Okul	Ev
Arkadaş	Teknolojik Cihaz
Akran Öğrenmesi	Yalnız Öğrenme
Öğretmen Gözetiminde Eğitim	Kontrolsüz Ortamda Eğitim
Sosyalleşme	İçe Kapanma
Motivasyon	İsteksizlik

Uzaktan birinin bir şey anlatması, uzak akraba, radyo dinlemek ve televizyonda birinin bir şey anlatması benzetmelerine bakacak olursak bu kavramların hepsinde iletişim yönünden bir mesafe ve tek yönlülük mevcuttur. Bu noktada *televizyondan birinin bir şey anlatması* metaforu *düzensizlik* çekirdek koduyla uyumludur. Eğitimde iki yönlü iletişim ve temasın olduğu bir düzenden bir anda tek yönlü olarak karşısındakinin varlığından haberi olmaksızın birinin bir şeyler anlatmasına dönüşmüştür. Öğrencilerin eğitim düzeni, okul ve sınıf ortamından bağımsızlaşarak, her an kapatabileceği, sesini kısabileceği veya karşısında uyuyabileceği tek yönlü bir ekrana dönüşmüştür. Uzaktan eğitimdeki bu tek yönlü, ekrandan iletişim hali öğrencinin eğitim düzeninin bozulmasına ve eğitim disiplinin azalmasına yol açmıştır. Bu noktada öğretmen televizyondan bir şeyler anlatan kişi olarak izleyici üstündeki işlevini ve hakimiyetini kaybetmiş kumandayı öğrencinin eline bırakmak durumunda kalmıştır.

Temassız eğitim metafor'u da *düzensizlik* çekirdek kodunu açıklayabilecek bir diğer metafor olarak seçilmiştir. Yüz yüze eğitimde öğretmenleriyle, arkadaşlarıyla her anlamda temas halinde olan öğrenciler uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte normal düzendeki temastan kopmanın yanında ev içi teması da kaybetmiştir. Bu düzensizlik beraberinde temassız, ekran başında uzun süre tek başına vakit geçirme ve sosyalleşme alanının internet üzerine taşınmasıyla hane içinde de temassız bir hale dönüşmüştür. Pandemiye meydana gelen koşullardan kaynaklı toplumdaki öğrenci dışındaki bireyler de evlere kapanmak durumunda kaldılar. Fakat öğrencilerin odaya kapanıp uzun saatler hareketsiz şekilde tek başlarına vakit geçirmek durumu öğrencileri yalnızlaştırmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Koronavirüs (Covid-19) pandemisinin dünya çapında hızla yayılmasıyla sosyal mesafe kavramı hayatımızın her alanına girmiştir. Pandemi sürecinin ülkemizde etki ettiği toplumsal kurumlardan biri de eğitimidir. 11 Mart 2020 tarihiyle de Türkiye’de ilk vaka görülmesinin ardından eğitime ara verilmiş ve online eğitim olarak da adlandırılan uzaktan eğitim sistemlerine geçiş sağlanmıştır.

Yapılan çalışmanın amacı pandemi sürecinde Avcılar bölgesinde devlet okullarındaki ilköğretim kademesindeki öğrenci velilerinin eğitim sürecinde yaşadıkları olumlu-olumsuz deneyimlerini belirleyerek çözüm önerileri sunmak topluma, eğitime ve literatüre katkı sağlamaktır. Bu amaç etrafında çalışmada velilerin bakış açısına göre eğitimin anlam ve işlevleri, uzaktan eğitimle birlikte bu işlevlerdeki değişimler, yaşanan olumlu olumsuz deneyimler, uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin farkları ve daha kaliteli boyuta getirilmesi için çözüm önerileri irdelenmiştir. Katılımcı verilerinden hareketle çalışmada işlevselcilik, yapısal işlevselcilik kuramları kullanılarak bu kuramların temel kavramları olan; işlev, toplumsallaşma, bütünleşme, denge, toplumsal iş bölümü, toplumsal dayanışma, anomi, bozuk işlev, uyum, amaca ulaşma, bütünleşme ve örüntüyü koruma mekanizmaları gibi başlıca temel kavramlarla analiz edilmiştir. Toplumsal yapı olarak aile ve eğitim ilişkisi incelenmiştir. Bu kavramlar, toplumsal yapılar ve ilişkileri bağlamında ele alınırken işlevsel ve yapısal işlevselciğin önemli kurucu ve geliştiricileri olan D. Emile Durkheim, R. King Merton ve Talcott Parsons’ın topluma, toplumsal sistemlere ve işlevselcilik kuramlarına bakış açıları sunularak çalışmadaki kavramlar derinleştirilmiş ve çalışmadaki katılımcı verileriyle harmanlanmıştır.

Çalışmanın problemi “Pandemi sürecinde Avcılar bölgesinde devlet okullarındaki ilköğretim kademesi velilerinin eğitimde yaşadıkları olumlu olumsuz tecrübeler nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Araştırma evreni İstanbul Avcılar bölgesindeki ilköğretim kademesinde öğrencisi olan velilerdir.

Kartopu örnekleme yöntemiyle toplamda sekiz görüşmeçiye ulaşılmış ve eş izni olmaması sebebiyle bir görüşme imha edilmiştir. Toplamda yedi katılımcı ile iki aşamalı olarak farklı tarihlerde 13 görüşme sağlanmış ve araştırmanın doygunluğu açısından yeterli görülmüştür. Araştırmanın ikinci aşamasında V7 kodlu katılımcının aile yakını kaybetmesi sebebiyle ikinci görüşmesi sağlanamamıştır.

İlk veri seti pandemide en yoğun dönem olan sokağa çıkma yasaklarının bulunduğu Mayıs 2021 tarihinde yüz yüze planlanan görüşmeler iptal edilerek zoom üzerinden gerekli izinlerle ses ve görüntü kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. İkinci veri seti ise yüz yüze eğitime geçilen dönemde Ekim 2022 tarihlerinde ise yüz yüze şekilde geliştirilen derinlemesine görüşme yöntemi şeklinde yarı yapılandırılmış formlarıyla sağlanmıştır. Pandeminin en yoğun olduğu dönemde veri toplanması araştırmanın ve katılımcıya ulaşma açısından sınırlılık getirirse de kapanmalarla birlikte sistemde neler olduğunu bize aktarabilmesi açısından önemlidir. Bununla beraber pandemide yaşanan yüz yüze eğitim süreci araştırma esnasında yaşanan bir durum olduğu için araştırmaya dahil edilmiş ve ona uygun geliştirilen soru formlarıyla çalışmaya karşılaştırmalı bir bakış açısı katmıştır.

Bu problem ve amaçlar çerçevesinde hazırlanan yarı yapılandırılmış formlar içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler temellendirilmiş kuram aşamaları olan açık kodlama, eksenel kodlama ve seçici kodlama yöntemleriyle analiz edilmiştir. Açık kodlamalar sonucunda veriler uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim temaları altında irdelenmiştir. Uzaktan eğitim teması; uzaktan eğitim algısı, uzaktan eğitim teknolojileri, uzaktan eğitim adaptasyon süreçleri, uzaktan eğitimde aile deneyimleri, uzaktan eğitimde öğretmen, uzaktan eğitim işlevleri, uzaktan eğitimde avantajlar ve uzaktan eğitimde dezavantajlar olarak alt kategorilere ayrılmıştır. Yüz yüze eğitim teması ise; yüz yüze eğitim algısı, eğitimin işlevleri, yüz yüze eğitimde aile deneyimleri, yüz yüze eğitimde adaptasyon süreçleri, yüz yüze eğitimde avantajlar ve yüz yüze eğitimde dezavantajlar olarak alt kategorilere ayrılmıştır.

Elde edilen bulgular ve analizler araştırmanın bulgular ve tartışma kısmında detaylı olarak analiz edilmiştir.

Katılımcı görüşlerinden de anlaşılacağı gibi eğitimin kişiyi geliştirme, bilgi edinme, birlikte yaşama, toplum kurallarını öğrenme, sosyalleşme işlevleri uzaktan eğitim sisteminde sağlanamamıştır. Eğitim kavramı ekran kavramı ile bütünleşmiş yapay bir sürece dönüşmüştür.

Bu süreçte ekran başındaki öğretmenlerin eğitimdeki kontrol edebilme, bilgi aktarma, öğrenciyi gözlemleyebilme, derse adaptasyon sağlama, öğrenciyle iletişim kurma gibi önemli işlevsel rollerini yerine getiremediği ve eğitimde en önemli aktörlerden biri olan öğretmen rolünün işlevsiz kaldığı ortaya koyulmuştur. Veliler

öğretmen rolünü üstlenerek bu işlevi doldurmaya çalışmışlardır. Bununla beraber okulun işlevsiz kalması ile evin okula dönüşmesi örneği de toplumsal sistemdeki yapıların birbirini düzenleme ve dengelemeye özelliğini açıkça göstermektedir.

Katılımcılar uzaktan eğitime öğrencilerin evde kalma, hareketsizliğe alışma yönünden adaptasyon sağladığı fakat eğitim yönünden öğrenci adaptasyonunun sağlanamadığını belirtmişlerdir.

Eğitimde amaca ulaşma kaynakları olarak uzaktan eğitim teknolojilerinin öğrenci hayatına girişi eğitim devamlılığı olarak fonksiyonel gibi gözükse de öğrenci kontrolünün sağlanamamasıyla eğitimde işlev bozucu etki göstermiş ve ekran bağımlılığı, derse adaptasyon sorunu, oyun bağımlılığı, iletişim sorunları gibi olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Bununla beraber ekonomik koşullar sebebiyle uzaktan eğitim için gerekli araç gereçlere sahip olmayan öğrencilerinin komple sistemin dışında kaldığı görülmektedir. Bu durum ekonomik eşitsizliğin eğitimde yaratabileceği ciddi bir sorun olmakla birlikte derinlemesine araştırılması gereken başlı başına bir konudur.

Uzaktan eğitimle birlikte eski düzen ve kuralların yıkılması eğitim sisteminde bir anomi ortamı yaratmış ve bu süreç aile içine ve eve yansımıştır. Eğitim sistemindeki düzensizliğin ve işlevsizliğin aile sistemi ile sağlanmaya çalışılması ailenin işlevlerini ve iş bölümünü de olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Bu durum yapısal işlevselcilik perspektifinden toplumsal sistemlerin birbiri ile ilişkisini ortaya koymakta ve işlevsel açıdan toplumun bir beden gibi bütün olarak işlevleri sağlamaya çalıştığının göstermektedir.

Eğitim sistemi, toplumsallaşma ve bütünleşme için toplumda önemli bir yere sahiptir. Eğitim, sosyalleşme, toplumsal normların öğrenilmesi, bireyin kendinden beklenen rolleri toplumsal hayat içerisinde yaşayarak öğrenmesi, kendini ait hissetmesi açısından işlevlere sahiptir. Toplumsal bütünleşme kavramı toplumsal normların öğrenilerek uyum sağlanmasına dayanmaktadır. Katılımcılar öğrencilerin uzaktan eğitimle beraber odaya kapanarak yalnızlaştığını, sosyalleşemediğini, aileden ve toplumdan uzaklaştığını, sosyal ve akran öğrenmelerinin alansız kaldığını belirterek bu toplumsal bütünleşmenin zarar gördüğünü belirtmektedir. Eğitimin toplumsallaştırma ve bütünleştirme işlevlerini kaybetmesiyle beraber öğrencilerin bu sosyalleşme işlevini internet ve oyun ortamından sağladıkları görülmüştür.

Çalışmada görüldüğü üzere eğitim sistemi, işlevleri ve işleyiş şekli açısından pandemiyle birlikte ani bir değişim geçirmek zorunda kalmıştır. Çalışmadaki birçok ailenin henüz ekonomik, teknolojik, teknik, yapısal, psikolojik ve sosyolojik açılardan hazır olmamasına rağmen, toplumun içinde bulunduğu koşullar sürecin olabildiğince hızlı gelişmesini mecbur kılmıştır. Çalışmada, eğitim sisteminde yaşanan bu ani düzensizlik ve kurlsuzluk durumunun domino etkisi halinde aileye ve öğrencinin sosyal ortamına olumsuz yönde etki ettiği ve düzensizlik zincirine sebep olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen veriler uzaktan eğitimde yaşanan problemleri ortaya koymaktadır. Katılımcıların yaşadıkları problemlere çözüm önerileri; çocuklar arasında eğitime ulaşım araçları konusunda eşitlik sağlanması, ekonomik devlet desteği, kameraların açık olması, okuldaymış hissiyle derse katılım sağlanması, çocuklara söz hakkı tanınması, ders süresinin uzatılması, velilerle iletişim kurulması, çocukların sınav yoluyla seviye ölçümlerinin yapılması şeklindedir.

Toplumsal sistemler, parça bütün ilişkisi halinde ve bir bütün sistem olarak toplumun varlığı ve devamlılığı için gereklidir. Aile ve eğitim bu sistemin temel yapı taşlarıdır. Yapılan çalışma eğitimde yaşanan bir düzensizliğin farklı yapılara etkilerini göstermektedir. Toplumdaki bütün yapılar işlevini kaybeden diğer toplumsal sistem için denge kurma eğiliminde olsalar da toplumdaki bu ani kriz dönemleri önceden alınan önlemler ve alanında uzman kişilerin yaptıkları araştırmalarla desteklenmelidir. Eğitim hangi koşullarda olursa olsun bireylerin toplumdaki temel hakkıdır ve hiçbir öğrenci bu eğitim sistemi dışında kalmayacak şekilde alternatifler üretilmelidir. Alandaki araştırmaların artırılması, eğitimdeki eksiklerin ve olumsuz yönlerin daha geniş örneklerle incelenmesi uzaktan eğitimde yaşanan sorunlara çözüm sunacak ve eğitimi daha kaliteli hale getirecektir.

- ✓ Öğrenciler arasında araç gereç ve kaynak ulaşımı konusunda eşitlik sağlanması,
- ✓ Kaynaklara ulaşamayan öğrencilerin belirlenmesi,
- ✓ Devlet ve vakıf desteklerinin bu öğrencilere ulaştırılması,
- ✓ Alt yapı ve internet sistemlerinin güçlendirilmesi,
- ✓ Öğrencilerin eğitim için kullandığı internet uygulamalarının ücretsiz olması,

- ✓ Öğrencilerin okuldaymış hissiyle ders işlemesine yardımcı olacak uygulamalar,
- ✓ Öğrencilerin sınıf ortamı gibi birbirlerini görerek ve duyarak ders işleme,
- ✓ Ders saatlerinin yeniden düzenlenerek öğrencilerin öğretmenler ve arkadaşlarıyla daha çok iletişim kurmasının sağlanması,
- ✓ Rehberlik derslerinde öğrenci problemleri üzerine yapılacak çözüm uygulamaları,
- ✓ Öğrencilerin internet bağımlılığını azaltmak için yapılabilecek yönlendirmeler ve uygulamalar, (kitap okuma vs.)
- ✓ Ders saatlerinin ev içi yaşama ve öğrenci hayatına uygun olması,
- ✓ Sınıftaki öğrenci sayılarının azaltılması,
- ✓ Öğrencilerin söz hakkı sahibi olması,
- ✓ Öğrencileri motive edecek aktivitelerin yapılması,
- ✓ Derslerin öğrenci konsantrasyonunu yüksek tutulacak şekilde işlenmesi,
- ✓ Derslerin verimliliğini ve öğrencilerin bilgi durumunu belli aralıklarla ölçülmesi,
- ✓ Eğitimde yaşanan problemler ile ilgili velilerle iş birliği yapılması.

KAYNAKÇA

- Alkan, C. (1987). *Açıköğretim: Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Ankara: Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay. No:157.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s. 323-323.
- Alper, A. (2020). *Pandemi Sürecinde K-12 Düzeyinde Uzaktan Eğitim: Durum Çalışması*. 49 (1), s. 45-67.
- Aslan, R. (2020). *Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. Ayrıntı Dergisi*, 8 (65), s. 35-41.
- Bal, H. (2017). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri (uygulamalı-örnekli)*. Sentez Yayıncılık, İstanbul, s. 93-94.
- Bal, H. (2017). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri (uygulamalı-örnekli)*. Sentez Yayıncılık, İstanbul, s. 179.
- Bal, H. (2017). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri (uygulamalı-örnekli)*. Sentez Yayıncılık, İstanbul, s. 280-283.
- Becker, H. S. (2014), *Mesleğin İncelikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Nasıl Yürütülür?* (Levent Ünsaldı & ark. Çeviri). Heretik Yayıncılık, Ankara.
- Blumer, Herbert. (1969). *Symbolic Interactionism*. Englewood Cliffs, N: Prentice Hall.
- Bozkurt, A. (2017). *Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını, Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3,(Sayı 2), s. 85-124.
- Bozkurt, A. (2017). *Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını, Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3,(Sayı 2), s. 87.
- Bozkurt, A. (2017). *Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını, Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3,(Sayı 2), s. 88-90.
- Bowers, Chet A. (2013), *In the Grip of the Past: Educational Reforms that Address What Should Be Changed and What Should Be Conserved*, Oregon, Eco-Justice Press.
- Broom S. (1963). *Sociology*, Third Ed., USA.
- Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün Ö, Karadeniz, Ş, Demirel F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, s. 159.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2007). *Basic of Qualitative Research: Techniques And Procedures For Developing Grounded Theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage, s.107.

- Coşkun, E. (2010): *Eğitim Sosyolojisi, (içinde), Eğitim Sosyolojisi: Alan ve Kapsam.* İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s. 18-37.
- Coşkun, E. (2010): *Eğitim Sosyolojisi, (içinde), Eğitim Sosyolojisi: Alan ve Kapsam.* İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s. 25.
- Coşkun, E. (2010): *Eğitim Sosyolojisi, (içinde), Eğitim Sosyolojisi: Alan ve Kapsam.* İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s. 33-34.
- Coşkun, E. (2010): *Eğitim Sosyolojisi, (içinde), Eğitim Sosyolojisi: Alan ve Kapsam.* İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s. 34.
- Coşkun, E. (2010): *Eğitim Sosyolojisi, (içinde), Eğitim Sosyolojisi: Alan ve Kapsam.* İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s. 286-287.
- Coşkun, E. (2010): *Eğitim Sosyolojisi, (içinde), Eğitim Sosyolojisi: Alan ve Kapsam.* İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s. 288-289.
- Coşkun, E. (2010): *Eğitim Sosyolojisi, (içinde), Eğitim Sosyolojisi: Alan ve Kapsam.* İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s. 291.
- Creswell, J. (1998). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Demir, S. Bütün M.(ed.), Siyasal Kitabevi, Ankara: 2021.
- Cuban, Larry (2001), *Oversold and Underused: Computers in the Classroom*, Cambridge & London: Harvard University Press.
- Çiçek, İ. Tanhan, A. Tanrıverdi, S. (2020). *Covid-19 ve Eğitim. Milli Eğitim*, 49(1), 1091-1104.
- Demir, E. (2014). *Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39), s. 204.
- Demir, E. (2014). *Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39), s. 205-206.
- Doğan, İ. (2012), *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dönmezler, S. (1990). *Sosyoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Dönmezler, S. (1990). *Sosyoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, s. 172.
- Dönmezler, S. (1990). *Sosyoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, s. 257.
- Driscoll, Margaret (2002). *Blended Learning: Let's get beyond the hype, e-learning Magazine*.
- Durkheim, E. (1987). *İntihar; Toplumbilimsel İnceleme*. (Ö. Ozankaya, Çeviri). Ankara: İmge Yayınları, (1986).
- Durkheim, E. (1994). *Sosyolojik Metodun Kuralları*. (E. Aytekin, Çeviri). İstanbul: Sosyal Yayınları.

- Durkheim, E. (2005). *Dini Hayatın İlkel Biçimleri*. (F. Aydın, Çeviri). İstanbul: Ataç Yayınları.
- Durkheim, E. (2002). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. (Ö. Ozankaya, Çeviri). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Durkheim, E. (2004). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. (C. Saraçoğlu, Çeviri). İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınları.
- Durkheim, Emile (2016), *Eğitim ve Sosyoloji*. (P. Ergenekon, Çeviri). İstanbul: Pinhan Yayınları, s. 6-115.
- Durkheim, E. (2020). *Eğitim ve Sosyoloji*. (Çev. Ö. Ozankaya). İzmir: Cem Yayınevi.
- Durkheim, E. (2020). *Eğitim ve Sosyoloji*. (Çev. Ö. Ozankaya). İzmir: Cem Yayınevi, s. 39.
- Durkheim, E. (2020). *Eğitim ve Sosyoloji*. (Çev. Ö. Ozankaya). İzmir: Cem Yayınevi, s. 49.
- Eğitim. (t.y.). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
- Eken, Ö. Tosun, N. Eken, D. (2020). Covid-19 Salgını İle Acil ve Zorunlu Uzaktan Eğitime Geçiş: Genel Bir Değerlendirme. *Milli Eğitim*, 49(1), s. 113-128.
- Ergüney, Merve. (2015, Ocak), *Uzaktan Eğitimin Altı Evresi*, *TC. MEB Yeğitek Dergisi*, (12), s. 24-30.
- Esgin, Ali (2014), *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Pegem Yayınları, s. 69.
- Gencer, E. Kesbiç, K. Arık, B. (2021). *Covid-19 etkisinde Türkiye’de Eğitim*. (TÜSİAD-T/2021-09/623). <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10820-tusiad-erg-covid-19-etkisinde-turkiye-de-egitim> . (Erişim Tarihi: 24.11.2022).
- Güneş, F. (2012): *Klasik Sosyolojide Temel Yaklaşımlar-II: Emile Durkheim*. Suğur, S.(ed.) içinde, *Klasik Sosyoloji Tarihi*, (s. 89-110) Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1651.
- Kant, I. (1904). *Educational Theory Of Immanuel Kant* (5. Baskı). (E. Bekman, Çev.) İstanbul: İz Yayıncılık Limited Şirketi. (1904).
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, s. 13.
- Kızıılçelik, S. (1992a). *Sosyoloji Teorileri 1*. Konya: Mimoza Yayınları.
- Kızıılçelik, S. (1992b). *Sosyoloji Teorileri 2*. Konya: Mimoza Yayınları.
- Kızıılçelik, S. (1992b). *Sosyoloji Teorileri 2*. Konya: Mimoza Yayınları, s. 23-24.
- Kızıılçelik, S. (1992b). *Sosyoloji Teorileri 2*. Konya: Mimoza Yayınları, s. 58.

- Kızılcelik, S. (1992b). *Sosyoloji Teorileri 2*. Konya: Mimoza Yayınları, s. 60.
- Kızılcelik, S. (1992b). *Sosyoloji Teorileri 2*. Konya: Mimoza Yayınları, s. 70-77.
- Kümbetoğlu, B. (2015): *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kümbetoğlu, B. (2015): *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayınları, s. 35.
- Kümbetoğlu, B. (2020): *Niteliksel Araştırmalarda Analiz*, İstanbul, Bağlam Yayınları, s.119.
- Lincoln, Y.S, Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Midkiff, S. P. ve Dasiva, L. A. (2011). *Leveraging the Web for Synchronous Versus Asynchronous Distance Learning*. (www.shockandawe.us/mscis/313/Midkiff.pdf 2012).
- Okul. (t.y.). *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde*. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
- nal, Sayın. (1990) *Aile Sosyolojisi, Ailenin Toplumdaki Yeri*, İzmir, Ege Üniversitesi Yayınları No.57, s.177.
- zkalp E. (1995): *Sosyolojiye Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma alışmaları Vakfı Yayınları No.87, s. 29.
- zkalp E. (1995): *Sosyolojiye Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma alışmaları Vakfı Yayınları No.87, s. 54-55.
- zkalp E. (1995): *Sosyolojiye Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma alışmaları Vakfı Yayınları No.87, s. 64.
- zkalp E. (1995): *Sosyolojiye Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma alışmaları Vakfı Yayınları No.87, s. 65.
- zkalp E. (1995): *Sosyolojiye Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma alışmaları Vakfı Yayınları No.87, s. 153.
- zkalp E. (1995): *Sosyolojiye Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma alışmaları Vakfı Yayınları No.87, s. 155-156.
- Palabıyık, A. (2011). *Pierre Bourdieu Sosyolojisinde "Habitus", "Sermaye" ve "Alan" zerine*. *Liberal Düşünce Dergisi*, (62), s. 121-141.
- Parsons, T. (1951). *The Social System*. New York: The Free Press, s. 5.
- Pehlivan, A. (2013). *Emile Durkheim'in Hayatı ve Eserlerine Toplu Bir Bakış*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Romiszowski, A. (2004). *How's the e-learning baby? Factors Leading to Success or Failure of an Educational Technology Innovation, Educational Technology, January-February.*
- Sağlık, C. (2019). *Emile Durkheim'in Metodolojisi ve Sosyolojisi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (Sayı 2), s. 449-480.*
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları ; 57, s. 2.*
- Selwyn, Neil (2011), *Education and Technology: Key Issues and Debates, New York, Continuum International Publishing Group.*
- Smith, P. (2001). *Kültürel Kuram. İstanbul: Babil Yayınevi, s. 187-188.*
- Strauss, A. Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures And Techniques (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage s.107.*
- Şişman, M. (2014). *Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi.*
- Şişman, M. (2014). *Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi, s. 31.*
- Şişman, M. (2014). *Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi, s. 35.*
- Şişman, M. (2014). *Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi, s. 228-229.*
- Şişman, M. (2014). *Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi, s. 230-231.*
- T.C. İçişleri Bakanlığı, (2020), 81 İl Valiliğine Coronavirüs Tedbirleri Konulu Ek Bir Genelge Daha Gönderildi, Erişim Tarihi: 29.12.2021, Erişim Adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-koronavirus-tedbirleri-konulu-ek-genelge-gonderildi>.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2020a, 12 Mart). *Bakan Selçuk, Koronavirüs'e Karşı Eğitim Alanında Alınan Tedbirleri Açıkladı.* <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr>.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2020b). *Türkiye, Koronavirüs salgınında ulusal çapta uzaktan eğitim veren 2 ülkeden biri.* <https://www.meb.gov.tr/turkiye-koronavirus-salgininda-ulusal-capta-uzaktan-egitim-veren-2-ulkeden-biri/haber/20618/tr> (erişim tarihi 24.11.2022).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2020c). *Uzaktan Eğitim İçin Uydu Frekans ve Yayın Platformları Bilgileri.* <http://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitim-icin-uydu-frekans-ve-yayin-platformlari-bilgileri/haber/20565/tr> (erişim tarihi 24.11.2022).
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2021). *6 Eylül'de Tam Zamanlı Olarak Yüz Yüze Eğitim Başlayacak.* <http://www.meb.gov.tr/6-eylulde-tam-zamanli-olarak-yuz-yuze-egitim-baslayacak/haber/23878/tr> . . (Erişim tarihi 24.11.22), yayın tarihi 19.08.21.

- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, (2015). Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim. ISBN. 978-975-11-3898-9. Erişim adresi: http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13153013_TES_ve_ORT_YYRETYM_son10_2.pdf.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, (2015). Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim. ISBN. 978-975-11-3898-9. Erişim adresi: http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13153013_TES_ve_ORT_YYRETYM_son10_2.pdf. s.121.
- Taylor, R. W. (2002). *Pros and Cons of Online Learning - A Faculty Perspective*, *Journal of European Industrial Training*.
- Tezcan, M. (2021). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2021). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık, s. 3.
- Tezcan, M. (2021). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık, s. 4.
- Tezcan, M. (2021). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık, s.73.
- Tezcan, M. (2021). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık. s. 335-336.
- Toprak, Z. (2013). *Psikoloji'den Sosyoloji'ye Türkiye'de Durkheim Sosyolojisinin Doğuşu*. *Toplumsal Tarih Dergisi*, (23), 22-33.
- Turan, Alparslan, (2015, Ocak), *Kitle İletişim Teknolojilerinin Gelişim Sürecinde ÖFM'den Yeğitek'e, TC. MEB Yeğitek Dergisi*, Sayı: 12, s. 8-11.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Verduin, J. R. ve Clark, Jr. T. A. (1994). *Uzaktan Eğitim: Etkin Uygulama Esasları*. (İ. Maviş, Çev.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Wallace, R. A. ve Wolf, A. (2020). *Çağdaş sosyoloji kuramları*. (Elburuz, L. ve Ayas, R. Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları. ISBN: 978-975-8717-80-4.
- Yıldız, A. Akar Vural, R. (20.09.2020). *Covid-19 Pandemisi ve Derinleşen Eğitim Eşitsizlikleri*. 23 Şubat 2022, <https://www.ttb.org.tr/745yi8s>.
- Yüksel, A. Demir ve B. Uçkun, G. (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Bilgi Paylaşımı Alanında İnternetin Kullanımına İlişkin Tutumların İncelenmesi*. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (14), s. 112-113. ISSN:2147 – 0928.

EKLER

EK.1 DEMOGRAFİK VE YARI YAPILANDIRILMIŞ SORU FORMU 2021

Araştırmacı:

Görüşme Tarihi:

Görüşmeci No:

A. DEMOGRAFİK SORULAR

1. Cinsiyetiniz

- Kadın
 Erkek
 Diğer (Belirtiniz)...

2. Yaşınız

- 18-24
 25-34
 35-44
 45-54
 55 ve üzeri

3. Medeni durumunuz

- Evli
 Bekar
 Boşanmış
 Eşi Vefat Etmiş
 Diğer (Belirtiniz)...

4. Eğitim Durumunuz

- Okur Yazar Olmayan
- Okur Yazar
- İlkokul Mezunu
- Ortaokul Mezunu
- Lise Mezunu
- Üniversite Mezunu
- Yüksek Lisans/ Doktora Mezunu

5. Mesleğiniz

- Ev Kadını
- Kamu Personeli
- Özel Sektör
- Ticaret
- Serbest Meslek
- Yönetici
- İşçi
- Öğrenci
- Emekli
- Çalışmıyor
- Diğer (Belirtiniz)...

6. Eşinizin Eğitim Durumu (Evliliğe değilseniz soruyu atlayınız)

- Okur Yazar Olmayan
- Okur Yazar
- İlkokul Mezunu
- Ortaokul Mezunu
- Lise Mezunu
- Üniversite Mezunu
- Yüksek Lisans/ Doktora Mezunu

5.Eşinizin Mesleği

- Kamu Personeli
- Özel Sektör
- Ticaret
- Serbest Meslek
- Yönetici
- İşçi
- Öğrenci
- Emekli
- Çalışmıyor
- Diğer (Belirtiniz)...

7. Eşinizin Çalışma Durumu (Evli değilse soruyu atlayınız)

- Ev Kadını
- Kamu Personeli
- Özel Sektör
- Ticaret
- Serbest Meslek
- Yönetici
- İşçi
- Öğrenci
- Emekli
- Çalışmıyor
- Diğer (Belirtiniz)...

8. Çocuğunuz var mı?

- 1
- 2
- 3
- 4 ve üzeri
- Yok

9. Çocukların yaşları

1.Çocuk 2.Çocuk 3.Çocuk 4.Çocuk 5.Çocuk

10. Çocukların Eğitim Durumu

1.Çocuk

2.Çocuk

3.Çocuk

4.Çocuk

5.Çocuk

11. Hanede kaç kişi yaşıyorsunuz?

() (Belirtiniz)...

12. Hanenizin Aylık Gelir Aralığı

() 0-1000

() 1001- 2000

() 2001- 3000

() 3001- 4000

() 4001- 5000

() 5001 ve üzeri

() Belirtmek istemedi

B. YÜZ YÜZE EĞİTİM İLE İLGİLİ SORULAR

1. Eğitim sizce nedir? Toplumda işlevi var mı? Ne gibi işlevlere sahiptir?
2. Yüz yüze eğitim hakkında düşünceleriniz nelerdir?
3. Yüz yüze eğitimin pozitif tarafları nelerdir?
4. Yüz yüze eğitimin negatif tarafları nelerdir?

C. ONLINE EĞİTİM İLE İLGİLİ SORULAR

5. Online eğitim denilince aklınıza ne geliyor? Online eğitimi bir şeye benzetecek olursak, metafor olarak, neye benzetirsiniz?
6. Online eğitime geçince hayatınızda bir değişim yaşandı mı? Hangi yönlerden değişim yaşadınız?
7. Online eğitim için yeterli kaynaklara, araç gereçlere sahip misiniz?
8. Bu araçları kullanmak için gerekli teknik bilgilere sahip misiniz? Pandemi öncesinde teknik bilgiye sahip miydiniz?
9. Bu araçları kullanırken teknik olarak sorun yaşadınız mı? Bu sorunları nasıl çözdünüz?
10. Destek aldığınız kişiler oldu mu?
11. Bu konuda herhangi bir yerden teknik eğitim aldınız mı?
12. Online eğitimin pozitif tarafları nelerdir?
13. Online eğitimin negatif tarafları nelerdir?
14. Online eğitimde yaşadığınız problemler oldu mu? Ne gibi problemlerle karşılaştınız?
15. Karşılaştığınız problemleri önem sırasına göre dizersek nasıl bir sıralama yaparsınız?
16. Çocuklar online eğitime uyum sağlayabildiler mi? Hangi açıdan uyum sağladılar?
17. Uyum sağlayamadıkları, zorlandıkları yönler var mı? Hangi açıdan sağlayamadılar?
18. Online eğitim aile ilişkilerinizi etkiledi mi? Evetse nasıl etkiledi?
19. Aile hayatınızda pozitif ve negatif olarak bir değişim yaşandı mı?
20. Online eğitimde sizin en çok zorlandığınız yönler nelerdir?
21. Online eğitimde kullanılan araç gereçler nelerdir?
22. Başta belirttiğiniz eğitimin işlevleri, online eğitimde sağlanıyor mu?
23. Yüz yüze eğitimle karşılaştırmak gerekirse öğrencilerin motivasyonları hakkında neler söylersiniz?

D. ÖNERİ SORUSU

24. Sizce online eğitim nasıl olmalıdır? Eksik kalan yönlerine çözüm üretecek olsanız ne yapardınız?
25. Son olarak yaşanan problemlere çözüm önerileriniz nelerdir?

EK 2. DEMOGRAFİK VE YARI YAPILANDIRILMIŞ SORU FORMU 2022

Araştırmacı:

Görüşme Tarihi:

Görüşmeci No:

E. DEMOGRAFİK SORULAR

13. Cinsiyetiniz

- Kadın
- Erkek
- Diğer (Belirtiniz)...

14. Yaşınız

- 18-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55 ve üzeri

15. Medeni durumunuz

- Evli
- Bekar
- Boşanmış
- Eşi Vefat Etmiş
- Diğer (Belirtiniz)...

16. Eğitim Durumunuz

- Okur Yazar Olmayan
- Okur Yazar
- İlkokul Mezunu
- Ortaokul Mezunu
- Lise Mezunu
- Üniversite Mezunu
- Yüksek Lisans/ Doktora Mezunu

17. Mesleğiniz

- Ev Kadını
- Kamu Personeli
- Özel Sektör
- Ticaret
- Serbest Meslek
- Yönetici
- İşçi
- Öğrenci
- Emekli
- Çalışmıyor
- Diğer (Belirtiniz)...

18. Eşinizin Eğitim Durumu (Evli değilse soruyu atlayınız)

- Okur Yazar Olmayan
- Okur Yazar
- İlkokul Mezunu
- Ortaokul Mezunu
- Lise Mezunu
- Üniversite Mezunu
- Yüksek Lisans/ Doktora Mezunu

5.Eşinizin Mesleği

- Kamu Personeli
- Özel Sektör
- Ticaret
- Serbest Meslek
- Yönetici
- İşçi
- Öğrenci
- Emekli
- Çalışmıyor
- Diğer (Belirtiniz)...

19. Eşinizin Çalışma Durumu (Evli değilse soruyu atlayınız)

- Ev Kadını
- Kamu Personeli
- Özel Sektör

- Ticaret
- Serbest Meslek
- Yönetici
- İşçi
- Öğrenci
- Emekli
- Çalışmıyor
- Diğer (Belirtiniz)...

20. Çocuğunuz var mı?

- 1
- 2
- 3
- 4 ve üzeri
- Yok

21. Çocukların yaşları

- 1.Çocuk 2.Çocuk 3.Çocuk 4.Çocuk 5.Çocuk

22. Çocukların Eğitim Durumu

- 1.Çocuk
- 2.Çocuk
- 3.Çocuk
- 4.Çocuk
- 5.Çocuk

23. Hanede kaç kişi yaşıyorsunuz?

(Belirtiniz)...

24. Hanenizin Aylık Gelir Aralığı

0-1000

1001- 2000

2001- 3000

3001- 4000

4001- 5000

5001 ve üzeri

Belirtmek istemedi

DERİNLEMESİNE SORU FORMU

1. Eğitim sizce nedir?
2. Eğitimin özelliklerini sıralayacak olsanız neler söylemek istersiniz?
3. Eğitimin toplumda işlevi var mı? (Evet ise) Ne gibi işlevlere sahiptir?
4. Sizce eğitim bir kültüre sahip midir? Nasıl?
5. (Evet ise) Eğitimdeki kültürün öğrencilere nasıl bir etkisi vardır?
6. Sizce okul nedir?
7. Okul nasıl olmalıdır?
8. Okulun eğitime etkisi var mıdır?
9. Sizce sınıf nedir?
10. Sınıf nasıl olmalıdır?
11. Sınıfın eğitime etkisi var mıdır?(Evet ise) Ne gibi etkileri vardır?
12. Öğretmen sizce kimdir?
13. Öğretmenin eğitimdeki rolü nedir?
14. Öğretmenin özellikleri nelerdir?
15. Öğretmenin eğitimde işlevi var mıdır? (Evet ise) Ne gibi işlevlere sahiptir?
16. Öğretmenden beklentileriniz nelerdir?
17. Online/Uzaktan eğitim denilince aklınıza ne geliyor?
18. Uzaktan eğitimi nasıl tanımlarsınız?
19. Uzaktan eğitimi bir şeye benzetecek olursak, metafor olarak, neye benzetirsiniz?
20. Teknolojinin sizce eğitime pozitif etkileri var mıdır?
21. Teknolojinin sizce eğitime negatif etkileri var mıdır?
22. Uzaktan eğitime geçince hayatınızda bir değişim yaşandı mı? (Evet ise) yönlerden değişim yaşadınız?
23. Uzaktan eğitimde ailenin işlevleri var mıdır
24. (Evet ise) Ne gibi işlevlere sahiptir?
25. Uzaktan eğitime geçince aile ilişkilerinde bir değişim yaşandı mı? (Evet ise) Ne gibi değişimler yaşandı?
26. Uzaktan eğitime geçince ebeveyn rollerinde bir değişim yaşandı mı? (Evet ise) Ne gibi değişimler yaşandı?
27. Uzaktan eğitim için yeterli kaynaklara sahip miydiniz?
28. Uzaktan eğitim için araçları kullanacak bilgilere sahip miydiniz?

29. Uzaktan eğitimin pozitif tarafları var mıdır?
30. Uzaktan eğitimin negatif tarafları var mıdır?
31. Uzaktan eğitimde yaşadığınız problemler oldu mu? (Evet ise) Ne gibi problemler yaşadınız?
32. Karşılaştığınız problemleri önem sırasına dizecek olsanız nasıl bir sıralama yaparsınız?
33. Çocuklar uzaktan eğitime uyum sağlayabildiler mi? (Evet ise) Hangi açılardan uyum sağladılar?
34. Çocukların uzaktan eğitime uyum sağlayamadıkları yönler var mı? (Evet ise) Hangi açılardan uyum sağlayamadılar?
35. Uzaktan eğitim aile ilişkilerinizi etkiledi mi? (Evet ise) Hangi açılardan etkiledi?
36. Başta belirtilen eğitimin işlevleri uzaktan eğitime geçilince sağlanabildi mi? (Evet/ ise) Hangi işlevler sağlandı hangileri sağlanamadı?
37. Pandemi sonrası yüz yüze eğitim hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
38. Pandemi sonrası yüz yüze eğitimin pozitif tarafları var mıdır? (Evet ise) Ne gibi?
39. Pandemi sonrası yüz yüze eğitimin negatif tarafları var mıdır? (Evet ise) Ne gibi?
40. Pandemi sonrası yüz yüze eğitimde yaşadığınız problemler oldu mu? (Evet ise) Ne gibi?
41. Bu problemleri önem sırasına göre dizecek olsanız nasıl bir sıralama yaparsınız?
42. Öğrenciler pandemi sonrası yüz yüze eğitime uyum sağlayabildiler mi? (Evet ise) Hangi yönlerden uyum sağladılar?
43. (Evet ise) Hangi yönlerden uyum sağladılar?
44. Öğrencilerin pandemi sonrası yüz yüze eğitime uyum sağlayamadıkları yönler oldu mu?
45. (Evet ise) Hangi yönlerden uyum sağlayamadılar?
46. Pandemi sonrası yüz yüze eğitimde sizin zorlandığınız yönler var mıdır?
47. (Evet ise) Ne gibi zorluklar yaşadınız?
48. Başta belirttiğiniz eğitimin işlevleri şuan işleyişte olan yüz yüze eğitimde sağlanıyor mu?
49. (Evet ise) Hangi işlevler sağlanıyor?

50. (Hayır ise) Hangi işlevler sağlanamıyor?
51. Pandemi öncesi yüz yüze eğitim ile pandemi sonrası yüz yüze eğitimi karşılaştırmak gerekirse neler söylemek istersiniz? Benzerlikler var mı?
52. Pandemi öncesi yüz yüze eğitim ile pandemi sonrası yüz yüze eğitimi karşılaştırsak farklılıklar var mı?
53. Uzaktan eğitimle şuanki yüz yüze eğitimi karşılaştırsak neler söylemek istersiniz?
54. Sizce başta belirttiğiniz eğitimin tanım ve işlevlerinde bir değişim yaşandı mı? (Evet ise) Ne gibi?
55. Sizce eğitim nasıl olmalıdır? Eksik kalan yönlerine çözüm üretecek olsanız ne yapardınız?
56. Sizce okul nasıl olmalıdır? Eksik kalan yönlerine çözüm üretecek olsanız ne yapardınız?
57. Sizce öğretmen nasıl olmalıdır? Eksik kalan yönlerine çözüm üretecek olsanız ne yapardınız?
58. Sizce uzaktan eğitim nasıl olmalıdır? Eksik kalan yönlerine çözüm üretecek olsanız ne yapardınız?
59. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mıdır?

